

Study Circle Career Development Institute

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

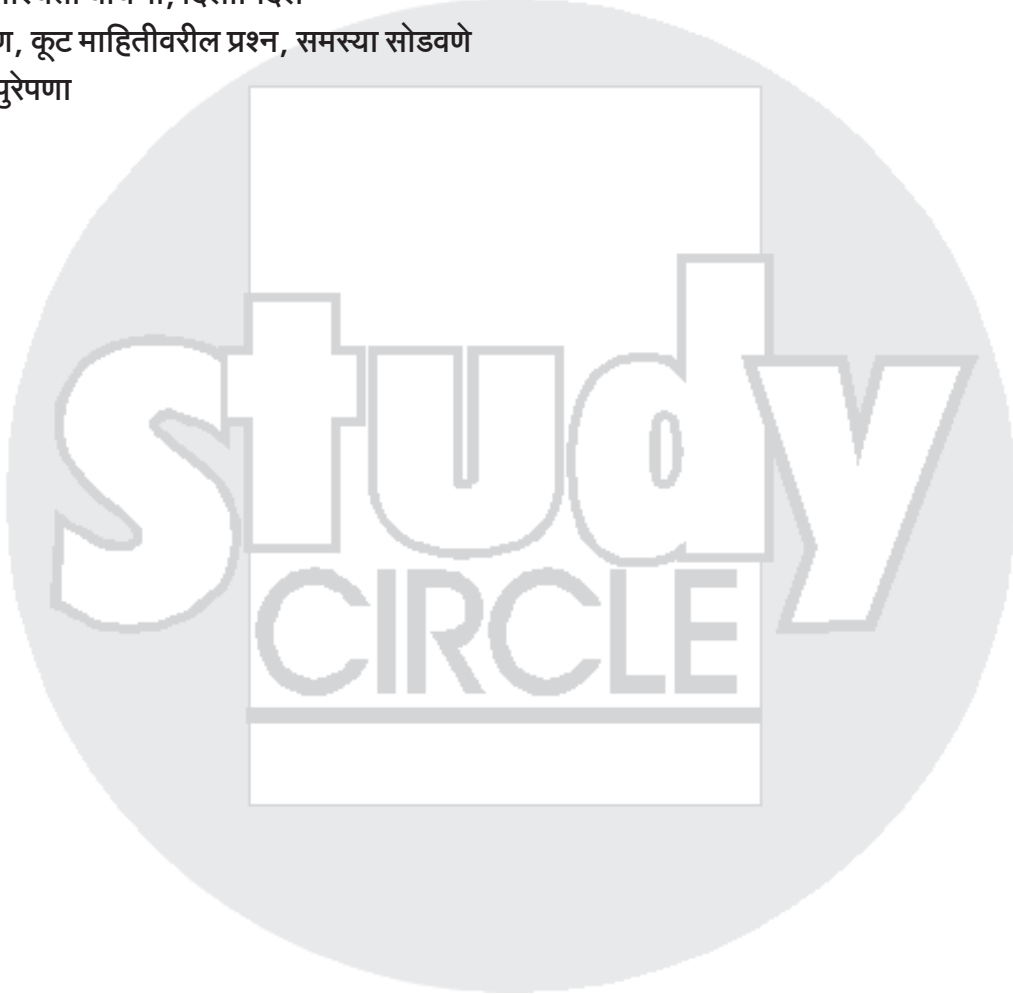

(८) तार्किक तर्क आणि विश्लेषणात्मक क्षमता

- १) दिलेल्या वाक्यरचनेवरून निर्णय, निष्कर्ष काढणे, विधाने आणि निष्कर्ष
- २) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके
- ३) परिस्थिती आणि प्रतिसाद, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे
- ४) विधान आणि कृतीचा मार्ग, प्रतिपादन आणि कारण, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी
- ५) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, तुलना वा मानांकन
- ६) नातेसंबंध
- ७) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क
- ८) स्थान निश्चिती चाचणी, दिशानिर्देश
- ९) विश्लेषण, कूट माहितीवरील प्रश्न, समस्या सोडवणे
- १०) विदेचा पुरेपणा

(८) तार्किक तर्क आणि विश्लेषणात्मक क्षमता (१०)

- १) दिलेल्या वाक्यरचनेवरून निर्णय, निष्कर्ष काढणे, विधाने आणि निष्कर्ष
- २) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके
- ३) परिस्थिती आणि प्रतिसाद, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे
- ४) विधान आणि कृतीचा मार्ग, प्रतिपादन आणि कारण, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी
- ५) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, तुलना वा मानांकन
- ६) नातेसंबंध
- ७) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क
- ८) स्थान निश्चिती चाचणी, दिशानिर्देश
- ९) विश्लेषण, कूट माहितीवरील प्रश्न, समस्या सोडवणे
- १०) विदेचा पुरेपणा

तार्किक तर्क आणि विश्लेषणात्मक क्षमता यावर प्रश्न असणाऱ्या महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा

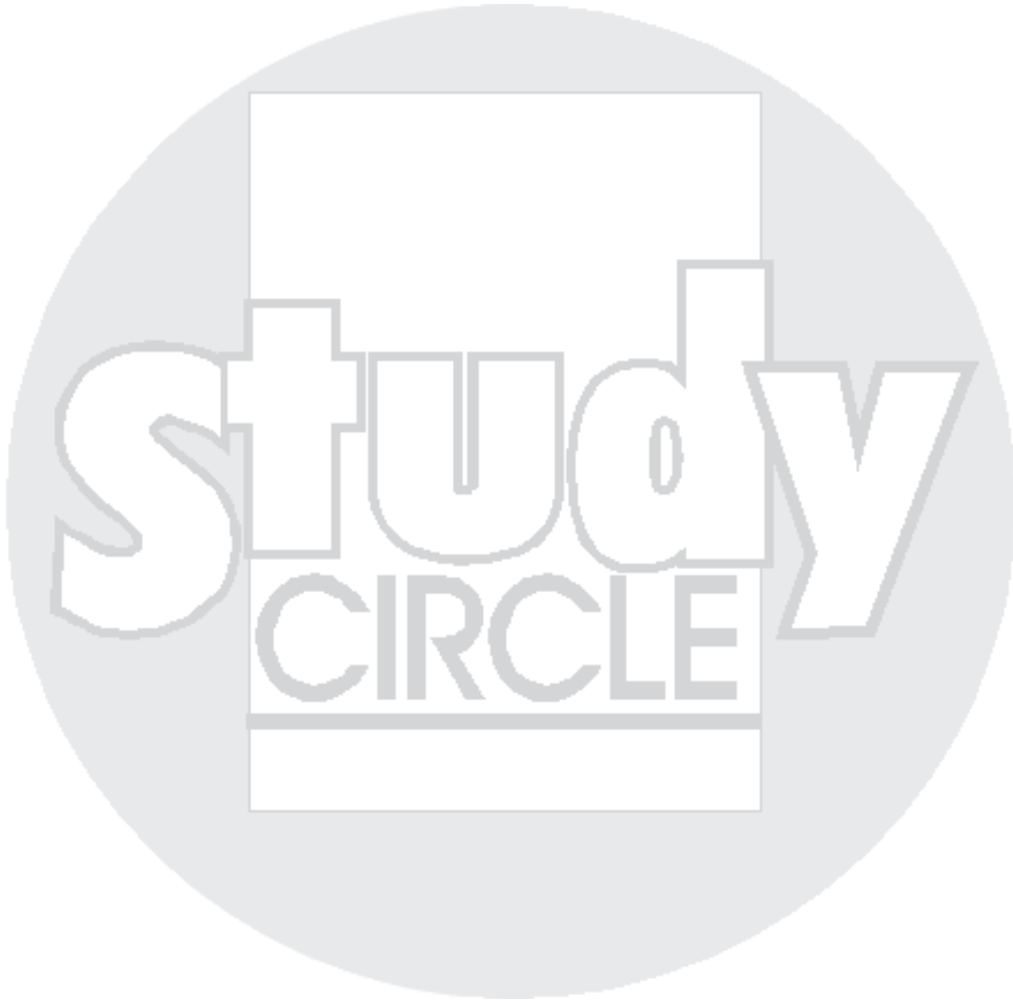
- १) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, जानेवारी २०२२
- २) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, फेब्रुवारी २०२२
- ३) गट -क संयुक्त पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
- ४) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्व परीक्षा, एप्रिल २०२२
- ५) गट-ब, मुख्य परीक्षा पेपर -१, जुलै २०२२
- ६) पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- ७) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- ८) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- ९) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- १०) लिपिक टंकलेखकमुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- ११) दुय्यम निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- १२) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -२, ऑगस्ट २०२२
- १३) कर सहायक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- १४) तांत्रिक सहायक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- १५) उद्योग निरीक्षक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- १६) पोलीस उपनिरीक्षक (मुख्य) परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- १७) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- १८) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- १९) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- २०) गट-क सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
- २१) वरिष्ठ संशोधन अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
- २२) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
- २३) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्वपरीक्षा, डिसेंबर २०२२
- २४) स्टेनो मराठी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
- २५) स्टेनो इंग्रजी परीक्षा, डिसेंबर २०२२

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा २०२२

- १) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, जानेवारी २०२२
- २) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, जानेवारी २०२२
- ३) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, फेब्रुवारी २०२२
- ४) विभागीय एसओ परीक्षा पेपर -१, मार्च २०२२
- ५) विभागीय एसओ परीक्षा पेपर -१, मार्च २०२२
- ६) जेमएफसी व दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर पूर्व परीक्षा, मार्च २०२२
- ७) गट -क संयुक्त पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
- ८) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२

- ९) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्व परीक्षा, एप्रिल २०२२
- १०) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -१, मे २०२२
- ११) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -२, मे २०२२
- १२) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -३, मे २०२२
- १३) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर -४, मे २०२२
- १४) गट-ब, मुख्य परीक्षा पेपर -१, जुलै २०२२
- १५) जेमएफसी मुख्य परीक्षा पेपर-१, जुलै २०२२
- १६) जेमएफसी मुख्य परीक्षा पेपर-२, जुलै २०२२
- १७) पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- १८) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- १९) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- २०) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- २१) गट-क, मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑगस्ट २०२२
- २२) सहायक सरकारी अभियोक्ता परीक्षा पेपर -१, सप्टेंबर २०२२
- २३) सहायक सरकारी अभियोक्ता परीक्षा पेपर -२, सप्टेंबर २०२२
- २४) लिपिक टंकलेखक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- २५) दुय्यम निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- २६) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -१, ऑगस्ट २०२२
- २७) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर -२, ऑगस्ट २०२२
- २८) कर सहायक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- २९) तांत्रिक सहायक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- ३०) गट-ब मुख्य परीक्षा पेपर-१, सप्टेंबर २०२२
- ३१) उद्योग निरीक्षक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- ३२) पोलीस उपनिरीक्षक (मुख्य) परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- ३३) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
- ३४) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
- ३५) यांत्रिकी अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
- ३६) यांत्रिकी अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
- ३७) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
- ३८) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
- ३९) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- ४०) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- ४१) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- ४२) विद्युत अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
- ४३) विद्युत अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
- ४४) स्थापत्य अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
- ४५) स्थापत्य अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
- ४६) गट-क सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
- ४७) असिस्टंट टाऊन प्लॅनर परीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
- ४८) अनुवादक (मराठी) चाळणी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२

- ४९) वरिष्ठ संशोधन अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
- ५०) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ५१) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर - १, डिसेंबर २०२२
- ५२) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर - २, डिसेंबर २०२२
- ५३) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्वपरीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ५४) स्टेनो मराठी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ५५) स्टेनो इंग्रजी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ५६) पशुवैद्यकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग परीक्षा २०२३ अभ्यासक्रम

- १) भारताचा इतिहास आणि भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (१५)
- २) महाराष्ट्र, भारत आणि जागतिक भूगोल (१५)
- ३) भारतीय राज्यव्यवस्था आणि शासन (१५)
- ४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास (१५)
- ५) परिस्थितिकी, जैव-विविधता आणि हवामान बदल (१०)
- ६) सामान्य विज्ञान (१५)
- ७) चालू घडामोडी - राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय महत्त्व (१५)
- ८) तार्किक आणि विश्लेषणात्मक क्षमता (१०)
- ९) सामान्य मानसिक क्षमता (७)
- १०) मूलभूत संख्यात्मक क्षमता (८)
- ११) निर्णयक्षमता आणि समस्या सोडवणूक, संवाद कौशल्य व आंतरव्यक्ती कौशल्य (५)
- १२) आकलन, मराठी आणि इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्ये (५०)
- १३) माहिती अधिकार अधिनियम (५)
- १४) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क (५)
- १५) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (१०)

(१) भारताचा इतिहास आणि भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (१५)

- १) प्राचीन भारताचा इतिहास (४)
- २) मध्ययुगीन भारताचा इतिहास (३)
- ३) आधुनिक भारताचा इतिहास (४)
- ४) भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (४)

(२) महाराष्ट्र, भारत आणि जागतिक भूगोल (१५)

- १) जगाचा भौतिक भूगोल (३)
- २) जगाचा सामाजिक भूगोल (१)
- ३) जगाचा आर्थिक भूगोल (१)
- ४) भारताचा भौतिक भूगोल (२)
- ५) भारताचा सामाजिक भूगोल (१)
- ६) भारताचा आर्थिक भूगोल (२)
- ७) महाराष्ट्राचा भौतिक भूगोल (२)
- ८) महाराष्ट्राचा सामाजिक भूगोल (१)
- ९) महाराष्ट्राचा आर्थिक भूगोल (२)

(३) महाराष्ट्र आणि भारत - भारतीय राजकारण आणि शासन (१५)

- १) संविधान - भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास (३)
- २) राजकीय व्यवस्था (३)
- ३) पंचायती राज आणि शहरी शासन (३)
- ४) सार्वजनिक धोरण (३)

- ५) मानवी हक्क समस्या (३)
- * माहिती अधिकार अधिनियम, २००५
- * महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५

(४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास (१५)

- १) शाश्वत विकास (२)
- २) गरिबी (२)
- ३) समावेश (२)
- ४) लोकसंख्याशास्त्र (२)
- ५) सामाजिक क्षेत्रातील उपक्रम (२)
- ६) भारतीय अर्थव्यवस्था - सार्वजनिक वित्त (१)
- ७) विदेशी व्यापार (१)
- ८) बँकिंग, महागाई (१)
- ९) उद्योग (१)
- १०) शेती (१)

(५) परिस्थितिकी, जैव-विविधता आणि हवामान बदल (१०)

- १) परिस्थितिकी (२)
- २) जैवविविधता (२)
- ३) हवामान बदल (२)

(६) सामान्य विज्ञान (१५)

- १) भौतिकशास्त्र (३)
- २) रसायनशास्त्र (३)
- ३) प्राणिशास्त्र (२)
- ४) वनस्पतिशास्त्र (२)
- ५) कृषी / शेतीसंलग्न विज्ञान (२)
- ६) आरोग्यशास्त्र (५)
- ७) विज्ञान आणि तंत्रज्ञान (२)
- * माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान

(७) चालू घडामोडी, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय महत्त्व (१५)

- १) राजकीय घटना (२)
- २) आर्थिक व वित्तीय घटना (२)
- ३) वैज्ञानिक घटना (२)
- ४) सामाजिक व शैक्षणिक घटना (२)
- ५) भौगोलिक, सांस्कृतिक व साहित्यिक घटना (३)
- ६) नेमणुका व पुरस्कार घटना (२)
- ७) सामान्यज्ञान व क्रीडाविषयक घटना (२)

(८) तार्किक तर्क आणि विश्लेषणात्मक क्षमता (१०)

- १) दिलेल्या वाक्यरचनेवरून निर्णय, निष्कर्ष काढणे, विधाने आणि निष्कर्ष
- २) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके
- ३) परिस्थिती आणि प्रतिसाद, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे
- ४) विधान आणि कृतीचा मार्ग, प्रतिपादन आणि कारण, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी
- ५) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, तुलना वा मानांकन
- ६) नातेसंबंध
- ७) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क
- ८) स्थान निश्चिती चाचणी, दिशानिर्देश
- ९) विश्लेषण, कूट माहितीवरील प्रश्न, समस्या सोडवणे
- १०) विवेचा पुरेपणा

(९) सामान्य मानसिक क्षमता (७)

- १) क्रम आणि मालिका १
- २) क्रम आणि मालिका २
- ३) सांकेतिक भाषा/ कोडिंग-डिकोडिंग
- ४) साम्य, तुलना, वर्गीकरण
- ५) गणितीय / अंकगणितीय क्रिया
- ६) आकृत्यांवर प्रश्न १
- ७) आकृत्यांवर प्रश्न २

(१०) मूलभूत संख्यात्मक क्षमता (८)

- १) अंकगणितीय कौशल्य – दशांश अपूर्णांक, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार आणि सरलीकरण
संख्याप्रणाली – लसावि, मसावि, घातांक, वर्गमूल आणि घनमूल
- २) टक्केवारी, भागीदारी आणि गुंतवणूक, गुणोत्तर आणि प्रमाण, साखळी नियम
- ३) वेळ आणि अंतर, रेल्वेगाड्या, बोट आणि जलप्रवाह
- ४) विक्री आणि खरेदी, सवलत, नफा आणि तोटा, सरळ व्याज आणि चक्रवाढ व्याज
- ५) वेळ आणि काम, पाईप, घड्याळ, कॅलेंडर, वयावरील प्रश्न
- ६) संभाव्यता, क्रमचय, सरासरी
- ७) भूमिती – क्षेत्रफळ, घनफळ आणि परिमिती
- ८) आलेख, तक्ते, डेटा सफिसिएन्सी

(११) निर्णयक्षमता आणि समस्या सोडवणूक, संवाद कौशल्य- आंतरव्यक्ती कौशल्य (५)

- १) परिस्थिती हाताळणे
- २) प्रशासकीय क्षमता
- ३) सामाजिक धार्मिक समस्या
- ४) भ्रष्टाचार, सचोटी, नैतिकता
- ५) व्यवस्थापकीय कौशल्ये

(१२) उतारे, मराठी आणि इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्य(४०)

- १) ऐतिहासिक घटना
- २) साधनसंपत्ती व पर्यावरणीय बाबी
- ३) राजकीय क्षेत्र
- ४) आर्थिक व सामाजिक विकास
- ५) विज्ञान व तंत्रज्ञान क्षेत्र
- ६) कला, सहित्य व सांस्कृतिक क्षेत्र
- ७) मराठी भाषा आकलन कौशल्य
- ८) इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्य

(१३) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ (५)

- १) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- २) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(१४) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ (५)

- १) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- २) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(१५) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (१०)

- १) संगणक तंत्रज्ञान – आधुनिक समाजातील संगणकाची भूमिका, वेगवेगळ्या क्षेत्रातील जीवनात संगणकाचा वापर
- २) कम्युनिकेशन तंत्रज्ञान – डाटा कम्युनिकेशन, नेटवर्किंग आणि वेब टेक्नॉलॉजी
- ३) सायबर गुन्हे व त्यास प्रतिबंध
- ४) शासनाचे आयटी कार्यक्रम – मिडीया लॅब एशिया, विद्या वाहिनी, ज्ञान वाहिनी, सामूहिक माहिती केंद्र इत्यादी
- ५) माहिती तंत्रज्ञान उद्योग – माहिती तंत्रज्ञान उद्योगातील मूलभूत प्रश्न व त्याचे भवितव्य, नवीन उद्योग म्हणून माहिती तंत्रज्ञानाचा निरनिराळ्या सेवा सुविधांची माहिती मिळण्यासाठी होणारा उपयोग, भारतातील माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ व त्याचा दर्जा.

महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित पूर्व परीक्षा २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा (गट ब व गट क) पूर्व परीक्षा २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)/(गट क) २०२३

३. महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित परीक्षा -२०२३

३.१	महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित पूर्व परीक्षा - २०२३	(१) राज्य सेवा -३३ संवर्ग (२) यांत्रिकी अभियांत्रिकी सेवा (३) विद्युत अभियांत्रिकी सेवा (४) स्थापत्य अभियांत्रिकी सेवा (५) विद्युत व यांत्रिकी अभियांत्रिकी सेवा (६) कृषि सेवा (७) सहायक नियंत्रक वैधमापनशास्त्र (८) अन्न व औषध प्रशासकीय सेवा (९) वनसेवा	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	फेब्रुवारी, २०२३	०४ जून, २०२३	जुलै, २०२३
-----	--	---	--------------------------	---------------------	-----------------	------------

२. महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त परीक्षा -२०२३

२.१	महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा -२०२३	(१) सहायक कक्ष अधिकारी (२) राज्य कर निरीक्षक (३) पोलीस उपनिरीक्षक (४) दुय्यम निबंधक, श्रेणी-१/मुद्रांक निरीक्षक (५) कर सहायक (६) दुय्यम निरीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क (७) उद्योग निरीक्षक (८) लिपिक-टंकलेखक (९) तांत्रिक सहायक, विमा संचालनालय (१०) सहायक मोटार वाहन निरीक्षक	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	जानेवारी, २०२३	३० एप्रिल, २०२३	जून, २०२३
-----	--	--	--------------------------	-------------------	-----------------	-----------

महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित संयुक्त पूर्व परीक्षा
MAHARASHTRA CIVIL SERVICES GAZETTED COMBINE
PRELIMINARY EXAMINATION

-: SCHEME OF EXAMINATION:-

Paper No. and Code	Marks	Duration	Standard	Medium	Nature of Paper
Paper I (Compulsory) (514)	200	Two hours	Degree	Marathi & English	Objective Type
Paper II (Qualifying) (515)	200	Two hours	Topic No.(1) to (5) Degree level Topic No.(6) class X level Topic No. (7) class X/XII level		

टीप - सामान्य अध्ययन पेपर क्रमांक २ (CSAT) हा अर्हताकारी (Qualifying) असून अर्हताप्राप्त करण्यासाठी किमान ३३% गुण मिळविणे आवश्यक राहिल. या पेपरमध्ये किमान ३३% गुण प्राप्त करणाऱ्या उमेदवारांची पेपर क्रमांक १ मधील गुणांच्या आधारे महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित मुख्य परीक्षेसाठी गुणवत्ता यादी तयार करण्यात येईल.

नकारात्मक गुणदान:- पेपर क्रमांक १ करिता व पेपर क्रमांक २ मधील “Decision making & Problem Solving” चे प्रश्न वगळून उर्वरित प्रश्नांकरिता नकारात्मक गुणदान लागू राहिल.

- १) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरिता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
- २) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरिता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
- ३) बरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
- ४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

SYLLABUS

Paper I - (200 marks)	
(1)	Current events of state, national and international importance.
(2)	History of India and Indian National Movement with some weightage to Maharashtra
(3)	Maharashtra, India and World Geography - Physical, Social, Economic Geography of Maharashtra, India and the World.
(4)	India and Maharashtra - Polity and Governance - Constitution, Political System, Panchayati Raj, Urban Governance, Public Policy, Rights issues, etc.
(5)	Economic and Social Development - Sustainable Development, Poverty, Inclusion, Demographics, Social Sector initiatives, etc.
(6)	General issues on Environmental Ecology, Bio-diversity and Climate Change - that do not require subject specialisation.
(7)	General Science.

SYLLABUS

Paper I - (200 marks)	
(1)	Current events of state, national and international importance.
(2)	History of India and Indian National Movement with some weightage to Maharashtra
(3)	Maharashtra, India and World Geography - Physical, Social, Economic Geography of Maharashtra, India and the World.
(4)	India and Maharashtra - Polity and Governance - Constitution, Political System, Panchayati Raj, Urban Governance, Public Policy, Rights issues, etc.
(5)	Economic and Social Development - Sustainable Development, Poverty, Inclusion, Demographics, Social Sector initiatives, etc.
(6)	General issues on Environmental Ecology, Bio-diversity and Climate Change - that do not require subject specialisation.
(7)	General Science.

Paper II....

1

Paper II - (200 marks)	
(1)	Comprehension
(2)	Interpersonal skills including communication skills.
(3)	Logical reasoning and analytical ability.
(4)	Decision - making and problem - solving.
(5)	General mental ability.
(6)	Basic numeracy (numbers and their relations, orders of magnitude, etc.) (Class X level), Data interpretation (Charts, graphs, tables, data sufficiency etc.- Class X level)
(7)	Marathi and English Language Comprehension skills (Class X/XII level)

Note 1 : Questions relating to Marathi and English Language Comprehension skill of Class X/XII level (last item in the Syllabus of Paper II) will be tested through passages from Marathi and English language without providing cross translation thereof in the question paper.

Note 2 : The questions will be of multiple choice, objective type.

Note 3 : It is mandatory for the candidate to appear in both the Papers of Maharashtra Civil Services Gazetted (Prelim) Examination for the purpose of evaluation. Therefore a candidate will not be considered for evaluation in case he / she does not appear in both the papers of Maharashtra Civil Services Gazetted (Prelim) Examination.

Date :- 7th December, 2022

**Secretary,
Maharashtra Public Service Commission**

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazetted Services Examination
(Group B and Group C)

- परीक्षेचे टप्पे- १. संयुक्त पूर्व परीक्षा- १०० गुण
 २. स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ४०० गुण (एकूण २ पेपर)
 ३. शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप-निरीक्षक पदाकरी शारीरिक चाचणी - १०० गुण व मुलाखत - ४० गुण.
 ४. सहायक मोटार वाहन निरीक्षक गट- क पदाच्या पूर्व परीक्षेकरीता सदर अभ्यासक्रमात लागू. मात्र, स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ३०० गुण.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazetted Services Combined Preliminary
Examination (Group B and Group C)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकेची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	प्रश्नसंख्या	एकूण गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
सामान्य क्षमता चाचणी (सांकेतांक क्र. १०६१)	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अनु. क्रमांक	विषय
	सामान्य क्षमता चाचणी
१)	इतिहास - आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास.
२)	भूगोल - महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह - पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे, इत्यादी.
३)	अर्थव्यवस्था - भारतीय अर्थव्यवस्था - राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय नीति, इत्यादी. शासकीय अर्थव्यवस्था - अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण, इत्यादी.
४)	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
५)	राज्यशास्त्र
६)	सामान्य विज्ञान - भौतिकशास्त्र (Physics), रसायनशास्त्र (Chemistry), प्राणिशास्त्र (Zoology), वनस्पतीशास्त्र (Botany), आरोग्यशास्त्र (Hygiene).
७)	अंकगणित - बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी इत्यादी
८)	वृद्धिमापन चाचणी - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न

दिनांक - १५ नोव्हेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group B)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण

पेपर क्र.-२ - २०० गुण

एकूण - ४०० गुण

शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप निरीक्षक पदाकरीता

(शारीरिक चाचणी - १०० गुण, मुलाखत - ४० गुण)

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६२)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६३)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
(सहायक मोटार वाहन निरीक्षक पद वगळून अन्य पदांकरीता)
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group C)
(All posts excluding Assistant Motor Vehicle Inspector Post)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण

पेपर क्र.-२ - २०० गुण

एकूण - ४०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६४)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६५)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

पेपर क्रमांक -२ - सामान्य क्षमता चाचणी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१.	सामान्य बुद्धिमापन व आकलन - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न
२.	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
३.	अंकगणित व सांख्यिकी
४.	माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ (as updated) व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५
५.	<p>भारतीय संघ राज्यव्यवस्था, भारतीय राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य संस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ व विधीमंडळ इत्यादी</p> <p>घटना कशी तयार झाली आणि घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्वे, घटनेची महत्वाची कलमे / ठळक वैशिष्ट्ये, केंद्र व राज्य संबंध, निधर्मी राज्य, मूलभूत हक्क व कर्तव्ये, राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे- शिक्षण, युनीफॉर्म सिव्हील कोड, स्वतंत्र न्यायपालिका, राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रीमंडळ-कर्तव्ये, अधिकार व कार्य, राज्य विधीमंडळ- विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व कर्तव्ये, विधी समित्या इत्यादी</p>
६.	<p>भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल - महाराष्ट्राचा व भारताचा प्राकृतिक (Physical) भूगोल, मुख्य प्राकृतिक (Physiographic) विभाग, हवामान शास्त्र (Climate), पर्जन्यमान व तापमान, पर्जन्यातील विभागवार बदल, नद्या, पर्वत व पठार, विविध भुरूपे, राजकीय विभाग, प्रशासकीय विभाग, नैसर्गिक संपत्ती- वने व खनिजे, मानवी व सामाजिक भूगोल, लोकसंख्या, लोकसंख्येचे स्थानांतर (Migration of Population) व त्याचे उगम (Source) आणि इष्टस्थानावरील (Destination) परिणाम, ग्रामीण वस्त्या व तांडे, झोपडपट्ट्या व त्यांचे प्रश्न.</p> <p>पर्यावरण - मानवी विकास व पर्यावरण, पर्यावरणपूरक विकास, नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे संधारण विशेषतः वनसंधारण, विविध प्रकारची प्रदूषणे व पर्यावरणीय आपत्ती, पर्यावरण संवर्धनात कार्यरत असलेल्या राज्य / राष्ट्र/ जागतिक पातळीवरील संघटना / संस्था इत्यादी.</p>
७.	<p>सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान —</p> <p>अ) भौतिकशास्त्र (Physics), ब) रसायनशास्त्र (Chemistry),</p> <p>क) प्राणीशास्त्र (Zoology), ड) वनस्पतीशास्त्र (Botany)</p> <p>इ) दूर संवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन (Remote Sensing, Aerial and drone photography, Geographic Information System (GIS) and it's application etc.)</p> <p>फ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (Information and communication technology.)</p>
८.	<p>अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र</p> <p>१ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र</p> <p>१.१ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र:</p> <p>१.२ वृद्धी आणि विकास :</p> <p>१.३ सार्वजनिक वित्त :</p> <p>१.४ आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल:</p> <p>२ भारतीय अर्थव्यवस्था</p> <p>२.१ भारतीय अर्थव्यवस्था, भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा</p> <p>२.२ भारतीय शेती व ग्रामीण विकास:</p> <p>२.३ सहकार :</p> <p>२.४ मौद्रिक व वित्तीय क्षेत्र:</p> <p>२.५ सार्वजनिक वित्त आणि वित्तीय संस्था:</p> <p>२.६ उद्योग व सेवा क्षेत्र :</p> <p>२.७ पायाभूत सुविधा विकास :</p> <p>२.८ आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि भांडवल :</p> <p>२.९ महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था :</p>

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क) २०२३

पेपर क्रमांक – १ : मराठी व इंग्रजी

१) मराठी भाषा (५०)

- (१) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह / १५
- (२) वाक्यरचना / १३
- (३) व्याकरण / १२
- (४) म्हणी व वाक्प्रचार (अर्थ व उपयोग) / ५
- (५) उतान्यावरील प्रश्नोत्तरे / ५

(२) इंग्रजी भाषा / ५०

- (6) Common Vocabulary / 10
- (7) Sentence Structure / 20
- (8) Grammar / 10
- (9) Use of Idioms and Phrases / 5
- (10) Comprehension / 5

पेपर क्रमांक – २ : सामान्य अध्ययन व बुद्धिमापन चाचणी

- १) महाराष्ट्राचा भूगोल / १०
- २) पर्यावरण / ५
- ३) भारतीय राज्यघटना / १०
- ४) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५
- ५) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५
- ६) समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र / ५
- ७) भारतीय अर्थव्यवस्था / १०
- ८) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १०
- ९) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान / ५
- १०) चालू घडामोडी – जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १५
- ११) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०
- १२) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
सहायक मोटार वाहन निरीक्षक मुख्य परीक्षा
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group C)
Assistant Motor Vehicle Inspector Main Exam

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	दर्जा	माध्यम	प्रश्नसंख्या	गुण	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
यंत्र अभियांत्रिकी व स्वयंचल अभियांत्रिकी विषयावर आधारित (सांकेतांक क्र.२४)	विहित विषयातील पदविकेसमान	इंग्रजी	१५०	३००	दोड तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) बरोलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अ.क्र.	विषय
1	Strength of Materials: Simple stress, strain energy, shearing force and bending moment, moment of inertia, Principle planes and stresses, slope, and deflection. Direct and bending stresses, Theory of torsion, assumptions, torsional stresses, and strains.
2	Manufacturing Processes: Engineering materials and their properties, Metal cutting process: Turning, Drilling, Milling, Boring, Broaching, Finishing and super finishing. Plastics and their processing Metal joining processes, NC-CNC, and non-conventional machining methods.
3	Theory of Machines: Kinematics and dynamics of machines, role of friction, power transmission equipment such as fly wheel, clutch, belt drive and governors. Principle of gyroscopes and its effects, Applications of cams.
4	Hydraulics and hydraulic machineries: - Fluids and their properties, Laminar and turbulent flow, Bernoulli's Equation, Fluid Pressure, Pascal's Law, Surface tension, fluid flow and its measurement. Hydraulic turbines, Hydraulic pumps.

5	Thermal Engineering and refrigeration Sources of energy: Conventional and non-conventional, Laws of thermodynamics, Principle and working of heat engines, air compressors. Air Standard, vapors power and Gas power cycles. Refrigerator and heat pump, Vapor compression and vapor absorption refrigeration systems,
6	Industrial Engineering and Management: Types of Management and organization and their functions, Industrial acts, Types of production, plant layouts, process planning, work study, statistical quality control, Metrology.
7	Power Developing Systems and construction: chassis, layout types, Sub-systems of automobile. SI/CI -Two stroke, four stroke construction and working, types of Chassis and frames CRDI, MPFI system, Fuel pumps and fuel injector ECU for CI engine, Ignition systems used in the automobile.
8	Cooling and Lubrication systems: Cooling system: purpose, types of cooling system, troubles, and remedies of cooling system. lubrication systems: - Types of lubricants, multi viscosity oils, chassis lubrication. Engine lubrication: -types of lubricating systems, crankcase ventilation, Engine lubrication troubles and remedies.
9	Transmission systems: Construction and working of single plate, multi-plate, cone clutch, centrifugal clutch. Faults and remedies/repairs of clutches. Gear Box – Construction and working of sliding mesh, constant mesh, synchromesh, torque converter, Faults, and remedies/repairs of gear box.
10	Steering Systems and starting drives: Front axle, types of stub axle, steering geometry, Ackerman's mechanism. Under steer, over steer, steering linkage. Type of steering gears, Power steering wheel alignment, wheel balancing starter motor drive-Bendix drive, over running clutch drive, follow thru drive Construction and working of dynamo and alternator, specifications of alternator Cutouts, relay, and regulator.
11	Differential, rear axle and brakes: - Differential - function, construction, working Principle, Transfer case Types of rear axle: - semi-floating, full floating bearing, three quarter floating axle Types of brakes: - drum brakes, disk brakes. Hand Brake/ Parking Brake. hydraulic, air brakes, Brake troubleshooting, ABS.
12	Vehicle maintenance and Transport Management: Performance of vehicles, engine electrical and electronics, workshop layout, repairing and servicing, Emission measurements and control techniques. Elements of transport and its operations.
13	Automobile Electrical and Electronic systems, Battery, Starting system, Alternators, Charging, Inspection, and maintenance of electrical systems.
14	Introduction to Electric Vehicles: Introduction to Energy Storage Requirements in Hybrid and Electric Vehicles: - Battery based energy storage, Battery Specifications, Battery Management System.
15	Motor Vehicle Act and Road Safety Introduction to Vehicle Act and Road Safety, Licensing, registration, Motor Vehicle Act, Taxation, Insurance etc Organization structure of RTO Department, Passenger comfort and safety.

दिनांक - ५ डिसेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर व न्यायदंडाधिकारी प्रथम वर्ग परीक्षा – २०२३

Civil judge (Junior Div) & Judicial Magistrate (1st Class)

Preliminary Examination

- * Standard : Suitable to the post
- * Maximum Marks : 100
- * Medium : English
- * Duration : Two Hours
- * Nature of the paper : Objective type (multiple choice question)

पूर्वपरीक्षेचा अभ्यासक्रम

- १) कोड ऑफ क्रिमिनल प्रोसिजर
- २) सिव्हिल प्रोसिजर कोड
- ३) एव्हिडन्स ॲक्ट
- ४) ट्रान्सफर ऑफ प्रॉपर्टी ॲक्ट
- ५) स्पेसिफिक रिलिफ ॲक्ट
- ६) महाराष्ट्र रेंट कंट्रोल ॲक्ट
- ७) लिमिटेशन ॲक्ट
- ८) कॉन्स्टिट्युशन ऑफ इंडिया
- ९) इंडियन पिनल कोड
- १०) लॉ ऑफ कॉन्ट्रॅक्ट, सेल ऑफ गुड्स ॲक्ट अँड पार्टनरशिप ॲक्ट

- * **Syllabus for Competitive Examination to the post of recruitment for Civil judge (junior Division) & Judicial Magistrate (First Class) (Preliminary) Examination under judicial Service of the Government of Maharashtra .**

- 1) Code of Criminal Procedure
- 2) Civil Procedure Code
- 3) Evidence Act
- 4) Transfer of property Act
- 5) Specific Relief Act
- 6) Maharashtra Rent Control Act
- 7) Limitation Act
- 8) Constitution of India
- 9) Indian penal Code
- 10) Law of Contracts, Sale of Goods Act & Partnership

**Syllabus for Competitive Examination for recruitment to the posts of
Civil Judge (Junior Division)& Judicial Magistrate(First Class)(Main) Examination
under Judicial Service of the Government of Maharashtra.**

Standard : Suitable to the post

Nature of the paper : Conventional type

Medium : Marathi/English

Maximum Marks : 100

Duration : Three Hours

Paper-I

- (अ) सिविल प्रोसिजर कोड (Civil Procedure Code)
(ब) ट्रान्सफर ऑफ प्रॉपर्टी अॅक्ट (Transfer of Property Act)
(क) स्पेसिफिक रिलीफ अॅक्ट (Specific Relief Act)
(ड) लॉ ऑफ कॉन्ट्रॅक्ट्स, सेल ऑफ गुड्स अॅक्ट तसेच पार्टनरशीप अॅक्ट (Law of Contracts, Sale of Goods Act & Partnership Act.)

Paper-II

- (अ) इंडियन पिनल कोड (Indian Penal Code)
(ब) एव्हिडन्स अॅक्ट (Evidence Act)
(क) कोड ऑफ क्रिमिनल प्रोसिजर (Code of Criminal Procedure)
(ड) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती [अत्याचार प्रतिबंधक] अधिनियम-1989 व नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम - 1955 (Scheduled Castes & Scheduled Tribes [Prevention of Atrocities] Act-1989 And Protection of Civil Rights Act - 1955)
(इ) कायदेविषयक ताज्या घडामोडीबाबत निबंध (Essay On Current Legal Topic) [Approximately 800 Words]

मौखिक व व्यक्तीमत्त्व चाचणी - ५० गुण

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

तार्किक तर्क आणि विश्लेषणात्मक क्षमता

तार्किक तर्क आणि विश्लेषणात्मक क्षमता विषयाचे घटक, उपघटक आणि महत्त्वाचे मुद्दे

- १) दिलेल्या वाक्यरचनेवरून निर्णय, निष्कर्ष काढणे
- २) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष
- ३) परिस्थिती आणि प्रतिसाद, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे
- ४) विधान आणि कृतीचा मार्ग, प्रतिपादन आणि कारण, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी
- ५) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, मानांकन चाचणी, तुलना
- ६) नातेसंबंध
- ७) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क
- ८) स्थान निश्चिती चाचणी, दिशानिर्देश
- ९) विश्लेषण, निर्णय घेणे, समस्या सोडवणे
- १०) कूट माहितीवरील प्रश्न

(१) दिलेल्या वाक्यरचनेवरून निर्णय, निष्कर्ष काढणे, विधाने व निष्कर्ष

१) योग्य निष्कर्ष निवडा :

विधान :

औरंगाबाद ते चेन्नई प्रवास हवाई मार्गाने जलद होतो.

निष्कर्ष :

a) औरंगाबाद आणि चेन्नई ही ठिकाणे हवाई मार्गाने जोडलेली आहे.

b) औरंगाबाद ते चेन्नईसाठी दुसरा कोणताही दळण-वळणाचा मार्ग उपलब्ध नाही.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) हा निष्कर्ष योग्य आहे.

२) फक्त (b) हा निष्कर्ष योग्य आहे.

३) दोन्ही (a) आणि (b) निष्कर्ष योग्य आहे.

४) दोन्ही (a) आणि (b) निष्कर्ष योग्य नाही.

1) Choose proper conclusion :

Statement :

It is faster to travel by air from Aurangabad to Chennai.

Conclusion :

a) Aurangabad and Chennai are connected by air services.

b) There is no other means of transportation between Aurangabad to Chennai.

Answer Options:

1) Only conclusion (a) is implicit.

2) Only conclusion (b) is implicit.

3) Both (a) and (b) are implicit.

4) Neither (a) or (b) are implicit.

२) पुढील तीन विधाने वाचून काढलेला सर्वात शोध निष्कर्ष दिलेल्या पर्यायांमधून निवाडा.

अ) सर्व खेळाडू व्यक्ती कष्टाळू असतात.

ब) काही खेळाडू व्यक्ती प्रतिबंधित पदार्थ खातात.

क) ज्या व्यक्ती बेशिस्त असतात त्या बहुत करून प्रतिबंधित पदार्थ खातात.

पर्यायी उत्तरे :

१) बेशिस्त व्यक्ती खेळाडू नसतात.

२) सर्व खेळाडू बेशिस्त असतात.

३) काही लोक प्रतिबंधित पदार्थ खातात ते खेळाडू असतात.

४) प्रतिबंधित पदार्थ खाणाऱ्या सर्व व्यक्ती बेशिस्त असतात.

2) Read the following three statements and judge the most probable conclusion from the given options.

a) All athletes are hard working individuals.

b) Some athletes consume prohibited substances.

c) Individuals who are undisciplined consume excessive amounts of prohibited foods.

Answer Options :

1) Unruly people are not sportsmen.

2) All players are unruly.

3) Some people who consume banned substances are athletes.

4) All persons who eat forbidden food are undisciplined.

- ३) पुढे ५ विधाने आणि नंतर ३ विधाने विशिष्ट क्रमाने एकत्र करून पर्याय जुळवले आहेत. त्यातून तार्किकदृष्ट्या यथार्थ युक्तिवाद निर्देशित करणारा पर्याय निवडा. युक्तिवाद यथार्थ ठरण्यासाठी जुळणीतील ३ रे विधान हे त्याआधीच्या २ विधानांवर आधारित निष्कर्ष विधान असायला हवे.
- a) काही वाहने पर्यावरणासाठी हानिकारक नाहीत.
b) वाहनांची वाहतूक कार्बन डायऑक्साईड व अन्य हरितगृह वायूंचा उत्सर्ग करते.
c) कार्बन डायऑक्साईड व हरितगृह वायू पर्यावरणासाठी हानिकारक आहेत.
d) काही वाहनांची वाहतूक कार्बन डायऑक्साईड व हरितगृह वायूंचा उत्सर्ग करत नाही,
e) वाहनांनी वाहतूक पर्यावरणासाठी हानिकारक आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (b) (e), (c) २) (c), (b), (e) ३) (c), (a), (d) ४) (b), (d), (a)
- 3) Given below are 5 statements followed by options composed of 3 statements put together in a specific order. Choose the option that indicates logically valid argument. To be valid the 3rd statement of the composition should be the conclusion based on preceding 2 statements.
- a) Some vehicles are not hazardous to the environment.
b) Vehicular traffic leads to emission of carbon dioxide and other greenhouse gases.
c) Carbon dioxide and other greenhouse gases are hazardous to the environment.
d) Some vehicular traffic does not emit Carbon dioxide and other greenhouse gases.
e) Vehicular traffic is hazardous to the environment.

Answer Options :

- 1) (b) (e), (c) 2) (c), (b), (e) 3) (c), (a), (d) 4) (b), (d), (a)

- ४) वैध निष्कर्ष निवडा.

सत्य विधाने : काही रांगा प्राणी आहेत. काही प्राणी कुस्तीगीर आहेत. सर्व कुस्तीगीर कविता आहेत.

निष्कर्ष :

- a) काही कुस्तीगीर प्राणी आहेत. b) काही कविता रांगा आहेत.
c) सर्व रांगा कविता आहेत d) काही कविता प्राणी आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) व (b) २) फक्त (a) व (d) ३) फक्त (a) व (c) ४) फक्त (b) व (c)

- 4) Select valid conclusions.

True statements : Some queues are animals. Some animals are wrestlers. All the wrestlers are poems.

Conclusions :

- a) Some wrestlers are animals. b) Some poems are queues.
c) All the queues are poems. d) Some poems are animals.

Answer options :

- 1) Only (a) and (b) 2) Only (a) and (d) 3) Only (a) and (c) 4) Only (b) and (c)

५) वैध निष्कर्ष निवडा :

सत्य विधाने :

काही पतंग पायऱ्या आहेत. काही पायऱ्या तारे आहेत. सर्व तारे टाचण्या आहेत.

निष्कर्ष :

a) काही टाचण्या पायऱ्या आहेत.

b) काही तारे पतंग आहेत.

c) एकही तारा पतंग नाही.

d) काही पायऱ्या पतंग आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) व (d)

२) फक्त (b) व (d)

३) फक्त (b) व (c)

४) फक्त (a), (d) व (b) किंवा (a), (d) व (c)

5) Select valid conclusions.

True statements :

Some kites are steps. Some steps are stars. All the stars are pins.

Conclusions :

a) Some pins are steps.

b) Some stars are kites.

c) No star is kite.

d) Some steps are kites.

Answer options :

1) Only (a) and (d)

2) Only (b) and (d)

3) Only (b) and (c)

4) Only (a), (d) and (b) or (a), (d) and (c)

६) पुढे सहा विधाने आणि त्यानंतर त्यातल्या तीन विधानांचे एकत्रीकरण दिले आहे. तर्कसंगत एकत्रीकरण निवडा.

विधाने :

अ) सर्व चेंडू बाहुल्या आहेत.

ब) सर्व दांडफळ्या बाहुल्या आहेत.

क) सर्व दांडफळ्या चेंडू आहेत.

ड) काही दांडफळ्या बाहुल्या आहेत.

इ) काही बाहुल्या चेंडू आहेत.

फ) एकही चेंडू बाहुली नाही.

पर्यायी उत्तरे :

१) क, ड आणि इ

२) क, इ आणि फ

३) अ, क आणि ड

४) ब, इ आणि फ

6) Given below are six statements and then four sets of combinations of three given statements. Select the combination that is logically related.

Statements :

a) All balls are dolls.

b) All bats are dolls.

c) All bats are balls.

d) Some bats are dolls.

e) Some dolls are balls.

f) No ball is doll.

Answer Options :

1) c, d and e

2) c, e and f

3) a, c and d

4) b, e and f

७) खालील प्रश्नात दोन विधाने व दोन अनुमाने दिली आहेत.

विधाने : a) सर्व कावळे चिमण्या असतात.

b) काही चिमण्या कोंबड्या असतात.

अनुमाने : a) सर्व कावळे कोंबड्या असतात.

b) काही कावळे कोंबड्या असतात.

कोणते अनुमान/अनुमाने सत्य आहे/त ?

१) फक्त अनुमान (a) सत्य

२) फक्त अनुमान (b) सत्य

३) अनुमाने (a) व (b) दोन्ही सत्य

४) अनुमाने (a) व (b) दोन्ही असत्य.

- 7) In following question two statements and two conclusions are given.

Statements : a) All crows are sparrows.
b) Some sparrows are hens.

Conclusions : a) All crows are hens.
b) Some crows are hens.

Which conclusion/conclusions is/are true ?

- 1) Only conclusion (a) true 2) Only conclusion (b) true
3) Conclusion (a) and (b) both true 4) Conclusion (a) and (b) both not true

- ८) दिलेली विधाने व त्यानंतरची अनुमाने अभ्यासा. दिलेल्या विधानांवर आधारित योग्य अनुमानाची निवड करा :

- a) सर्व गणिती उच्च पातळीची तर्कविचार करण्याची क्षमता प्रदर्शित करतात.
b) पारंपरिक शाळा प्रणालीची निष्पत्ती नसलेले, स्वाध्यायी विद्यार्थी, बहुधा खूप सर्जनशील असतात.
c) फक्त काही गणिती खूप सर्जनशील असतात.

पर्यायी उत्तरे :

- १) उच्च पातळीची तर्कविचार क्षमता असलेल्या व्यक्ती गणिती होण्याची शक्यता असते.
२) स्वाध्यायी विद्यार्थी उच्च पातळीची तर्कविचार क्षमता प्रदर्शित करत नाहीत.
३) स्वाध्यायी विद्यार्थी क्वचितच गणिती होतात.
४) वरीलपैकी एकही नाही

- 8) Study the statements given below and select the correct conclusion based on these, that follow :

- a) All mathematicians exhibit an ability to do high level logical thinking.
b) Self-learning students, who are not the product of traditional school system, are usually found to be highly creative.
c) Only some of the mathematicians are highly creative.

Answer Options :

- 1) Persons with high level logical thinking ability are likely to become mathematicians.
2) Self-learning students don't exhibit high level logical thinking ability.
3) Self-learning students seldom become mathematicians.
4) None of the above

- ९) पुढे प्रत्येकी तीन विधाने समाविष्ट असलेले चार युक्तिवाद दिले आहेत. ज्या संचात ३ रे विधान हे १ ल्या दोन विधानांच्या आधारे काढलेला निष्कर्ष आहे त्याची निवड करा.

संच :

- अ) एकही ससा हसत नाही. काही जे हसतात ते वाघ आहेत. काही वाघ ससे नाहीत.
ब) सर्व कोल्हे काळे आहेत. काही कोल्हे नाचत नाहीत. काही नर्तक काळे नाहीत.
क) A शपथ घेण्याची हौस भागवतात. शपथ घेणाऱ्यांना धमकावले जाते. जे काहीजण धमकावले जातात ते A नाहीत.
ड) सर्व E हे S आहेत. सर्व E हे B आहेत. काही B हे S आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ आणि ब २) फक्त अ ३) फक्त अ आणि ड ४) फक्त ड

- 9) Given below are four arguments consisting of sets of three sentences each. Select the set in which the 3rd statement is the logical conclusion based on the first two statements.

Sets :

- a) Norabbits laugh. Some who laugh are tigers. Some tigers are not rabbits.
b) All foxes are black. Some foxes do not dance. Some dancers are not black.
c) A's indulge in swearing. Those who swear are threatened. Some who are Threatened are not A's.
d) All E's are S. All E's are B's. Some B's are S.

Answer options :

- 1) Only a and b 2) Only a 3) Only a and d 4) Only d

१०) वैध निष्कर्ष निवडा.

सत्य विधाने : सर्व कमळे कोआला आहेत.
सर्व कोआला बोटी आहेत.
काही भिंती बोटी आहेत.

निष्कर्ष : अ) काही बोटी कमळे आहेत.
ब) काही भिंती कोआला आहेत.
क) सर्व कोआला कमळे आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ व क २) फक्त अ ३) फक्त ब व क ४) फक्त ब

10) Select the valid conclusions.

True statements : All lotuses are koalas.

All koalas are boats.

Some walls are boats.

Conclusions : a) Some boats are lotuses.
b) Some walls are koalas.
c) All koalas are lotuses.

Answer Options:

1) Only a and c 2) Only a 3) Only b and c 4) Only b

११) बराच महाग असला तरी, मोबाईल ही चैनीची वस्तू नाही. कारण एखादी व्यक्ती मोबाईलच्या माध्यमातून खूप गोष्टी शिकू शकते.

वरील विधानावरून खालीलपैकी कोणता निष्कर्ष काढता येऊ शकतो ?

पर्यायी उत्तरे :

१) सर्व महाग वस्तू चैनीच्या समजल्या जातात.
२) शिकण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या सर्व वस्तू चैनीच्या नसतात.
३) शिकण्यासाठी मोबाईल आवश्यक आहे.
४) मोबाईल ही चैनीची वस्तू नाही

11) Though the mobile is much expensive, it is not a luxurious thing because one can learn many things through the medium of mobile.

From the above statement, which conclusion one can draw from the following :

Answer Options :

1) All expensive things are supposed to be luxurious.
2) All necessary things for learning are not luxurious.
3) Mobile is necessary for learning.
4) Mobile is not a luxurious thing.

१२) वैध निष्कर्ष निवडा.

सत्य विधाने :

काही पेन्सिली बंदुका आहेत.
काही बंदुका पेने आहेत.
काही पेने मारेकरी आहेत.

निष्कर्ष :

a) काही पेन्सिली पेने आहेत. b) काही बंदुका मारेकरी आहेत.
c) काही मारेकरी पेने आहेत. d) काही मारेकरी बंदुका आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a) आणि (b) २) फक्त (b) आणि (c) ३) फक्त (b) ४) फक्त (c)

12) Select the valid conclusion/s.

True statements :

Some pencils are guns.

Some guns are pens.

Some pens are killers.

Conclusions :

a) Some pencils are pens.

b) Some guns are killers,

c) Some killers are pens.

d) Some killers are guns.

Answer Options :

1) Only (a) and (b)

2) Only (b) and (c)

3) Only (b)

4) Only (c)

१३) गौरव हा वयाने सौरवपेक्षा मोठा आहे, परंतु सौरभपेक्षा लहान आहे. सौरव हा वयाने अर्णव एवढाच आहे परंतु तो प्रणवपेक्षा मोठा आहे.

तर खाली दिलेल्या विधानांपैकी कोणते विधान/विधाने अचूक आहे/आहेत ?

विधाने :

अ) अर्णव हा सौरवपेक्षा लहान आहे.

ब) अर्णव हा सौरभपेक्षा मोठा आहे.

क) अर्णव हा प्रणवपेक्षा मोठा आहे.

ड) अर्णव हा गौरवपेक्षा मोठा आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ आणि ड

२) फक्त ब आणि क

३) फक्त अ

४) फक्त क

13) Gaurav is older than Saurav but younger than Saurabh. Saurav is as old as Arnav but older than Pranav.

Then which of the statement/s given below is/are correct?

Statements :

a) Arnav is younger than Saurav.

b) Arnav is older than Saurabh.

c) Arnav is older than Pranav.

d) Arnav is older than Gaurav.

Answer Options :

1) Only a and d

2) Only b and c

3) Only a

4) Only c

१४) विधाने :

सर्व कुलुपे किल्ल्या आहेत.

सर्व किल्ल्या दरवाजे आहेत.

काही दरवाजे खिडक्या आहेत.

काही खिडक्या फर्श आहेत.

निष्कर्ष :

I) काही किल्ल्या या खिडक्या आहेत.

II) काही फर्श हे दरवाजे नाहीत.

III) कोणतेही कुलूप हे खिडक्या नाहीत.

पर्यायी उत्तरे :

१) कोणताही निष्कर्ष बरोबर नाही.

२) फक्त निष्कर्ष I बरोबर आहे.

३) निष्कर्ष I व II बरोबर आहेत.

४) सर्व निष्कर्ष बरोबर आहेत.

14) **Statements :**

All locks are keys.

All keys are doors

Some doors are windows.

Some windows are floors.

Conclusions :

I) Some keys are windows.

II) Some floors are not doors.

III) Any locks are not windows.

Answer Options :

1) None of the conclusions are correct

2) Only conclusion I is correct

3) Conclusions I and II are correct

4) All conclusions are correct

१५) पुढील तथ्यांचे परीक्षण करा :

a) अनू बानोपेक्षा वजनदार आहे.

b) सिंधिया दिनापेक्षा उंच आहे.

c) बानो दिनाइतकीच उंच पण तिच्यापेक्षा वजनदार आहे. d) दिना अनूपेक्षा उंच आहे.

वरील तथ्यांवर आधारित **अचूक** निष्कर्ष ओळखा.

१) सर्वात सिंधिया वजनदार आहे आणि अनू बुटकी आहे.

२) अनू निश्चितपणे सर्वात वजनदार आणि बुटकी आहे.

३) सिंधिया सर्वात वजनदार आहे परंतु सर्वात उंच कोण यासंबंधाने निष्कर्ष काढणे शक्य नाही.

४) सर्वात वजनदार कोण याविषयी निष्कर्ष काढणे अशक्य आहे परंतु अनू निश्चितपणे सर्वात बुटकी आहे.

15) Examine the following facts

a) Anu is heavier than Bano.

b) Cynthia is taller than Dina.

c) Bano is of same height as Dina but heavier than her.

d) Dina is taller than Anu.

Select the correct conclusion based on above facts.

1) Cynthia is the heaviest and Anu is shortest of all.

2) Anu is definitely heaviest and shortest among all.

3) Cynthia is heaviest but it is impossible to conclude who is tallest of all.

4) It is impossible to draw conclusion about who is heaviest but Anu is definitely shortest among all.

१६) दिलेली विधाने व त्यापुढची अनुमाने अभ्यासा. दिलेल्या विधानांवर आधारित उचित अनुमानाची निवड करा.

a) मैदानावर खेळणाऱ्या सर्व हॉकी खेळाडूंची निळे चिन्ह असलेले टी-शर्ट घातले आहेत.

b) मैदानावर असलेले सर्व खेळाडू हॉकी खेळत नाहीत.

c) काही हॉकी खेळाडू निळी टोपी देखील घालतात.

d) १६ वर्षाखालील हॉकी खेळाडू नेहमी टोपी घालतात.

पर्यायी उत्तरे :

१) ज्यांच्या टी-शर्टवर निळे चिन्ह आहे अशा सर्व व्यक्ती हॉकी खेळाडू आहेत.

२) निळी टोपी घातलेल्या सर्व व्यक्ती हॉकी खेळाडू आहेत.

३) टोपी घातलेले सर्व हॉकी खेळाडू १६ वर्षाखालील आहेत.

४) वरीलपैकी एकही नाही.

16) Study the statements given below and conclusions that follow these. Select the appropriate conclusion that is based on given statements.

- a) All hockey players playing on the ground wear T-shirts with blue emblem.
- b) All players who are on the ground don't play hockey.
- c) Some hockey players also wear blue caps.
- d) Hockey players who are below 16 years always wear a cap.

Answer Options :

- 1) All persons having blue emblem on their T-shirts are hockey players.
- 2) All persons wearing blue caps are hockey players.
- 3) All hockey players wearing a cap are below 16 years.
- 4) None of the above

१७) खालील प्रश्नात पाच विधाने दिली आहेत. तीन विधाने विशिष्ट क्रमाने समाविष्ट करून अनेक पर्याय दिलेले आहेत. ज्या पर्यायात तिसरे विधान हे अगोदरच्या दोन विधानांवरून अनुमान दर्शविणारे आहे, असा सप्रमाण पर्याय निवडा.

विधाने :

- अ) अमित मुलगा आहे.
- ब) काही मुले क्रिकेट खेळत नाहीत.
- क) कोणतीही मुलगी क्रिकेट खेळत नाही.
- ड) अमित क्रिकेट खेळतो.
- इ) जे सर्व क्रिकेट खेळतात ती मुले आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) ड क अ
- २) क इ ब
- ३) अ ब ड
- ४) इ ड अ

17) The following question consists of five statements followed by several options consisting of three statements put together in a specific order. Choose the option which indicates a valid argument i.e. the third statement is a conclusion drawn from the preceding two statements.

Statements :

- a) Amit is a boy.
- b) Some boys do not play cricket.
- c) No girl plays cricket.
- d) Amit plays cricket.
- e) All those who play cricket are boys.

Answer Options :

- 1) d c a
- 2) c e b
- 3) a b d
- 4) e d a

(२) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके

- १) विधाने आणि युक्तिवाद
युक्तिवादाला आधारभूत गृहीतक
युक्तिवादातील दोष / युक्तिवाद सर्वात जास्त दुबळा करणारे विधान
- २) विधाने आणि गृहितके

१) विधाने आणि युक्तिवाद

- १) पुढील परिच्छेद वापरलेली अनुमान प्रक्रिया अभ्यासा आणि यादीतील सर्वात जवळून त्याच प्रकारची अनुमान प्रक्रिया वापरलेला युक्तिवाद निवडा.
त्यावेळेच्या आर्थिक परिस्थितीमुळे शासनाला एकतर चलनाला परदेशी बाजारात थेट पाठवून देणे किंवा व्याजदरात वाढ करणे भाग होते. तथापी राजकीय आत्मघात टाळण्यासाठी त्याने व्याजदर वाढवले नाहीत. त्यामुळे शासनाने खर्चिक आहे हे माहीत असूनही रुपयाला पाठवून देण्याचा निर्णय घेतला.

पर्यायी उत्तरे :

- १) जर राजाने डॉक्टरांच्या सल्ला मानला असता आणि तो घरी राहीला असता तर एव्हाना तो पूर्णतया बरा झाला असता. तथापि त्याने वेळ काढला नाही आणि तो अजूनही बरा झालेला नाही.
- २) आरोग्य केंद्रात पॉल आणि जगन हे दोन डॉक्टर आहेत. पॉल व्यक्तिगत चौकशी करत रुग्णांचे स्वागत करतो, परंतु जगनला फक्त आरोग्य समस्यांत अधिक रस असतो. म्हणून मला जगनला भेटण्याची इच्छा आहे.
- ३) तुला एकतर वावडे झाले असावे किंवा जिवणू संसर्ग झाला असावा असे या लक्षणांवरून दिसत आहे. जर तो विषाणू असेल तर त्यावर उपयुक्त उपचार उपलब्ध नाही म्हणून तू त्यावर ते वावडे आहे असे धरून उपचार चालू करू शकतोस.
- ४) कार्लला वेदनाशामक गोळीची गर होती आणि आम्ही एकतर पॅरासेटेमॉल किंवा अॅस्पिरिन ठेवतो. पण त्याला पॅरासेटेमॉलचे वावडे असल्यामुळे त्याला अॅस्पिरिन घ्यावे लागले.
- 1) Study the kind of reasoning used in the passage below and select from the list the argument that uses most closely identical reasoning. Economic situation at that time forced the government either to support the currency directly in foreign markets or to increase interest rates. However, to avoid political suicide it did not raise interest rates. Government therefore, though it turned out to be costly, decided to support the rupee.

Answer Options :

- 1) Raja would have recovered completely by now if he had followed the doctor's advice and stayed at home. However, he did not take time off and is not well yet. .
- 2) There are two doctors at the health centre, Paul and Jagan. Paul greets patients with personal inquiry, but Jagan is more interested in health problems only. So I hope to see Jagan.
- 3) These symptoms indicate that you either have an allergy or you are infected by virus. If it is a virus, no useful treatment is available for it so you may as well treat it as an allergy. ;
- 4) Carl needed a pain-killer and we stock either paracetamol or aspirin. But given that he is allergic to paracetamol, he had to take the aspirin.

- २) पुढे दिलेल्या युक्तिवादापाठच्या तत्वाचे सर्वात उत्तम विवरण दिलेल्या पर्यायातून निवडा.
जरी काही वाहन मालक फक्त २०० किमी आणि काही २००० किमी रस्ता वापरतात तरी सर्वजण सारखाच रस्ताकर भरतात. हे न्याय्य नाही. महसूल मिळवण्यासाठी रस्ताकर रद्द करून इंधनावरील कर वाढवण्याची गरज आहे. या करप्रणालीमुळे जास्त प्रमाणात रस्ता वापरणारे खात्रीने जास्त पैसे भरतील. ही न्याय प्रणाली आहे आणि ती अधिक महसूल मिळवायला मदत होईल.
- १) दूरदर्शन वाहिन्या पाहणाऱ्या लोकांना त्या वाहिन्यांना त्यांची वर्गणी भरायला लावली पाहिजे म्हणजे फक्त त्या वाहिन्या पाहणाऱ्यांनाच पैसे मोजावे लागतील.
- २) फक्त पैसे देणे शक्य होत नसेल तरच मुलींना विनामूल्य शिक्षण मिळायला हवे.
- ३) विश्रांतीगृह मालकांनी घरगुती ग्राहकांपेक्षा जास्त पाणीपट्टी मोजली पाहिजे कारण प्रणाली वापरून ते नफा मिळवतात.
- ४) वैद्यकीय उपचारांसाठी पगारी लोकांनी रोजंदारी करणाऱ्यांपेक्षा जादा शुल्क मोजायला हवे.
- 2) Select from options given, the best illustration of principles underlying argument given below.
All motorists pay same road tax though some of them cover only 200 km and some cover 2000 km. This is not fair. It is necessary to do away with the road tax and tax on fuel should be increased to get revenue. This taxing system will ensure that those who use roads more will be paying more. This system is fair system and will help to earn more revenue.
- 1) People who watch television channels should be made to pay those channels by subscription so only people watching those channels only have to pay
- 2) Girls should receive free education only if they cannot afford to pay for it.
- 3) Water charges should be higher for restaurant owners than for domestic customers as they are earning profit by using the system
- 4) Salaried persons should pay more for medical treatment than those who are daily wagers
- ३) पर्यावरण संवर्धनासाठी जवायूमान बदलाचे परिणाम कमी करण्यात सर्वसाधारण लोकांना स्वास्थ असते. परंतु वायूमान बदलाला प्रतिसाद देऊन पर्यावरणाची काळजी घेण्याऐवजी मानव प्रजाती टिकवून ठेवण्याला प्राधान्य दिले पाहिजे. पृथ्वी ग्राह्याच्या दहा हजार वर्षांच्या इतिहासानुसार तापमानाचे सापेक्ष स्थैर्य दुर्मिळ होते. निसर्ग सातत्याने मोठ्या तापमान बदलांनी जुळवून घेत होता. परंतु हवामान विश्वसाह आणि अटकळ बांधण्याजोगे असतानाच्या कालखंडादरम्यान मानव संस्कृती उत्क्रांत होत होत्या. निसर्ग सतत बदलत राहतो पण मानव संस्कृतीवर हवामान बदलाचा घातक परिणाम होईल. दिलेल्यापैकी वरील युक्तिवादाच्या मुख्य निष्कर्षाची उचित अभिव्यक्ती करणारा एक पर्याय निवडा.
- १) लोक पर्यावरण संवर्धनासाठी हवामान बदल धोरणांना प्रतिसाद देतात.
- २) निसर्गापेक्षा मानव प्रजातीला तगवण्यासाठी हवामान बदलाचे व्यवस्थापन करणे अधिक महत्त्वाचे आहे.
- ३) आता पर्यंत मानव संस्कृती मोठ्या हवामान बदलाला सामोऱ्या गेलेल्या नाहीत.
- ४) निसर्ग जुळवून घेण्याचा मार्ग शोधेल परंतु हवामान बदलाचा मानवांवर फार त्रासदायक परिणाम होईल.
- 3) Generally people are interested in conserving environment by reducing the effects of climate. But instead taking care of environment by responding to climate change priority should be given to preserving human species. As per the ten thousand years history of the planet earth there was rarely relative stability of temperature. Nature has been adapting to large temperature variations continually. But the human civilisations that have evolved during time span have developed during a period, when weather was reliable and predictable. The nature will keep on changing but climate change will impact human civilisations severely.
Select the one option that appropriately expresses the main conclusion of the above argument.
- 1) People respond to climate change policies in order to conserve environment.
- 2) Acting to manage climate change is more important for the survival of human species than for nature.
- 3) Human civilisation have not been exposed to large variations in temperature till now
- 4) Nature will find a way to adapt, but humans will get severely impacted by climate change

- ४) पुढील युक्तिवाद अभ्यासा आणि नंतर दिलेल्या पर्यायांतून त्याच्या सर्वात जवळून समांतर अनुमान प्रक्रिया असेला युक्तिवाद निवडा.

एका शेतकरी कुटुंबाला चणा किंवा सोयाबीन लावण्याचे पर्याय आहेत. गेल्या वर्षी सोयाबीनच्या तुलनेत चण्याला चांगला बाजारभाव मिळाला होता. परंतु अधिक उत्पादनाच्या खात्रीसाठी चण्याला गुणवत्तापूर्ण सेंद्रिय खत आणि पर्यावरणस्नेही कीटकनियंत्रण व्यवस्थेची गरज असते. या अधिकच्या काळजीसाठी लागणारी रक्कम उभारणे शक्य नसल्याने, कमी फायदा मिळण्याची शक्यता असूनही कुटुंबाने सोयाबीनची लागवड केली.

१) क्षेत्रविदा गोळा करण्याच्या सफरीवर जाण्यासाठी अध्ययनार्थींना पुरेसा पैसा उभारावा लागतो. त्यांना पुरेसा निधी उभा करणे अशक्य होत असल्यामुळे सफरीला जाणे शक्य नसते.

२) जर तुम्ही विक्रेते असाल तर बढती मिळण्यासाठी विक्रीचे लक्ष्य गाठण्याची गरज असते. जर मागच्या तिमाहीतील लक्ष्य गाठण्यात तुम्ही यशस्वी झालात, तर तुम्ही बढतीची आशा बाळगू शकता.

३) पर्यटकांना बँकमार्फत किंवा ते जेथे उतरले आहेत त्या हॉटेलमार्फत कमी दराने चलन विनिमय करता येतो. बँक शोधण्यासाठी पुरेसा वेळ त्यांच्यापाशी नसल्याने त्यांना हॉटेलचा उपयोग करावा लागला.

४) राष्ट्रीयकृत बँकेकडून किंवा सहकारी बँकेकडून कर्ज मिळवणे शक्य असते. सहकारी बँकेला उच्च ग्राहक सेवा दर्जा दिल्यामुळे व्यक्तीने कर्जासाठी सहकारी बँकेकडे अर्ज करण्याचे ठरवले कारण तिला तेथून सहज कर्ज मिळण्याची खात्री आहे.

- 4) Study the following argument and then choose from the options given, the argument that most closely parallels the reasoning of it.

The farmer's family had an option of planting gram or soyabeans. Last year gram received a better market price as compared to soyabeans. But in order to ensure high yields, quality organic fertilisers and eco-friendly pest controlling inputs are required for gram. Since they could not get credit required for this additional care, in spite of the crop being likely to earn less profit, the family planted soyabeans.

1) In order to go on excursion for collecting field data, the learners need to raise enough money. It is impossible for them to raise the sufficient funds, therefore they are unlikely to go on excursion.

2) For securing promotion, one needs to meet sales targets if one is working as the salesperson. If one is successful in meeting the last quarter's target, then one can hope to get a promotion.

3) It is possible for tourists to exchange currency through bank or for poorer exchange rate, they can use the hotel where they stay. There was not sufficient time for finding a bank so they had to use the hotel for exchange.

4) It is possible to get the loan from a nationalised bank or a co-operative bank. Since a co-operative bank has higher customer service rating, a person decides to apply for loan in a co-operative bank as she is sure of getting the loan easily.

- ५) खूप मोठ्या संख्येने प्राणी प्रदर्शित करण्याऐवजी अनेक आधुनिक प्राणीसंग्रहालये धोक्यात असलेल्या मोजक्या प्राण्यांना प्रदर्शित करून संवर्धनाच्या आवश्यकतेचे स्पष्टीकरण करण्याला पसंती देऊ लागली आहेत. धोक्यातील प्राण्यांच्या सुरक्षेच्या गरजेबाबत जागृत करण्यासाठी लोकांना प्राणीसंग्रहालयांना भेट द्यायला प्रोत्साहित करणे हा एकच मार्ग आहे. लोकांना विविध प्राणी पाहण्यात अधिक रस असतो, मग त्यांना धोका असो व नसो. परंतु प्राणीसंग्रहालये फायदेशीर बनवण्यासाठी लोकांना प्राणी पाहायला आकर्षित करणे आवश्यक आहे.

वरील युक्तिवाद सर्वात उत्तम समर्थन करत असलेल्या अनुमानाची निवड दिलेल्या पर्यायांतून करा.

१) फायदेशीर प्राणीसंग्रहालये विविध प्राणी प्रजाती बाळगण्याला प्राधान्य देतात.

२) जी प्राणीसंग्रहालये संवर्धन उपक्रमांना आणि धोक्यातील प्राण्यांच्या सुरक्षेला व जोपासनेला प्राधान्य देतात ती फायदेशीर नसतात.

३) सर्वसाधारण लोकांना प्राणीसंग्रहालयांमार्फत होणाऱ्या संवर्धन उपक्रमात आणि धोक्यातील प्राण्यांची सुरक्षा व जोपासना यात खूप मर्यादित रस असतो.

४) फायदेशीर असल्याखेरीज प्राणीसंग्रहालयांना संवर्धन उपक्रमांसाठी खर्च करता येणार नाही.

- 5) Many modern zoos gave up the idea of exhibiting a large number of animals, instead they prefer to show few examples of endangered species for illustrating the need of conservation. But for motivating large number of people, to visit a zoo is the only way to make people aware of the need 'of protecting endangered species. People are more concerned with watching interesting animals and least concerned with whether they are endangered or not. But in order to make zoos profitable it is necessary to attract people to watch them.

Select one of the following conclusions that is best supported by the above argument.

- 1) Profitable zoos give priority to have varieties of interesting animal species.
- 2) The zoos, those giving priority to conservation programme and protection and rearing of endangered species, are unable to make profits.
- 3) People at large have very limited interest in conservation programme and protection and rearing of endangered species through zoos.
- 4) Zoos cannot afford conservation programme unless it is profitable.

- ६) स्वतःला राज्यस्तरीय गायन स्पर्धा जिंकायची आहे आणि त्यासाठी तिला गायन शिकावे लागेल व सराव करावा लागेल असे दीपा तिच्या मैत्रिणीला सांगत होती. तिने स्पर्धा जिंकण्याचा निश्चय केला आहे. असेही ती तिला म्हणाली. म्हणजेच ती आत्तापासून नियमितपणे गायन शिकायला व जोरदार सराव करायला लागेल.

वरील युक्तिवादात वापरलेल्या अनुमान प्रक्रियेच्या सर्वात जास्त सादृश्य असलेला एक युक्तिवाद निवडा.

- १) जर शालूला विनोदी कथा लिहायच्या असतील तर तिला अशा कथा लिहिण्याचे कौशल्य विकसित करावे लागेल. अशा कथा कशाप्रकारे लिहायच्या याचा अनुभव घेण्यासाठी ती तज्ज्ञांनी घेतलेल्या कार्यशाळेत सहभागी झाली आणि आता ती लवकरच तिची पहिली कथा लिहील.
 - २) मधूला स्वतःच्या शोधनिबंधाला अधिक वेळ द्यायचा होता, कारण तसे झाले तर तो गुणवत्तापूर्ण होईल हे त्याला माहीत होते. त्याला आवश्यक असणारा वेळ मिळणार नाही असे त्याच्या अध्यापिकेने त्याला सांगितले म्हणून त्याचा निबंध उच्च गुणवत्तेचा असणार नाही.
 - ३) जर सध्या तुम्हाला भरपूर पगार मिळवायचा असेल तर तुम्ही विविध देशांत काम करण्याचा भरपूर अनुभव मिळवण्याची गरज आहे. डॅनीला खूप मोठा पगार मिळवायचा आहे म्हणून साहजिकच तो काही वर्षांसाठी हा देश सोडेल.
 - ४) जर दोन राज्यांच्या नेत्यांना चर्चेसाठी बोलावणे अधिकाऱ्यांना शक्य झाले तर विविध प्रकारच्या प्रदूषणांवर तोडगा रचला जाणे शक्य आहे. दोन्ही राज्यांना प्रदूषणाला प्रतिबंध व्हायला हवा आहे म्हणून ते लवकरच राज्यांतील संबंधित व्यक्तींना बोलावून चर्चा आयोजित करणार आहेत.
- 6) Deepa was telling her friend that if she wants to win the State level vocal music competition, then she will need to learn to sing and practice every day. She told her that she is resolved to win this competition. Thus, she means that she will be learning to sing and practicing hard regularly from now.

Select the one that most resembles the reasoning used in the above argument.

- 1) If Shalu wants to write humorous stories then she would have to develop skills of writing such stories. She has participated in workshops conducted by experts to experience how to write such stories and now she will soon be writing her first story.
- 2) 'Madhu wanted to spend more time on his research essay, as he knows that only then would it be of high quality. His teacher told him that he would not get the time he needed, so the essay would not be of high quality.
- 3) If one wants to earn high remuneration nowadays, he/she needs to acquire lot of experience of working in various countries. Since Dany wanted to earn very high remuneration, naturally he is going to leave this country for some years.
- 4) If authorities can bring together leaders of two states for discussion, there is a possibility for designing a solution for minimising pollutions of different kinds. Preventing pollution is something both the states want, so they are going to organise a discussion with the concerned persons of the State soon.

- ७) पुढील युक्तिवाद अभ्यासा आणि त्यातील वापरलेल्या तर्काशी सारखेपणात सर्वात जवळचा असलेला पर्याय निवडा.
सर्व झाडे पाने धारण करतात.
सोनमोहोर हे झाड आहे.
म्हणून सोनमोहोर पाने धारण करतात.
१) सर्व झाडे पाने धारण करतात. तो वृक्ष झाड नाही. म्हणून तो वृक्ष पाने धारण करत नाही.
२) सर्व सोनमोहोर पाने धारण करतात. ते झाड पाने धारण करते. म्हणून ते झाड सोनमोहोर आहे.
३) सर्व पाने झाडांवर वाढतात. तो वृक्ष पाने धारण करतो. म्हणून तो वृक्ष झाड आहे.
४) सर्व झाडे पाने धारण करतात. तो वृक्ष पाने धारण करतो. म्हणून तो वृक्ष झाड नाही.
- 7) Study the following argument and then select one of the given options that most closely parallels the reasoning used in it.
All trees bear leaves.
A peltophorum is a tree.
Therefore, peltophorums bear leaves.
1) All trees bear leaves. That plant is not a tree. Therefore, that plant does not bear leaves.
2) All peltophorums bear leaves. That tree bears leaves. Therefore, that tree is a peltophorum.
3) All leaves grow on trees. That plant bears leaves. Therefore, that plant is a tree.
4) All trees bear leaves. That plant bears leaves. Therefore, that plant is not a tree.
- ८) पुढे ५ विधाने आणि नंतर ३ विधाने विशिष्ट क्रमाने एकत्र करून पर्याय जुळवले आहेत. त्यातून तार्किकदृष्ट्या यथार्थ युक्तिवाद निर्देशित करणारा पर्याय निवडा. युक्तिवाद यथार्थ ठरण्यासाठी जुळणीतील ३ रे विधान हे त्या आधीच्या २ विधानांवर आधारित निष्कर्ष विधान असायला हवे.
a) आधुनिक उद्योग संशोधन प्रेरित असतात. b) 'इंप्रो' हा आधुनिक उद्योग आहे.
c) 'इंप्रो' हा संशोधन प्रेरित आहे. d) 'इंप्रो' कदाचित संशोधन प्रेरित असेल.
e) संशोधन प्रेरित उद्योग आधुनिक आहे.
- पर्यायी उत्तरे :**
१) (b), (e), (c) २) (b), (c), (e) ३) (c), (a), (d) ४) (b), (d), (a)
- 8) Given below are 5 statements followed by options composed of 3 statements put together in a specific order. Choose the option that indicates logically valid argument. To be valid the 3'd statement of the composition should be the conclusion based on preceding 2 statements.
a) Modern industry is research driven. b) 'Impro' is a modern industry.
c) 'Impro' is research driven. d) 'Impro' may be research driven.
e) Research driven industry is modern.
- Answer options :**
1) (b), (e), (c) 2) (b), (c), (e) 3) (c),(a) (d) 4) (b), (d), (a)

- ९) पुढील युक्तिवाद काळजीपूर्वक वाचा. संशोधक चमूच्या सदस्यांचा कॉफी कपांची संख्या कमी करण्याचा निर्णय हा हृदय विकारांचा धोका कमी करण्याशी संबंधित नाही हे दर्शविणारा सत्य असल्यास उचित असणारा पर्याय निवडा.
- कॉफीपानाच्या परिणामांचा अभ्यास करणाऱ्या संशोधकांच्या एका समूहाला, ज्या व्यक्ती सरासरी चार कपांपेक्षा जास्त कॉफी पितात त्यांना २.५ पटीने हृदय विकारांचा धोका असतो असे आढळले आहे. त्यांनी व्यक्तीचे वय व धूम्रपानाच्या सवयीचा अंतर्भाव करून संबंधित सरासरी निर्दोष केली आहे. या शोधाच्या आधारे चमूतील सदस्यांनी स्वतःचे दिवसभराचे कॉफीपान दोन कपांपर्यंत मर्यादित केल्याचे जाहिर केले आहे ही यातील दखल घेण्याजोगी महत्त्वाची बाब आहे.
- १) ताण हा हृदय विकारांना कारणीभूत असणारा प्रमुख घटक आहे हे खात्रीशीर प्रस्थापित झाले आहे परंतु या चमूने कॉफीपानातील बदल हा प्रत्यक्षपणे ताणाच्या बदलावर परिणाम करतो काय यासंबंधाने माहिती गोळा केली आहे हे या युक्तिवादातून स्पष्ट होत नाही.
- २) मोठ्या प्रमाणात धूम्रपान करणाऱ्यांच्या तुलनेत धूम्रपान न करणाऱ्या व्यक्ती एक तृतीयांश पट कॉफी पितात हे अन्य संशोधनातून पुढे आहे आहे.
- ३) मोठ्या प्रमाणात कॉफी पिणे रक्तातील कोलेस्टेरॉलची पातळी वाढण्यास कारणीभूत होते हे अन्य संशोधनातून पुढे आले आहे आणि हे हृदयविकाराच्या वाढत्या धोक्याच्या अगदी जवळचे निर्देशन आहे.
- ४) दर दिवशी तीन किंवा अधिक कप कॉफी पिणाऱ्या व्यक्तींना असलेला हृदयविकारांचा धोका दर दिवशीच्या प्रत्येक जादा कॉफीकपाच्या प्रमाणात वाढतो असे त्यांना स्वतः केलेल्या संशोधनात आढळले आहे.
- 9) Read the following argument carefully and select the most appropriate option that if true, indicates that their decision is not aimed at decreasing team member's risk of heart disease.
- A team of researchers studying effect of drinking coffee have found that persons drinking more than four cups of coffee have a risk of heart disease 2.5 times than the average after correcting if for age and smoking habits. It is important to note that the members of this team declared that they have started limiting their own daily coffee intake to two cups as a result of above finding.
- 1) It is well established fact that the stress is major causal factor related to heart disease but it is not clear whether this team has collect information about variations in coffee consumption are directly related to the variations in stress levels.
- 2) Subsequent studies have shown that nonsmokers consume coffee at about one-third the rates of heavy smokers.
- 3) Subsequent studies have shown that heavy coffee consumption causes an elevation in blood-cholesterol level, an immediate indicator of increase risk of heart disease.
- 4) Their own study found that for persons drinking three or more cups of coffee daily, the additional risk of heart disease increase with each extra daily cup.
- १०) गाळलेली जागा भरून समानार्थी अर्थाची दोन वाक्य मिळविण्यासाठी दिलेल्या पर्यायांतून उचित शब्दजोडी निवडा.
- मित्रत्वाने व लोकशाही पद्धतीने संबोधले जाण्याची सवय असल्यामुळे अनेक अध्यापक नव्या विभाग प्रमुखाच्या सुरुवातीच्या भाष्याच्या शैलीमुळे अलिप्त राहिले.
- १) आशावादी आणि अनुकूल
३) उद्दाम आणि लाजिरवाणा
- २) खिन्न आणि लाजिरवाणा
४) अधिकारयुक्त आणि उद्दाम
- 10) Select the appropriate pair of words from given options for filling the space and make two sentences with equivalent meanings.
- Many senior faculty members who were accustomed to being addressed in a more collegial and egalitarian manner were alienated by the tone of the new department chair's introductory remarks.
- 1) Sanguine and Propitious
3) Peremptory and Ignominious
- 2) Saturnine and Ignominious
4) Imperious and Peremptory

- ११) पुढे दिलेल्या युक्तिवादातील विचार प्रक्रिया अभ्यासा आणि तिच्याशी सर्वात जवळची विचार प्रक्रिया असणारा पर्याय निवडा. जर वस्तूपासून उष्णता किंवा प्रकाश उत्सर्जित होत असेल तर तिची ऊर्जा घटते. म्हणजेच जर वस्तूची ऊर्जा स्थिर असेल तर तिने उष्णता किंवा प्रकाश उत्सर्जित केलेला नाही.
- १) जर समाजाला भाषणाचे वा एकत्रित बैठकी घेण्याचे स्वातंत्र्य असेल, तर लोकशाही शासनाची निर्मिती अपरिहार्य असते. जर तुम्ही हुकूमशाहीच्या अंमलाखाली असाल तर तुम्ही या दोन्ही काळीच्या स्वातंत्र्यांना मुक्ता.
 - २) एकतर चाहते खूप निष्ठावंत असतील किंवा ते आठवड्यामागून आठवडे होणारी संघाची हार मनावर घेत नसतील. कोणाही चाहत्यांना स्वतःच्या संघाचे मार खाणे पाहण्यास आवडणारे नसते म्हणून ते खूपच निष्ठावंत असले पाहिजेत.
 - ३) पाणी आणि सूर्यप्रकाशाच्या साहाय्याने हे झाड पोसले जात राहील कारण झाडाच्या तगण्यासाठी पाणी आणि सूर्यप्रकाशाची आवश्यकता असते.
 - ४) २१ वर्षावरील जो कोणी विद्यापीठाची पदवी धारण करत असेल तो निवडीला पात्र असेल. अमिना १९ वर्षाची असून अजूनही पदवीपूर्व अभ्यास करत असल्याने ती पात्र ठरू शकत नाही.
- 11) Study the reasoning used in the argument given below and select the option that most closely follows the same reasoning.
If heat or light is emitted by a body, then its energy decreases. It follows that, if a body's energy remains constant, it has emitted neither heat nor light.
- 1) When either freedom of speech or freedom of assembly is present in society, democratic government inevitably results. If you live under a dictatorship, you must therefore lack both of these key liberties.
 - 2) Either the fans are very loyal or they don't mind the team losing week after week. No fans like to watch their team being beaten, so they must be very loyal.
 - 3) With water and sunlight this plant will thrive, since both water and sunlight are necessary for a plant's survival.
 - 4) Anybody over 21 who holds a university degree or equivalent is eligible for selection. Since Amina is 19 and still an undergraduate she cannot be eligible.

युक्तिवादातील दोष / युक्तिवाद सर्वात जास्त दुबळा करणारे विधान

- १) श्रीमंत मुडदूसग्रस्त मुलांच्या संख्येत दिवसेंदिवस वाढ होत आहे. त्यांनी स्वतःसाठी निर्माण केलेल्या हवाबंद, घरकोंड्या जगाचा हा परिणाम आहे. त्वचेकडून सूर्यप्रकाशाला दिल्या जाणाऱ्या प्रतिसादाच्या परिणामी तयार होणाऱ्या 'ड' जीवनसत्त्वाच्या अभावी मुडदूस होतो. उन्हात खेळणारी मुले आता इलेक्ट्रॉनिक माध्यमे पुरवत असलेल्या आभासी जगात बुडालेली असतात. उन्हाळ्यातील दीर्घ संध्याकाळी घराबाहेर घालवण्याऐवजी इलेक्ट्रॉनिक पडदा झळाळू नये म्हणून घरात ऊन येण्याला पडदे लावून अटकाव केला जातो. महामारीच्या काळात इलेक्ट्रॉनिक साधने मुलांच्या शिक्षणासाठी आवश्यक झाली. त्यामुळेही हवेशीर सार्वजनिक जागा बंदच होत्या. आता त्या खुल्या झाल्या तरीही शहरी व निमशहरी भागातील मुलांना पडलेली इलेक्ट्रॉनिक साधनांची भुरळ कमी झालेली नाही.
- पुढील विधानांतून सत्य असल्यास वरील युक्तिवाद सर्वात जास्त दुबळा करणारे विधान निवडा.
- १) ज्या काळात इंधन म्हणून सरसकट कोळशाचा, लाकडाचा घरोघरी होणाऱ्या वापरामुळे मुडदूसग्रस्तांचे प्रमाण खूप जास्त होते कारण टोकाच्या हवा प्रदूषणाचा शहरवासीयांवर परिणाम होत होता.
 - २) सूर्य प्रकाशाच्या तुलनेत उचित आहाराचा शरीरात निर्माण होणाऱ्या 'डी' जीवनसत्त्वाच्या प्रमाणावर लक्षणीय परिणाम होतो.
 - ३) वर्षभरातील मुडदूसग्रस्तांची संख्या काही शेकड्यांपुरतीच मर्यादित असते.
 - ४) शहरी व राष्ट्रीय उद्यानांसाठी आरक्षित क्षेत्रांत मोठ्या प्रमाणात वाढ झाली आहे.

- 1) The number of rich children with rheumatism is increasing day by day. This is the result of the airtight, confined world they have created for themselves. Eczema is caused by a lack of vitamin D, which is produced as a result of the skin's response to sunlight. Children playing in the sun are now immersed in the virtual world provided by electronic media. Instead of spending long summer evenings outdoors, curtains are used to arrest the heat coming into the home to prevent electronic screens from scorching. During the pandemic, electronic devices became essential for children's education. Due to this, ventilated public places remained closed. Even though they are now open, the fascination of electronic devices among children in urban and semi-urban areas has not diminished.

From the following statements, choose the statement that most weakens the above argument if true.

- 1) During the period when household consumption of coal, wood as fuel was very high due to extreme air pollution affecting city dwellers.
 - 2) Compared to sunlight, proper diet has a significant effect on the amount of vitamin D produced in the body.
 - 3) The number of lepers in a year is limited to a few hundred.
 - 4) There has been a huge increase in the area reserved for urban and national parks.
- 2) पुढील युक्तिवाद काळजीपूर्वक वाचा आणि दिलेल्या पर्यायांतून युक्तिवादातील त्रुटी निदर्शित करणारे सर्वात उत्तम विधान निवडा.

कल्याणकारी लाभ आवलंबनाची संस्कृती आणि अनुत्पादक कार्यबल निर्माण करतात असे अनेक लोकांना वाटते. अनेक लोक जगण्यासाठी उत्पन्न मिळवण्याची खटपट न करता केवळ कल्याणकारी लभावर वर्षानुवर्षे अवलंबून राहतात. काही वर्षांपूर्वी शासनाने लाभार्थीच्या पात्रतेसाठी कठोर नियम केले आणि त्यामुळे लाभार्थीची संख्या १५% घटली. लाभार्थीची संख्या याहून कमी करण्यासाठी शासनाने पात्रता नियम अधिक कडक करायला हवेत.

वरील युक्तिवादातील त्रुटी दाखवून देणारा उचित पर्याय निवडा.

- १) हा युक्तिवाद लाभार्थींना अनुत्पादक कार्यबलासमान मानतो.
 - २) स्वतःच्या चुकांमुळे लाभार्थी व्यक्ती या परिस्थितीत आहेत असा याचा गर्भितार्थ आहे.
 - ३) विपरीत परिस्थितीला तोंड देणाऱ्या लाभार्थीबद्दल समानुभूती दाखवत नाही.
 - ४) लाभ अनावश्यक आहेत असा समज तो देतो.
- 2) Read the following argument and select the best statement that points out the flaw in the argument from given options.

Many people think that welfare benefits create a culture of dependency and an unproductive workforce. Many people solely depend on welfare benefits without making any efforts to earn their living. Few years back the government introduced tough eligibility rules for getting welfare benefits and the number of recipients has now fallen by 15%. The government should therefore tighten eligibility rules to further reduce the number of welfare beneficiaries.

Select the statement that points out the flaw in the argument from the given options.

- 1) It equates beneficiaries with unproductive workforce.
- 2) It implies that beneficiaries are responsible for their situation.
- 3) It fails to empathise with beneficiaries facing adversities.
- 4) It gives the impression that the benefits are unnecessary.

- ३) पहाटे लवकर उठणाऱ्या लोकांपेक्षा उशीरापर्यंत जागणाऱ्या लोकांच्या मेंदूच्या रचनातील भिन्नत्वाचा पहिला भौतिक पुरावा संशोधकांनी शोधलेला आहे. साधारणपणे १० टक्के व्यक्ती 'पहाटे उठणारे' किंवा 'चंडोल' म्हणून पात्र ठरतात आणि आणखी २० टक्के 'रात पिंगळे' असतात. उरलेले इतर सर्व आपल्यासारखे यांच्या दरम्यान कोठेतरी असतात. 'चंडोला'पेक्षा 'रात पिंगळ्या' या उदासीनतेचा धोका अधिक का असतो याचे स्पष्टीकरण कदाचित त्यांच्या मेंदूरचनेतील फरक देऊ शकेल. 'रात पिंगळ्या' च्या मेंदूचे उदासीनतेशी निगडित क्षेत्रातील सफेद द्रव्याची (चेता संकेतांच्या वहनाची गती वाढवणारी चरबीयुक्त रोधी उती) गुणवत्ता कमी असते हे मेंदूच्या पडताळणीने दाखवून दिले आहे. मानसिक आरोग्याच्या समस्या टाळण्यासाठी 'रात पिंगळ्या'नी त्यांच्या झोपेचे तंत्र जुळवून घेण्याचा प्रकल्प केला पाहिजे.
- वरील युक्तिवादातील दोष सर्वात उत्तमप्रकारे अभिव्यक्त करणारा पर्याय निवडा.
- १) झोपेचे तंत्र सफेद द्रव्याच्या गुणवत्तेत बदल घडवून आणेल असे तो गृहीत धरतो.
 - २) उदासीनता ही लोकात आढळणारी खूपच सर्वसामान्य बाब आहे हे तथ्य तो दुर्लक्षित करतो.
 - ३) 'चंडोल' आणि 'रात पिंगळे' प्रकारांच्या दरम्यान असलेल्यांच्या मेंदूचा संदर्भ समाविष्ट करण्यात तो अपयशी ठरला आहे.
 - ४) 'रात पिंगळे' स्वतःच्या झोपेच्या तंत्रांत बदल करतील अशी इच्छा त्यांत अंतर्निहित आहे.
- 3) Researchers have discovered the first physical evidence of structural brain differences that distinguish early risers from people who like to stay up late: Around 10 per cent of people qualify as 'morning people' or 'larks', and a further 20 per cent are 'night owls' — with the rest of us falling somewhere in between. The brain differences might help to explain why 'night owls' seem to be at greater risk of depression than 'larks'. Brain scans have shown 'night owls' have a lower quality of white matter (tissue largely comprised of fatty insulating material that speeds up the transmission of nerve signals) in areas of the brain associated with depression. 'Night owls' should try to adjust their sleep patterns if they wish to avoid mental health problems.
- Select from the following options that best expresses the flaw in the above argument.
- 1) It assumes that changing one's sleep pattern will cause a change in the quality of white matter.
 - 2) It ignores the fact that depression is very common in the population.
 - 3) It fails to refer to the brains of those who fall between 'lark' and 'night owl' types.
 - 4) It implies that 'night owls' would wish to change their sleep patterns.
- ४) चलभाष (मोबाईल) वापरताना गाडी चालवणाऱ्या लोकांमुळे निर्माण होणाऱ्या धोक्याबाबत खूप काळजी वाटते. गाडी चालवण्यादरम्यान चलाख (स्मार्ट) फोन वापरणे निश्चितपणे धोक्याचे असले तरी संशोधनानुसार, खूप वारंवार फोनचा वापर करणे असुरक्षित आहे. अभ्यासाच्या शोधानुसार ज्या व्यक्ती तुलनेने अधिक वारंवार वापरतात त्यांच्याकडून बौद्धिक चुका अधिक प्रमाणात घडण्याची शक्यता असते. ते दिलेल्या वेळा विसरतात, अपघाताने त्यांच्या भोवतालच्या वस्तूंचा धडकतात. चलभाष खूप वारंवार वापरणाऱ्या लोकांचा अवधान विस्तार लहान असतो आणि बौद्धिक चुका त्यांच्याशी संबंधित असतात असे आढळले आहे. स्वतःच्या बौद्धिक अपयशाची जोखीम कमी करण्यासाठी लोकांनी चलभाष फोनचे व्यसन नियंत्रणात ठेवले पाहिजे हे या शोधातून स्पष्ट झाले आहे.
- वरील युक्तिवादातील त्रुटी योग्य प्रकारे निर्देशित करणारे विधान निवडा.
- १) कदाचित चलभाष वापराच्या सवयीच्या आहारी जाण्यापूर्वीपासूनच मोठ्या प्रमाणात त्याचा वापर करणाऱ्यांना अवधान विस्तार लहान होता असणे शक्य आहे.
 - २) बौद्धिक अपयश घटवण्यासाठी चलभाष वापराच्या व्यसनाचे नियंत्रण हा पूर्णपणे निर्दोष डावपेच असेल असे नाही.
 - ३) त्यांची शक्ती व वेळ वाचवत असतानाच दैनंदिन कामे पार पाडण्यासाठी लोकांना मोबाईल सहाय्यकारक ठरतो.
 - ४) सर्व प्रकारच्या चलभाष यंत्रांत अनेक उपयोजने असतात व ती विविध कामांसाठी वापरता येतात.

- 4) Threats posed by people who operate motor vehicles while using mobile phones is causing much concern. Though it is definitely very dangerous using smartphone while driving, according to research, generally very frequent use of the phones is unsafe. Findings of a study indicate that those individuals who use mobile phones comparatively more frequently are more likely to show cognitive failures. They forget appointments, bump accidentally into things in their surroundings. People who use mobile phones very frequently are found to have short attention span and cognitive failures are found to be associated with it. This finding makes it clear that in order to reduce their risk of cognitive failures, people should try to control their addiction towards using mobile phones. Select the statement that very aptly points out flaws in the above argument.
- 1) High level mobile phone users may have had short attention spans before they did get addicted to their mobile using habits.
 - 2) Controlling addiction of mobile usage may not be a foolproof strategy for decreasing cognitive failures.
 - 3) Mobiles are helping people to complete daily tasks comfortably while saving their energy and time.
 - 4) All types of mobiles have different applications that can be used for different purposes."
- ५) कायम बंदुक बाळगणाऱ्या व्यक्तींना निःशस्त्र व्यक्तींच्या तुलनेत गोळी घातली जाण्याची शक्यता जास्त असते असा प्रमुख शोध फिलाडेल्फियातील गोळीबारांच्या अभ्यासातून लागला आहे. पेनन्सिल्व्हानिया विद्यापीठाच्या संशोधकांनी अडीच वर्षांच्या कालावधीतील ६७७ गोळीबारांचा अभ्यास केला. त्यांनी गुन्ध्यात सहभागी झालेल्या व्यक्तींचे वय आणि आर्थिक स्तरही विचारात घेतला. या अभ्यासाच्या निष्कर्षानुसार सशस्त्र नागरिकांना ४-५ पट अधिक प्रमाणात गोळ्या घातल्या जाण्याची शक्यता असते आणि ४-२ अधिक प्रमाणात गोळ्यांना बळी पडण्याची शक्यता असते. म्हणून फिलाडेल्फियात निःशस्त्र असणे सुरक्षित असते.
- पुढील दिलेल्यातून, सत्य असल्यास, वरील युक्तिवाद सर्वात जास्त दुबळा करणारा पर्याय निवडा.
- १) गोळ्या घातल्या जाण्याच्या धोक्याची खात्री असलेल्या व्यक्ती शस्त्र बाळगण्याची शक्यता जास्त असते.
 - २) शस्त्र बाळगणाऱ्या व्यक्तींकडून आक्रमकतेची संभाव्यता असलेल्या परिस्थितीला अतिरेकी प्रतिसाद दिला जाण्याची शक्यता जास्त असते.
 - ३) अमेरिकेच्या संविधानाच्या नुसार व्यक्तीच्या शस्त्र बाळगण्याच्या अधिकाराला संरक्षण दिले जाते.
 - ४) गोळ्यांना सामोरे गेलेल्या काहींनी स्वतःकडे शस्त्रे लपवलेली होती.
- 5) Persons who always carry guns are more likely to be shot than unarmed persons is the major finding of the study of the shooting in Philadelphia. University of Pennsylvania researchers studied 677 shootings that happened during the period of two and half years. They considered the age and socioeconomic status of persons involved in the crime. As per conclusion of this study, armed citizens had 4°5 times more chances to get shot and 4-2 times more chances to get killed. Therefore, in Philadelphia it is safer not to carry any weapon. Select the one from given options, if true, that most weakens above argument.
- 1) Persons are more likely to carry a weapon who are sure about the risk of getting shot.
 - 2) Persons carrying arms are likely to react excessively in a potentially violent situation.
 - 3) Persons' right to carry guns is protected by t the Second Amendment of the US Constitution.
 - 4) Some of those shot had a concealed weapon with them.

- ६) वैज्ञानिक आकलन विकसित करत असताना आपण त्रुटींमुळे नेहमीच अडचणीत सापडतो. प्रत्येक पिढीला आकलनावर येणारी त्रुटी मर्यादा फार तर थोडी कमी करण्याची आशा बाळगता येते आणि त्रुटी मर्यादा लागू पडण्याशी संबंधित सामग्री संचात भर टाकता येते. त्रुटी मर्यादा अटळ असून ती आपल्या ज्ञानाच्या विश्वसनीयतेचे दृश्यमान स्व-मूल्यनिर्धारण असते. यामुळे आपल्याला नेहमीच वैज्ञानिक तथ्यांबाबत अनिश्चितता स्वीकारावी लागते. सार्वजनिक मत सर्वेक्षणात तुम्ही अनेकदा त्रुटी मर्यादा पाहता (जसे 'तीन टक्के धन व ऋण इतकी अनिश्चितता) ज्यात महासभांच्या नोंदीतील प्रत्येक भाषण दूरदर्शनवरील प्रत्येक जाहिरात, प्रत्येक प्रवचन या वरील युक्तिवादातून जनतेला उपयुक्त असा निष्कर्ष ठरणारे सर्वात योग्य विधान खालील पर्यायातून निवडा.
- १) जर माहिती राजकीय आणि धार्मिक नेत्यांसारख्या प्रबळ अधिकाऱ्यांकडून येत असेल तर लोक ती चिकित्सक मूल्यमापनाशिवाय स्वीकारतात.
- २) दूरदर्शन जाहिराती जनतेला संबंधित त्रुटी मर्यादेचा परिचय करून न देता माहिती पुरवतात.
- ३) स्वतःकडून माहिती पुरवली जात असता अधिकारी स्रोतांनी त्यासंबंधित त्रुटी मर्यादेचा लोकांना परिचय करून दिला पाहिजे.
- ४) कोणत्याही अधिकारी स्रोताकडून केल्या जाणाऱ्या कोणत्याही युक्तिवादाबरोबर जनतेने संबंधित त्रुटी मर्यादा सांगण्याची मागणी केली पाहिजे.
- 6) While developing scientific understanding we are always mired in error. The most each generation can hope for is to reduce the error bars a little, and to add to the body of data to which error bars apply. The error bar is pervasive, visible self- assessment of the reliability of our knowledge. This makes us always to accept uncertainty about scientific facts. You often see error bars in public opinion polls ('an uncertainty of plus and minus three percent', say). Imagine a society in which every speech in Congressional Record, every television commercial, every sermon had an accompanying error bar or its equivalent. Select from the following that best expresses the conclusion useful to public from the argument above.
- 1) People accept information without critical evaluation if it comes from dominant ' authorities like political and religious leaders.
- 2) Television commercials deliver information to public without acquainting them with related error bar.
- 3) Authorities should take care to acquaint people about the error bar related to the information being delivered by them.
- 4) Public should demand for error bar related to any argument though it is coming from any authority.

युक्तिवादाला आधारभूत गृहीतक

- १) ज्या वेळी ताकदीच्या राजकीय नेतृत्वाचा उदय होण्याची शक्यता नसते तेव्हा काही देशांत लष्कराकडून क्रांती घडवून सत्ता ताब्यात घेतली जाण्याची शक्यता असते. डाव्या विचारांचे विद्यार्थी गट किंवा श्रमिकांच्या संघटना या विरुद्ध क्रांती घडवू पाहतात. परंतु लष्कराची सत्ता ताकदीची असल्यामुळे स्वतःचे कायदे वापरून तसे घडू दिले जात नाही. लष्करी शासन आणि राजकारणापासून सत्तेची माग याचा संबंध समाजाच्या राजकीय विकासाच्या पातळीशी असतो. राजकीय विकासाच्या संदर्भात वरील युक्तिवादाचे गृहीतक निवडा :
- १) लष्कर राजकीय पोकळी भरून काढते.
- २) विकासासाठी लष्करी शासन आहे.
- ३) विकासासाठी राजकीय नेतृत्व हा परिणामकारक पर्याय नाही
- ४) वरीलपैकी एकही नाही

- 1) There is likelihood of military coup to take over power in some countries in case there is no emergence of strong political leadership. Leftist students groups or unions of labour;s may try to raise revolutions but military power being very strong will not allow this to happen using their rules. Military ruling and withdrawal of power from politics are closely related to societies' level of political development. With respect to political development, select the assumptions of above argument.
 - 1) Military fills in political vacuum
 - 2) Military ruling is necessary is for development
 - 3) Political leadership is not effective option for development
 - 4) None of the above
- २) चर्चेदरम्यान एक वक्ता म्हणाला, "सरपटणाऱ्या प्राण्यांच्या शिकारीचा शोध घेणे, स्वतःच्या अंड्यांची काळजी घेणे आणि अन्य जीवनप्रक्रियांत गुंतणे यासारख्या काही वर्तनाच्या साध्या चेतक-प्रतिसाद स्पष्टीकरणाच्या आधारे या प्राण्यांकडे जटील अनुमान क्षमता आहे हा काही संशोधकांचा दावा बुद्धिप्रमाण नाही. अर्थातच त्यांच्या भोवतालात केलेल्या महत्वाच्या बदलांना तोंड देण्यासाठी स्वतःच्या वर्तनात बदल करण्याची क्षमता सरपटणाऱ्या प्राण्यांत नाही असे संबंधित प्रयोगादरम्यानचे निरीक्षण आहे आणि यामुळे सरपटणाऱ्या प्राण्यांकडे जटील अनुमाने काढण्याची क्षमता नाही असे अनुमान कोणालाही काढता येते."
- पुढीलपैकी कोणते विधान या वक्त्याच्या अनुमानासाठी आवश्यक गृहीतक आहे?
 - १) प्रयोगशाळेतील वर्तनाच्या तुलनेत सरपटणाऱ्या प्राण्यांचे नैसर्गिक पर्यावरणातील वर्तन अधिक गुंतागुंतीचे वाटते.
 - २) जर सरपटणाऱ्या प्राण्यांत गुंतागुंतीच्या अनुमान प्रक्रिया करण्याची क्षमता असेल, तर काही वेळा ते स्वतःच्या नैसर्गिक अधिवासातील बदलांनुसार स्वतःच्या वर्तनात बदल करण्यासाठी सक्षम असतील.
 - ३) गुंतागुंतीची अनुमान प्रक्रिया आणि चेतकांना दिलेले प्रतिसाद या दोन्ही बाबी एकाच वर्तनासाठी योगदान देत नाहीत.
 - ४) सरपटणाऱ्या प्राण्यांच्या सर्व वर्तनाचे स्पष्टीकरण साध्या चेतक-प्रतिसाद वर्तनाच्या आधारे करता येतील.
- 2) During the discussion one speaker said, "As claimed by some researchers, it is not reasonable to attribute complex reasoning ability to reptiles on the basis of simple stimulus-response explanations of some reptiles' behaviours like searching prey, caring for their eggs and engaging in various other life processes. But since, as observed during experiments, reptiles are not capable of making changes in their behaviour when they are made to face major changes in their surroundings, this leads one to conclude that reptiles are not capable of complex reasoning." Which one of the following is an assumption required by the speaker's conclusion ?
 - 1) In comparison with their behaviour in laboratory. experiments, reptiles' behaviour appears to be more complex in their natural environment.
 - 2) If reptiles were capable of complex reasoning, then they would exhibit capability of altering their behaviour as per the changes in their natural habitat.
 - 3) Complex reasoning and responses to stimuli cannot both contribute to the same behaviour.
 - 4) All reptiles' behaviour can be explained on the basis of simple stimulus-responses

- ३) प्रगत देशांत आरोग्य सेवांसाठी पुरवल्या जाणाऱ्या आर्थिक पातळीचा त्यांच्या लोकसंख्येच्या आरोग्यावर फारच थोडा परिणाम होतो असे सांख्यिकी विश्लेषण दाखवून देते. जरी काही देश दरडोई सहापट जादा खर्च करतात आणि काही फक्त याच्या निम्मे खर्च करतात तरी त्यांच्या लोकसंख्येचे आयुर्मान जवळपास सारखेच आहे. यामुळे लोकांचे आरोग्य दरडोई खर्च केलेल्या पैशांच्या पुरवठ्यावर अवलंबून असते असे म्हणणे निरर्थक आहे.
- या युक्तीवादासंदर्भातील आधारभूत गृहीतक निवडा.
- १) लोकांचे आरोग्य सुधारण्यासाठी देशाने दरडोई अर्थपुरवठा वाढवायला हवा.
 - २) लोकांचे आरोग्य त्यांच्या आयुर्मानातून निर्देशित केले जाते.
 - ३) दरडोई अर्थपुरवठ्याचे प्रमाण हा देशातील लोकांच्या आरोग्याचा उचित निर्देशक नाही.
 - ४) लोकांचे आयुर्मान वाढवण्यासाठी परिणामकारक आरोग्य सेवा प्रणाली विकसित करणे ही देशाच्या प्रशासनाची जबाबदारी आहे.
- 3) Statistical analysis shows that in the advanced countries the level of financing towards health services is making little impact on the health of their populations. Though some countries spend six times as much per head on the health facilities and countries spending only half as much, life expectancies of their populations are almost same. Thus it is meaningless to say that the health of population depends in the level of finances spent per head. Select the underlying assumption with respect to above argument.
- 1) For improving health of its population country should increase per head finance.
 - 2) The health of populations is indicated by life expectancy of population.
 - 3) Proportion of finances spent per head is not an appropriate indicator of health of population of any country.
 - 4) It is responsibility of the government to develop efficient health care system for increasing life expectancy of its population.
- ४) आधुनिक समाजातील अनेक लोक खिन्नतेने त्रस्त असतात. मेंदूच्या रासायनिक संतुलनात फेरफार करणाऱ्या काही औषधांमार्फत त्यात उतार करता येतो. तथापि सहानुभूती असणारी कुशल मानवी सोबती समस्येसंबंधी व्यक्तीची मानसिक चौकट अधिक सकारात्मक करण्याच्या हेतूने बोलतो म्हणून व्यक्ती मानसोपचार घेऊ शकते. म्हणून ज्या खिन्नमनस्क व्यक्तींना मेंदूच्या रासायनिक स्थितीत फेरफार करण्याची कल्पना आवडत नाही त्यांनी मानसोपचार निवडायला हरकत नाही. पुढील विधानांतून वरील युक्तीवादाला आधारभूत गृहीतक निवडा.
- १) मानसोपचार मेंदूतील रासायनिक स्थितीत फेरफार करत नाही.
 - २) खिन्नमनस्कतेसाठी औषधांपेक्षा मानसोपचार अधिक प्रभावी उपचार आहे.
 - ३) मानसोपचार औषधांच्या उपचारांसोबत एकत्रित करता येत नाही.
 - ४) मानवाच्या अस्तित्वाबरोबर खिन्नमनस्कता ही नेहमीच त्याच्यासोबत आहे.
- 4) Many people suffer from depression in modern society. This can be alleviated through certain drugs that alter the chemical balance of the brain. However, the individual can undergo psychotherapy that involves talking through problems with a sympathetic and skilled fellow human being with a view to putting the subject in a more positive frame of mind. Depressed individuals who do not like the idea of their brain chemistry being altered should therefore choose psychotherapy. Select an underlying assumption of the above argument from following statements.
- 1) Psychotherapy does not alter the brain chemistry.
 - 2) Psychotherapy is more effective than drugs in treating depression.
 - 3) Psychotherapy cannot be combined with drug treatments.
 - 4) Depression is always there with human beings when he came to existence.

- ५) विविध परीक्षांचे निकाल मुलीचे कार्यमान मुलांपेक्षा सरस असल्याचे दर्शवतात. मुलांच्या अकार्यक्षमतेबाबत अनेक लोक पालकांना दोष देतात. उत्क्रांतीकारी जीवविज्ञानानुसार इतिहासपूर्व काळात मुलांच्या संगोपनात पुढाकार घेण्याची गरज पडल्यामुळे स्त्रियांची भापक आणि भावात्मक कौशल्ये पुरुषापेक्षा उत्क्रांत झाली. याउलट पूर्वैतिहासिक काळात पुरुषांनी अन्नासाठी टोळ्यांत राहून शिकार करणे अपेक्षित होते आणि या परिस्थितीने त्यांना सहजपणे हिंसक होणारे बनवले आहे आणि प्राणी वर्तनाची निरीक्षणे करण्यात, धूर्त चाली खेळण्यात आणि नियोजन करण्यात ते कुशल झाले आहेत. या मर्मदृष्टीत चेतावैज्ञानिकांनी पुरुषांतील टेस्टोटेरॉन हे संप्रेरक भाषा कौशल्यांच्या विकासावर विपरीत परिणाम करते अशी भर घातली. अशा रीतीने मुली व मुलगे यांच्या शालेय कार्यमानातील फरकाचे स्पष्टीकरण अपयशी पालकांना दोषी ठरवून करता येत नाही हे उघड आहे.

पुढील पर्यायापैकी वरील युक्तिवादातील दोष दाखवण्यास सर्वोत्तम ठरेल असे विधान निवडा.

- १) अपेक्षा दृष्टीआड करून लैंगिक भेद विचारात न घेता कोणाही सर्वसाधारण व्यक्तीला वैज्ञानिक स्पष्टीकरणे लागू पडतात असे तो गृहीत धरतो.
- २) मुलांना त्यांच्या कार्यमानात सुधारणा करण्यासाठी मदत देण्याचा प्रयत्न पालक करत नाहीत असे तो गृहीत धरतो.
- ३) पूर्वैतिहासिक कालीन पुरुषी कौशल्यांना शैक्षणिक कार्यमानात कोणतीही भूमिका नाही असे तो गृहीत धरतो.
- ४) लैंगिकतेमुळे कार्यमानात पडणारा फरक हा केवळ जीववैज्ञानिक फरकामुळे पडला आहे असे तो गृहीत धरतो.
- 5) Result of various examinations show that girls outperform boys. Many people blame parents for underperformance of boys. As per evolutionary biology females are evolved to have better verbal and emotional skills than males due to the need in prehistoric times for women to take lead in bringing up children. In constast during prehistoric times males were expected to hunt in packs for food an this had made them more prone to violence and smiled at observing animal behaviour, calculating and planning. Neurologists have added to this insight that male hormone testosterone has an adverse impact on development of language skills. Thus it is clear that difference between educational performance between girls and boys cannot be explained in terms of failing parents. Select one of the following options that serves as best statement of flaw in the above argument.
- 1) It is assumed that the scientific explanations apply to the any average person irrespective of gender difference ignoring expectations.
- 2) It is assumes that parents are not trying to help boys to improve their performance.
- 3) It is assumed that prehistoric male skills have no role in the educational performance.
- 4) It is assumed that differences in performance between genders are due solely to biological differences.

२) विधाने आणि गृहितके

- १) खाली I आणि II क्रमांकाच्या दोन गृहितकांनंतर एक विधान दिले आहे. तुम्हाला विधान आणि गृहितकांचा विचार करावा लागेल आणि विधानात कोणते गृहितक अंतर्भूत आहे हे ठरवावे लागेल ?

विधान : मुलाला ६ वर्षांचे झाल्यावर शाळेत घालणे इष्ट आहे.

गृहितके :

I) मुलांना सहा वर्षांचे झाल्याशिवाय शाळा प्रवेश देत नाहीत.

II) या वयातील मूल वेगवेगळ्या कुटुंबातील मुलांच्या गटाशी सामील होण्यास तयार आहे.

पर्याय उत्तरे :

१) फक्त गृहितक I निहित आहे

२) फक्त गृहितक II निहित आहे

३) एकतर I किंवा II अंतर्निहित आहे

४) I आणि II दोन्ही निहित आहेत

- 1) Below is given a statement followed by two assumption numbered I and II. You have to consider the statement and assumptions and decide which of the assumption is implicit in the statement?

Statement :

It is desirable to put child in school when it is 6 years old.

Assumptions :

- I) The schools do not admit children unless they are six years old.
II) Child at this age is ready to get socialised with a group of children who are from different families.

Answer Options :

- 1) Only assumption I is implicit
2) Only assumption II is implicit
3) Either I or II is implicit
4) Both I and II are implicit

- २) दिलेल्या विधानाशी निगडीत कोणते गृहीतक बरोबर आहे ?

विधान : 'सिगारेट ओढणे हे आरोग्यासाठी हानिकारक आहे' अशी माहिती सिगारेट पाकिटावर छापलेली असते. कारण,

गृहीतक :

- i) सिगारेट पाकिटावर लिहिलेली माहिती लोक वाचतात.
ii) बऱ्याच व्यक्ती सिगारेट पाकिटावरील दिलेल्या इशान्याचा गांभीर्याने विचार करतात.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त गृहीतक (i) बरोबर
२) फक्त गृहीतक (ii) बरोबर
३) गृहीतक (i) आणि (ii) दोन्ही बरोबर
४) गृहीतक (i) आणि (ii) दोन्ही बरोबर नाहीत

- 2) Find out which assumption is correct from the given statement.

Statement : 'Cigarette smoking is injurious to Health', this information is given on the cigarette packet, because,

Assumption :

- i) People read the information given. on the cigarette packet.
ii) Many people take seriously the warning given on cigarette packet.

Answer Options :

- 1) Only (i) assumption is correct
2) Only (ii) assumption is correct
3) Both (i) and (ii) assumptions are correct
4) Both (i) and (ii) assumptions are not correct

- ३) पुढे एक मुख्य विधान दिले असून त्यानंतर (a), (b), (c) आणि (d) अशी नामनिर्देशने असलेली विधाने दिली आहेत. १ ल्या विधानात २ रे विधान अंतर्निहीत असणारी आणि दोन्ही विधाने एकत्रितपणे मुख्य विधानाशी तर्कसंगत असतील अशी क्रमवार जोडी निवडा.

जर तुमच्याकडे तिकिट असेल तरच तुम्ही नाटक पाहू शकता.

- a) तुम्ही नाटक पाहिले. b) तुमच्याकडे तिकिट होते.
c) तुम्ही नाटक पाहिले नाही. d) तुमच्याकडे तिकिट नव्हते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (c) आणि (a) २) (a) आणि (b) ३) (d) आणि (a) ४) (b) आणि (c)

- 3) Given below is the main statement that is followed by statements labelled (a), (b), (c) and (d). Select the ordered pair of statements where the 1st statement implies 2nd and the two statements together are logically consistent with the main statement.

You can watch a drama only if you have a ticket.

a) You watched a drama.

b) You had a ticket.

c) You did not watch a drama.

d) You did not have a ticket.

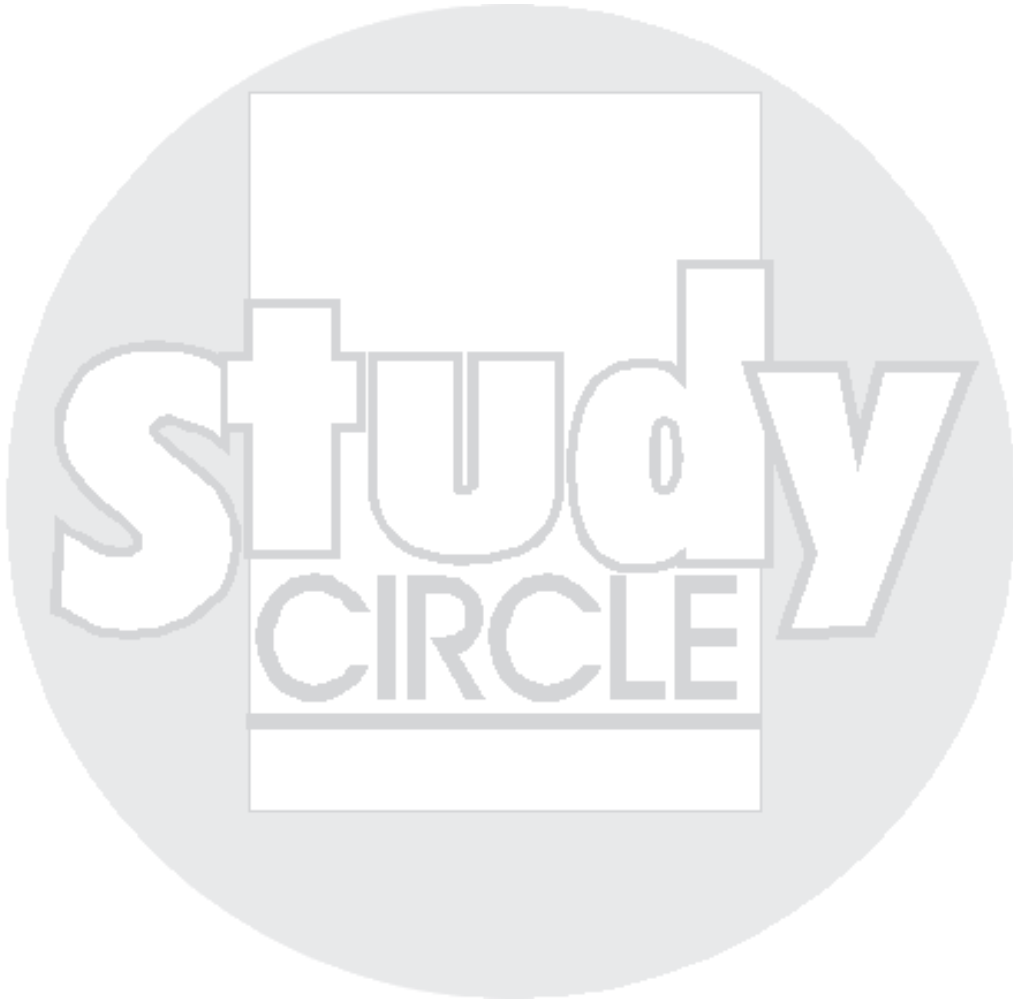
Answer Options :

1) (c) and (a)

2) (a) and (b)

3) (d) and (a)

4) (b) and (c)

(३) परिस्थिती आणि प्रतिसाद, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे

- १) परिस्थिती आणि प्रतिसाद
- २) परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे

१) परिस्थिती आणि प्रतिसाद

- १) A, B, C व D या चार संशयितांची चौकशी झाली. जर या पैकी एक व्यक्ती खोटे बोलत असेल तर त्यांचे प्रतिसाद अभ्यासून योग्य पर्याय निवडा.

a) B ने फसवल्याशिवाय C फसवत नाही.	b) A किंवा B ने फसवले.
c) B ने फसवले नाही, मी फसवले.	d) B ने फसवले.

पर्यायी उत्तरे :

- १) C खोटे बोलली, B ने फसवले.
 - २) B खोटे बोलली, B ने फसवले.
 - ३) A खोटे बोलली, C ने फसवले.
 - ४) D खोटे बोलली, C ने फसवले.
- 1) Four suspects A, B, C and D were interrogated. Study their responses and select the correct option if only one person is lying.

a) C won't cheat unless B cheated.	b) Either A or B cheated.
c) B didn't cheat, I cheated.	d) Bcheated. .

Answer Options :

- 1) C lied, B cheated.
 - 2) B lied, B cheated.
 - 3) A lied, C cheated.
 - 4) D lied, C cheated.
- २) कोणीतरी एकीने झाड पाडले आहे आणि चौकशी करताना तुम्हाला पुढील प्रतिसाद मिळाले आहेत. जर फक्त एकच प्रतिसाद सत्य असेल, तर कोणी झाड पाडले असले पाहिजे ?

प्रतिसाद :

तारा : मी हे केले आहे असे सांगताना दया खोटे बोलली.

गुणी : मी हे केले नाही.

आयशा : हे दयाने केले.

दया : हे ताराने केले.

पर्यायी उत्तरे :

- १) आयशा
 - २) दया
 - ३) गुणी
 - ४) तारा
- 2) Someone has felled a tree and while inquiring you got the following responses. If only one of the responses is true, then who must have felled the tree ?

Response :

Tera : Daya lied when she said that I did it.

Guni : I did not do it.

Aisha : Daya did it.

Daya : Tara did it.

Answer Options :

- 1) Aisha
- 2) Daya
- 3) Guni
- 4) Tara

- ३) सोचा-करो बेटावरचे रहिवासी कोणत्याही प्रश्नाचे उत्तर दोन वाक्यांत देतात. त्यापैकी एक वाक्य नेहमीच खरे असते व दुसरे वाक्य नेहमीच खोटे असते. बेटावर भटकणाऱ्या नीनाला, एक वकील, एक अध्यापक आणि एक निवृत्त असे तीन रहिवासी भेटले. कोण कोण आहे या संबंधाने नीनाने प्रश्न विचारले तेव्हा त्यांचे प्रतिसाद पुढीलप्रमाणे होते.

डोलू : मी शिक्षक नाही. कोलू शिक्षक नाही.

मालू : डोलू वकील नाही. कोलू शिक्षक आहे.

कोलू : डोलू निवृत्त नाही. मी शिक्षक नाही

पर्यायांतून सत्य विधान निवडा.

१) कोलू शिक्षक आहे

२) डोलू निवृत्त आहे

३) मालू वकील आहे

४) वरील तीनपैकी एकही नाही

- 3) On an island Socha-karo the inhabitants always answer any question with two sentences - one of which is always true and other is always false. Nina while moving around, meets three inhabitants, a lawyer, a teacher and a pensioner. When Nona questioned about who is who they answered as follows :

Dolu : I am not a teacher. Kolu is not a teacher

Malu : Dolu is not a lawyer. Kolu is a teacher

Kolu : Dolu, is not a pensioner. I am not a teacher

Select the true statement from options.

1) Kolu is the teacher

2) Dolu is the pensioner

3) Malu is the lawyer

4) None of the above three

- ४) टेला-डुला बेटावरचे रहिवासी कोणत्याही प्रश्नाचे उत्तर दोन वाक्यांत देतात. त्यापैकी एक वाक्य नेहमीच खरे असते व दुसरे वाक्य नेहमीच खोटे असते. बेटावर पर्यटन करणाऱ्या दिनूला, गोलू, निलू व पेलू हे रहिवासी भेटले. ते बेटावरच्या एका चौकापाशी झाडांच्या मालकीविषयीचा तंटा मिटवायला जमले होते. त्यांच्यापैकी एकाने दाव्याचे प्रमाणपत्र संबंधितांना लाच देऊन मिळवले होते. त्यांनी दिनूला त्यांची समस्या ऐकावी अशी विनंती केली. "या झाडांचा मालक कोण आहे" असे दिनूने त्यांना विचारले. त्यांचे प्रतिसाद पुढीलप्रमाणे आहेत :

गोलू : मी या झाडांचा मालक आहे. पेलूने एका व्यक्तीला लाच दिली.

निलू : मी लाच दिली. मी या झाडांचा मालक आहे.

पेलू : मी या झाडांचा मालक आहे. मी लाच दिली नाही.

यावरून लाच देणारी व्यक्ती निवडा.

१) गोलू

२) निलू

३) पेलू

४) तिघांपैकी एकही नाही

- 4) On an island Tela-Dula, the inhabitants always answer any question with two sentences — one of which is always true and other is always false. Dinu, while touring this island, meets three inhabitants, Golu, Nilu and Pelu. They were there at one of the crossings to resolve a dispute over ownership of plants. One of them bribed to get certification of this claim. They requested Dinu to listen to their problem. "Who is the owner of these trees ?" Dinu asked and they answered as follows :

Golu : I own the plants. Pelu did bribe the concerned person.

Nilu : I did bribe the concerned person. I own the plants. ©

Pelu : I own the plants. I did not bribe.

Select the person who bribed.

1) Golu

2) Nilu

3) Pelu

4) None of the three

५) दीप :

मला आश्चर्य वाटते की आपण आपला वेळ व शक्ती वाचवण्यासाठी व्यापारी उड्डाणे वापरतो आणि उड्डाणे वातावरणात इतका कार्बन डायऑक्साईड मिसळतात की जेवढा काही संपूर्ण देश एका वर्षात मिसळतात. आपण वापरत असलेली उड्डाणे मर्यादित करायला हवीत.

निमा :

मला माहीत आहे जेव्हा आपण एक आंतरखंडीय उड्डाण करतो तेव्हा गाडीने केलेल्या वर्षभराच्या प्रवासापेक्षा जास्त प्रदूषणाला कारणीभूत होतो.

दीपच्या भाष्यावरील निमाचा प्रतिसाद हा :

- १) त्याला कार्बन डायऑक्साईड प्रदूषण समस्येचे गांभीर्य खरोखरच वा नाही याबाबत प्रश्न उपस्थित करतो.
- २) आपण वापरत असलेल्या उड्डाणांवर आपण मर्यादा घालण्याच्या त्याच्या मुद्याची पुष्टी करतो.
- ३) कार्बन डायऑक्साईड प्रदूषण समस्या कमी करण्याचा पर्यायी मार्ग सुचवतो.
- ४) वातावरणातील कार्बन डायऑक्साईडच्या पातळीत वाढ होण्यात उड्डाणांचा वाटा मोठा आहे या दीपच्या मुद्याचे प्रवचन करतो.

5) **Deep:**

I wonder that we are using commercial flights to save time and energy and these flights contribute carbon dioxide to the atmosphere than do the whole of some nations in one year. We need to restrict the number of flights we use.

Nima :

I know when we take one intercontinental flight we cause more pollution than if we would travel by car for one year.

Nima's response to Deep's comment serves to :

- 1) question whether he really understands the severity of the problem of carbon dioxide pollution.
- 2) add more weight to her contention that we need to restrict the number of flights we use.
- 3) suggest the alternative way for reducing the problem of carbon dioxide pollution.
- 4) reinforce Deep's contention that flights are a major contribution towards increase of carbon dioxide level in the atmosphere.

६) **दिती :** काही क्षमता प्राप्त करून, स्वतःचे बाजारमूल्य वाढवून स्वतःची आर्थिक प्रगती साधणाऱ्या अनेक व्यक्ती आपल्याला दिसतात. याचा अर्थ असा की विषमतेची मुळे व्यक्तीचे सक्षम असणे/नसणे, बुद्धिमान असणे/नसणे, या कष्टाळू असणे/नसणे यात रुतले आहे. कोणीही जन्मतः दारिद्री असला तरी, बुद्धीचा, कौशल्यांचा वापर करून, परिश्रमाने यावर मत करू शकतो. हे शक्य होण्यासाठी देशात लोकशाही राज्यव्यवस्था असण्याची आवश्यकता आहे.

हेली : तू म्हणतेस त्यात काही अंशी तथ्य आहे. माहिती तंत्रज्ञान, संगणक यावर आधारित उद्योगांत तरुण पिढीने लाखो रुपयांच्या नोकऱ्या पटकावल्या आहेत. त्यामुळे त्यांनी निम्न आर्थिक स्तरांतून उच्च आर्थिक स्तरात स्वतःला प्रस्थापित केले आहे. पण मृदुसाहित्य तंत्रज्ञ व सफाई कामगार यांच्या मोबदल्यात किती तफावत असावी याबाबतचे काही स्पष्टीकरण शोधण्याच्या प्रयत्नात समाज आहे असं काही मला दिसत नाही.

दितीच्या स्वतःच्या निरीक्षणासंबंधातील भाष्यावर हेलीने दिलेल्या प्रतिसादाचे उचित वर्णन करणारा पर्याय निवडा.

- १) असंबद्ध आहे.
- २) मृदुसाहित्य तंत्रज्ञ व सफाई कामगार यांच्या मोबदल्यात फरक असायला नको हे सुचवतो.
- ३) आर्थिक विषमता कमी करण्याचा पर्याय सुचवतो.
- ४) दितीने दुर्लक्षित केलेला पैलू समोर आणला आहे.

- 6) **Ditee :** We can see that many persons progress economically by acquiring some capacities and by augmenting his or her market value. This means that inequality is rooted in whether persons are capable or not, intellectually efficient/diligent or not. Even if anyone is born with poverty, by using his or her intellect, skills diligently he or she can overcome it. It is necessary to have democratic governance in the country for making this possible.

Heli : There is some truth in whatever you say. Young generation acquired jobs with salaries of lakhs of rupees in information technology and computer based industries. With this they did promote themselves from lower to higher economic strata. But I don't see that society is trying to get explanation as to what should be the discrepancy between remuneration of software technologist and cleaning worker.

Choose the appropriate option that describes appropriately Heli's response to Ditee's observation and comment.

- 1) It is irrelevant.
- 2) It suggests that there should be no difference between remuneration of software technologist and cleaning worker,
- 3) It suggests alternative course of action for reducing economic inequality,
- 4) Brings forward an aspect neglected by Ditee.

२) परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे

- १) प्रोटिन्सचा उत्तम स्रोत असल्यामुळे माशांना वाढती मागणी आहे. यामुळे आज जगातील जवळपास ७०% सागरी साठ्यात गैरवाजवी मासेमारी केली जाते तर काही ठिकाणी ते पूर्णपणे संपवले गेले आहेत. मानवी वापरासाठी मत्स्यउत्पादन करण्यासाठी जलशेतीचे प्रमाण सातत्याने व्यापक होत आहे. पण यात मत्स्यशेतीशी संबंधित पाणी प्रदूषण आणि लागून असलेल्या नैसर्गिक माशांच्या समूहात आजारांचा प्रादुर्भाव पसरवणाऱ्या पर्यावरण जोखमीचेही व्यवस्थापन करणे गरजेचे ठरते. यासाठी जलशेती क्षेत्राने मत्स्य प्रजाती, विशेषतः कृपासारख्या भक्षक माशांच्या परिणामकारक आणि पर्यावरण स्नेही पद्धती विकसित केली पाहिजे. सागरी वन्यपकडीचे मासे खायला घालून पोसलेल्या कृपासारखे मासे खाण्याचे धनवान लोकांना वेड असते आणि याचा सागरावर ताण येतो.

पुढे दिलेल्या विधानांतून वरील परिच्छेदाचा सर्वात उचित निष्कर्ष निवडा.

- १) पर्यावरण समस्या टाळण्यासाठी दीर्घकाळासाठी लोकांना पूर्ण शकाहारी आहार सयीचा करून घ्यायला प्रोत्साहित केले पाहिजे.
 - २) जोपर्यंत अन्य माशांना जोपासणारी पर्यावरणस्नेही यंत्रणा रचली जात नाही तोपर्यंत भक्षक माशांच्या जलशेतीवर प्रतिबंध घातला पाहिजे.
 - ३) सागरांवर येणारा ताण टाळण्यासाठी लोकांना तळ्यांत व नद्यांत राहणारे गोड्या पाण्यातील मासे खायला प्रोत्साहन दिले पाहिजे.
 - ४) फक्त काही प्रजातींच्या माशांची शेती परिस्थितिकीच्या जैवविविधतेला बाधक ठरत आहे.
- 1) There is an increased demand for fish as it is a good source of protein. Due to this about 70% of the world's marine fish stocks are now overfished or already fished at full capacity. Aquaculture is continuously expanded for farming fish for human consumption. But it is necessary to manage environmental risks associated with fish farming, such as water pollution and transmission of disease to adjacent wild fish population. For this aquaculture sector needs to devise effective and environment friendly methods of rearing fish species, particularly predator fish like tuna. Wealthy people are crazy about eating fish like tuna that are fed using marine wild-caught fish and this puts pressure on oceans.

Select from following statements the most appropriate conclusion of above paragraph.

- 1) People should be encouraged to adopt total vegan diet in long-term for avoiding environmental problems.
- 2) Aquaculture of predator fishes should be banned for the time being, till other environment friendly devise is designed for rearing them.
- 3) People should be encouraged to consume freshwater fish varieties that are living in lakes and rivers to avoid pressure on the oceans.
- 4) The farming of only certain kind of varieties is damaging the biodiversity of ecosystems.

- २) मन निवांत असेल तर ज्या ठिकाणांना पुनर्भेट द्यायला मी सहज तयार असतो, अशी जास्त ठिकाणे नाहीत की ज्या ठिकाणी मी पूर्वी कधीही गेलो नव्हतो. त्याचे कारण म्हणजे त्या ठिकाणांशी माझा फार पूर्वीपासून परिचय आहे. त्यांच्याशी (असलेल्या) माझ्या दाट सख्याचे स्वरूप इतके प्रेमळ आहे की मी स्वतःला ते (सख्य) बदलणार नाही याची खात्री देण्यात विशेष रुची घेतो. रॉबिन्सन क्रूसोच्या बेटावर मी कधीही गेलो नव्हतो पण मी वारंवार तेथे परतत असतो. जेथे जिल ब्लेझ रडत होता व त्या चोरांच्या गुहेत मी कधीही गेलो नव्हतो, त्यात मी वारंवार परततो आणि त्यातील सापळ्याचा दरवाजा उचलायला पूर्वीप्रमाणेच जड आहे असे मला आढळते. डॉन क्विझोने ज्या अभ्यास खोलीत उभे राहून काल्पनिक राक्षसाचा वध करेपर्यंत शौर्यावरची त्याची पुस्तके वाचली, त्या खोलीत मी कधीही गेलो नव्हतो परंतु मला माहीत झाल्याखेरीज तुम्ही तेथील एकही पुस्तक हलवू शकणार नाही.

केवळ पहिले विधाने वाचून थांबल्यास परिच्छेदाच्या आशयाचे सर्वात उचित वर्णन करणारा शब्द निवडा.

- १) विनोदी २) विरोधाभासात्मक ३) अविश्वसनीय ४) असत्य

- 2) There are not many places that I find it more agreeable to revisit when in an idle mood, than some places to which I have never been. For my acquaintance with those spots is of such long standing, and has ripened into an intimacy of so affectionate a nature, that I take a particular interest in assuring myself that are unchanged. I never was in Robinson Crusoe's Island, yet I frequently return there. I was never in the robbers' cave, where Gil Blas lived, but I often go back there and find the trap-door just as heavy to raise as it used to be. I was never in Don Quixote's study, where he read his books of chivalry until he rose and hacked at imaginary giants, yet you couldn't move a book in it without my knowledge.

Reading is stopped after only first statement of the paragraph then select most appropriate word that describes its content.

- 1) Humorous 2) Paradoxical 3) Unbelievable 4) False

- ३) मोतीबिंदूमुळे येणाऱ्या आंधळेपणाच्या आजाराला डोळ्यांतील धुरकटपणापासून सुरुवात होते व त्यामुळे पुढे दृष्टीहीनता येण्याची शक्यता असते. २०२० पर्यंत साधारणपणे १२ दशलक्षाहून अधिक लोकांना हा आजार गाढेल. याच्या परिणामी विकसनशील देशांत शस्त्रक्रिया करणाऱ्या डॉक्टरांचा तुटवडा निर्माण होऊन लोकांना आरोग्यसेवा मिळण्यावर मर्यादा येतील. उपचार प्रशिक्षण पद्धतीने शस्त्रक्रिया करणारा चांगला डॉक्टर घडायला कित्येक वर्षे लागतात. या गतीने आवश्यक डॉक्टर तयार करून त्यांना विकसनशील देशांत पाठवणे ही अशक्यप्राय गोष्ट आहे.

‘हेल्पमीसी’ ही ना-नफा तत्त्वावर काम करणारी संघटना मोतीबिंदू अंधत्वाशी लढा द्यायला बांधील असलेली संघटना आहे. या संघटनेला ३०,००० लोकांना ही दुखापत काढून टाकण्याचे प्रशिक्षण मानवी डोळ्याची प्रतिकृती तयार करणाऱ्या व जिवंत शस्त्रक्रियेचा अनुभव देणाऱ्या प्रतिभासी-वास्तव अभिरूपणकाच्या (simulator) मदतीने द्यायचे आहे. हा अभिरूपणक ही महत्त्वाची प्रगती आहे कारण त्यामुळे तीन महिन्यांपेक्षा कमी कालावधीत मोठा शस्त्रक्रिया करणारा डॉक्टर घडवता येतो.

वरील माहितीच्या आधारे काढता येणारे अनुमान निवडा.

- १) आता मोतीबिंदू शस्त्रक्रियेसाठी प्रशिक्षित डॉक्टरांची गरज नाही कारण ती दुखापत काढून टाकण्यासाठी प्रतिभासी वास्तव अभिरूपणक (simulator) उपलब्ध आहेत.
- २) आता मानवी डोळ्याची प्रतिकृती तयार करून जिवंत शस्त्रक्रियेचा अनुभव देणाऱ्या प्रतिभासी वास्तव अभिरूपणकाच्या मदतीने मोतीबिंदू दुखापत काढून टाकण्याचे प्रशिक्षण कोणाही व्यक्तीला देणे शक्य आहे.
- ३) आता प्रतिभासी वास्तव अभिरूपणक तीन महिन्यांपेक्षा कमी कालावधीत वैद्यकीय प्रशिक्षण घेणाऱ्यांना मोतीबिंदू दुखापत काढून टाकण्यासाठी उत्तम शस्त्रक्रिया करणारा डॉक्टर म्हणून प्रशिक्षित करू शकतो.
- ४) आता मोतीबिंदू अंधत्वाचा प्रश्न प्रतिभासी वास्तव अभिरूपणकाच्या मदतीने नष्ट करणे शक्य आहे.
- 3) Cataract blindness is the disease which begins with clouding of the eyes and can lead to loss of vision, will probably afflict 12 million more people by 2020, as a result of shortage of skilled doctors limits access to care in developing nations. In the clinical way of training, it takes years to create a good surgeon. It is impossible to train all the doctors needed and then put them in developing countries at this rate. A non-profit organization 'HelpMeSee', committed to fighting cataract blindness, wants to train 30,000 people for a procedure to remove the impairment using a virtual reality simulator that replicates the human eye and feel the live surgery. The simulator is a major development because it can make a great surgeon in less than three months. Select the most appropriate statement which can be inferred from the above information.
- 1) Now there is no need of trained surgeons for doing cataract surgery as virtual reality simulators for removing impairment are available.
- 2) Now it is possible to train any person to remove cataract impairment using a virtual-reality simulator that replicates the human eye and feel the live surgery.
- 3) Now virtual reality simulator can make a person a great surgeon in less than three months for removing cataract impairment.
- 4) Now problem of cataract blindness can be eradicated using virtually reality simulators.
- ४) चलभाष (मोबाईल) स्तंभांच्या जवळ राहणारे लोक या स्तंभातून होणारी प्रारणे स्वतःच्या आरोग्याची हानी पोहोचवतील या विवंचनेत असतात. चलभाष यंत्रे स्वतःच करत असलेला प्रारण उत्सर्ग, धोक्याच्या पातळीचा असतो आणि एका अहवालाने मुलांना गरज नसताना त्यावरून बोलण्यापासून परावृत्त केले पाहिजे अशी शिफारस केली आहे. स्तंभातून होणारा प्रारणांचा उत्सर्ग चलभाष यंत्रांच्या तुलनेत कमी असतो. या बाबतीत यंत्रावरच्या बोलण्याचे काही सेकंद हे या संदर्भात २४ तासांच्या स्तंभ संपर्काइतके असतात. या दोन्ही स्रोतांकडून होणारी ही प्रारणे आंतरराष्ट्रीय मार्गदर्शक तत्वांनुसार धोक्याच्या मानलेल्या पातळीच्या खाली असतात पण ही मार्गदर्शक तत्वे जोखमीची पातळी अचूकतेने प्रतिबिंबित करतात काय याची खात्री आतापर्यंत तरी कोणीही दिलेली नाही.
- वरील परिच्छेदावरून काढता येईल असे सर्वात उचित अनुमान ठरेल असे विधान निवडा.
- १) चलभाष यंत्रे वापरणारे लोक स्वतःच्या आरोग्याला जोखमीत टाकतात.
- २) जर चलभाष यंत्रांचा व्यापक उपयोग आरोग्याला हानिकारक नसेल तर स्तंभातून होणारे प्रारण धोकादायक असणे शक्य नाही.
- ३) आंतरराष्ट्रीय मार्गदर्शक तत्वे कमी पातळीच्या प्रारणांपासून आरोग्याला असणाऱ्या धोक्याला कमी लेखतात.
- ४) चलभाष स्तंभांच्या जवळ राहिल्यामुळे आरोग्याला असलेला धोका चलभाष यंत्रांच्या वापरापासून असलेल्या धोक्याच्या तुलनेत कमी आहे.

- 4) Many people who live near to mobile phone masts are worried that radiation from these masts will damage their health. Mobile phones themselves have also been suspected of emitting dangerous levels of radiation, and a report recommended that children should be discouraged from making non-essential calls, Emission of radiation from the masts is much lower than that from a mobile phone. A few seconds making a phone call is comparable to 24 hours of exposure from a mast. Radiation from both these sources is below the international guidelines as to what is a dangerous level, but no one can yet be certain if these guidelines accurately reflect the level of risk, Select the statement that can be drawn as a most appropriate conclusion from the above passage.
- 1) People who use mobile phones are putting their health at risk.
 - 2) If extensive use of mobile phones is not harmful to health, radiation from a mast is unlikely to be a risk.
 - 3) The international guidelines underestimate the risk to health from low levels of radiation.
 - 4) The health risk from living near a phone mast is lower than that from using a mobile phone.
- ५) ग्रेट सरोवराच्या किनाऱ्यावरील ऊर्जा निर्मिती आणि पाणी कारखान्यांना पाणी पुरवणाऱ्या वाहिन्या विशिष्ट प्रकारच्या मृदुकाय प्राण्यांमुळे तुंबल्या आहेत. यामुळे कार्यप्रणालीत अडचणी येत आहेत. परंतु जेव्हा रासायनिक कारखान्यांच्या उत्सर्गाच्या प्रवाहात या शिंपल्यांनी भरलेल्या पिशव्या तरंगत ठेवल्या तेव्हा फक्त पाण्याच्या गुणवत्तेत लक्षणीय सुधारणा झाली एवढेच नाही तर शिवाय त्या त्यांच्या आसपासच्या फक्त पाण्यातून गाळून घेतलेले शेवाळ हावरटपणे फस्त करताना त्या उत्सर्गातील धोकादायक टाकाऊ पदार्थही काढून घेतात असे आढळले आहे.
- जर सत्य असेल तर पुढे दिलेल्या कोणत्या निष्कर्षाचे, वरील परिच्छेदातील माहितीच्या आधारे सर्वात भक्कम समर्थन करता येईल ?
- १) जर हे मृदुकाय प्राणी नदीच्या पाण्याच्या क्षेत्रात पसरून त्यांनी अनेक दशके कृत्रिम मोत्यांच्या उद्योगाचा आधार असलेल्या मूळ शिंपल्यांचे उच्चाटन केले तर तो उद्योग कोसळेल.
 - २) जर त्यांना उपलब्ध असलेले शेवाळ हे मृदुकाय प्राणी खाऊन संपवू शकले नाहीत तर कारखान्यांच्या पाणीपुरवठा वाहिन्या त्यामुळे तुंबतील.
 - ३) जर या मृदुकाय प्राण्यांकडून उत्सर्गातील टाकाऊ पदार्थाचे धोका नसलेल्या पदार्थात रूपांतर झाले नाही तर तो स्वतःच धोकादायक प्रदूषक होतील.
 - ४) हे मृदुकाय प्राणी मालवाहू जहाजांतून येथे आणले गेले आहेत आणि या पारिस्थितिकीत त्यांची संख्या नैसर्गिकरीत्या नियंत्रित होत नसल्याने उत्तम प्रकारे पोसले जात आहेत.
- 5) The intake pipes of nuclear plants and water plants along Great lakes are clogged by a certain variety of mussels that proved to be causing nuisance to the working systems. But it is found that the bags of these calms when suspended in the effluent streams of chemical plants, not only improves equality of water significantly but also remove some hazardous wastes from effluents just by feeding voraciously on the algae that they filter from water that passes by it.
- Which one of the inferences given below, if true, is most strongly supported on the basis of information given in the above paragraph ?
- 1) If these mussels spread to areas of the river and displace native calms that support cultured pearl industry for decades, that industry will collapse.
 - 2) If the mussels failed to consume the quantity of algae available to them, then the intake pipe of the nuclear plants and water plants will get clogged by it.
 - 3) If the wastes from the effluents are not transformed into nonhazardous chemicals by these mussels themselves will become hazardous pollutants.
 - 4) These mussels are brought in this area through freighters and are thriving here since their population is not controlled naturally in the ecosystem.

- ६) पुढील परिच्छेद काळजीपूर्वक वाचून युक्तिवादाच्या केंद्राचे सर्वात उत्तम वर्णन करणारे विधान निवडा.
- माणूस चलित या माणूसविरहित प्रौद्योगिकीय प्रगत सागरी पाण्यातील वाहनांमुळे सामुद्रिकी तज्ज्ञांना सागर तळाचे निरीक्षण करणे शक्य झाले आहे. खोलात बुडी घेणाऱ्या पाणबुड्या सागर तळाचे प्रत्यक्ष निरीक्षण करतात आणि यातील काही पाणबुड्या अनेक मैल खोलात बुडी घेऊ शकतात आणि १५ हजार फूट खोलीवर प्रवास करतात. पाण्याचे तापमान, प्रवाह आणि हवामान यासंबंधीच्या विदेशी मिळालेली माहिती जमिनीवरील प्रयोगशाळेत परत प्रक्षेपित करणारे विद्युतसंदेश यंत्रणा सज्ज तरते शंकू दूरस्थरीत्या नियंत्रित करता येतात. विशेषतः ऊर्जा व अन्न यांच्याशी संबंधित मानवजातीच्या काही गंभीर समस्या या पाण्याखालील वाहने करत असलेल्या निरीक्षणांच्या मदतीने सोडवणे कदाचित शक्य होईल.
- १) पाण्याखालील प्रौद्योगिकीय प्रगत वाहने १५ हजार फूट खोलवर प्रवास करू शकतात.
- २) सतत वाढणाऱ्या लोकसंख्येमुळे आपण ऊर्जा व अन्न टंचाईच्या गंभीर समस्येला तोंड देत आहोत.
- ३) पाण्याखालील प्रगत वाहने समुद्रतळासंबंधाने विदा गोळा करतात आणि तिचा वापर ऊर्जा व अन्न दुष्काळाशी संबंधित समस्या सोडविण्यासाठी करता येईल.
- ४) पाण्याखालील प्रगत वाहनांचे कार्य
- 6) Read carefully following passage and select the statement that best describes focus of argument. Using technologically advanced manned and unmanned undersea vehicles it is possible for oceanographers to observe sea floors. Direct observations of the ocean floor are made by deep-diving submarines and some of these submarines can dive to depths of more than several miles and cruise at depths of 15 thousand feet. Radio equipped buoys can be operated by remote control in order to transmit information back to land based laboratory including data about water temperature, current and weather. Some of mankind's serious problems especially those concerning energy and food may be solved with the observations made by possible with these underwater vehicles.
- 1) Technologically advanced undersea vehicles can cruise at depths of 15 thousand feet.
- 2) We are facing serious scarcity of energy and food with respect to ever growing population.
- 3) Advanced underwater vehicles collect information about sea floor which can be used for solving problems related to energy and food shortage.
- 4) Functions of advanced undersea vehicles.

(४) विधान आणि कृतीचा मार्ग, प्रतिपादन आणि कारण, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी

- १) विधान आणि कृतीचा मार्ग
- २) प्रतिपादन आणि कारण
- ३) विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी

१) विधान आणि कृतीचा मार्ग

- १) पश्चिम युरोपियन समाजातील वंशभेदाविरोधातील चळवळ आता जोर पकडत आहे याला आता व्यापक मान्यता मिळाली आहे. व्यापक स्थलांतराच्या परिणामी विविधतेला आणि बहुसांस्कृतिकतेला मुक्तद्वारे देणारे समाज अल्पसंख्य समूहांना भोगावा लागणारा भेदभाव कमी व्हायला हातभार लावत आहेत. दुर्दैवाने वंशभेद अजूनही अस्तित्वात आहे. वांशिक भेदभाव असंतोष निर्माण करतो आणि समाजवस्त्राच्या नाजूक अशा विणीची मोडतोड करतो व यामुळे देशाचा लवचीकपणा अस्थिर होण्याची शक्यता असते.
अधोरेखित केलेल्या दोन विधानांतील परस्पर संबंधाचे सर्वात उचित वर्णन करणारे विधान निवडा.
१) दोन विधानांत कोणताही परस्परसंबंध नाही
२) २ च्या विधानातील परिणाम टाळण्यासाठी १ ल्या विधानातील कृती केली जात आहे.
३) २ च्या विधानातील कृती करून १ ल्या विधानातील परिणाम टाळला जात आहे.
४) दोन्ही विधाने समाजात अस्तित्वात असलेल्या वंशभेदाचे व त्याच्या परिणामाचे वर्णन करतात.
- 1) It is now widely acknowledged that the movement against racism in Western European societies is gaining momentum. Openness to diversity and multicultural societies resulting from mass immigration have contributed to reduce discrimination suffered by minority groups, unfortunately racial discrimination remains prevalent. Racial discrimination can create anarchy and damage that delicate fabric of society which can undermine a nation's resilience.
Select the statement that describes relationship between underlined statements most appropriately.
1) There is no relation between both the statements.
2) 1st statement is an action that is taken for avoiding effect described in 2nd statement.
3) 2nd statement is an action that is taken for avoiding effect described in 1st statement.
4) Both the statements are describing racial discrimination prevalent in societies and its effect.

२) प्रतिपादन आणि कारण

- १) खालील प्रश्नात I आणि II ह्या दोन घटना दिलेल्या आहेत. दोन्ही घटना काळजीपूर्वक वाचून त्यांच्यातील संबंधांचे स्वरूप ठरवा. I व II मध्ये दिलेली माहिती सत्य आहे असे गृहीत धरून अचूक उत्तर निश्चित करा.
घटना :
I) श्री हरी आगीत मारले गेले
II) कंपनी मध्ये आग लागली.
पर्यायी उत्तरे :
१) I हा परिणाम आहे आणि II हे त्याचे प्रमुख कारण आहे. २) II हा परिणाम आहे आणि I हे त्याचे प्रमुख कारण आहे.
३) II हा परिणाम आहे परंतु I हे त्याचे प्रमुख कारण नाही. ४) वरीलपैकी एकही बरोबर नाही

- 1) In the following question, events I and II are given. You have to read both carefully and decide their nature of relationship. You have to assume that the given information in I and II are true and decide the correct answer.

Events :

I) Mr. Hari was killed in a fire.

II) A fire broke out in the company.

Answer Options :

- 1) I is the effect and II is its principal cause.
- 2) II is the effect and I is its principal cause.
- 3) II is the effect, but I is not its principal cause
- 4) None of the above is correct.

- २) खेळाडूसाठी बंदी घालण्यात आलेल्या पदार्थांच्या यादीत पालकात सापडणारे एक्डायस्टेरॉन हे संजीवक समाविष्ट करण्यासाठी शिफारस बर्लिन इन्स्टिट्यूट ऑफ फार्मसीच्या वैज्ञानिकांनी केली आहे. त्यांच्या, 'खेळाडूंच्या प्रदर्शनात वाढ होईल' या भाकिताच्या चाचणीसाठी त्यांनी अभ्यास केला. 'ज्या सहभागींना एक्डायस्टेरॉनची मात्रा दिली त्यांच्या स्नायूंचे वस्तुमान लक्षणीय उच्च प्रमाणात वाढल्याचे', असे त्यांना या अभ्यासात आढळले.

स्वतःच्या लाडक्या ऑलिव्हसाठी दुष्ट लोकांना बडवण्यापूर्वी पोपये पालकचा हवाबंद डबा फोडून उघडत होता तेव्हा त्याचे वागणे नक्कीच सरळ नव्हते. आणि आता हे व्यंगचारित्र्य कदाचित स्वतःचे अतिमानवी सामर्थ्य "उत्तेजकाचा" वापर करून मिळवीत होते असे आता जर्मनीचे वैज्ञानिक म्हणतात.

वरील माहितीच्या आधारे खेळाडूसाठी एक्डायस्टेरॉनच्या वापर करण्यावर बंदी आणण्याची शिफारस करण्याचे सर्वात उचित कारण निवडा.

१) व्यक्तीच्या स्नायूंच्या वस्तुमानात होणारी उच्च प्रमाणातील वाढ तिला अतिमानवाचे सामर्थ्य मिळवून देते व ते त्याला व तिला उत्कृष्ट प्रदर्शन (performance) करण्यास मदत करते.

२) स्नायूंच्या वस्तुमानात वाढ करत असल्याने एक्डायस्टेरॉन, उत्तेजकाचे कार्य करते आणि अशा कोणत्याही स्वरूपाच्या ताकद वाढवणाऱ्या कोणत्याही उत्तेजकाच्या वापरासाठी खेळाडूसाठी बंदी आहे.

३) स्नायूंच्या ताकदीत उच्च प्रमाणात होणारी वाढ खेळाडूंच्या आरोग्यावर विपरीत परिणाम करते.

४) पालकात एक्डायस्टेरॉन असल्यामुळे तो खाण्याने व्यक्तीच्या स्नायूंच्या वस्तुमानात उच्च प्रमाणात वाढ होते.

- 2) Scientists at the Berlin's Institute of Pharmacy have recommended that Ecdysterone, a hormone found in spinach, be included in the list of prohibited substances for athletes. Scientists conducted a study for testing their hypothesis, 'there would be an increase in performance of athletes.' They found, 'significantly higher increase in muscle mass observed in those participants who were dosed with Ecdysterone.'

Popeye was definitely into something when he ripped open cans of spinach before beating the bad guys for his beloved Olive. Now, scientists in Germany say that the cartoon character may well have been "doping" to get his superhuman strength.

Select the most of appropriate reason for recommending prohibition on the use of Ecdysterone for athletes.

- 1) Higher increase in muscle mass gives a person superhuman strength that helps him or her to give the best performance.
- 2) Ecdysterone, as it increases muscle mass, serves as a dope and any kind of doping is banned for athletes.
- 3) Higher increase in muscle power causes adverse effects on athlete's health.
- 4) Spinach eating causes increase in muscle mass of the person due to Ecdysterone present in it.

३) विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी

- १) सूर्यदर्शन वसाहतीतील घरे पश्चिमा वसाहतीतील घरांच्या तुलनेत स्वस्त आहेत. सागरदर्शन वसाहतीतील घरे पश्चिमा वसाहतीतील घरांच्या तुलनेत महाग आहेत. या तीन वसाहतीत सागरदर्शनमधील घरे सर्वात महाग आहेत. पहिल्या दोन वाक्यातील माहिती सत्य असेल तर
- माहितीबद्दल निर्णय घेता येणार नाही
 - माहिती निश्चितपणे सत्य आहे
 - माहिती खात्रीपूर्वक सत्य नाही
 - दोन्ही विधानांतील माहिती सुसंगत नसल्याने काहीही सांगता येणार नाही
- 1) Houses in Suryadarshan Colony are cheaper as compared to West Colony houses. Houses in Sagardarshan Colony are expensive compared to West Colony houses. Houses in Sagardarshan are the most expensive among these three colonies. If the information in the first two sentences is true...
- Information cannot be decided
 - The information is definitely true
 - The information is not convincingly true
 - As the information in both the statements is inconsistent, nothing can be said
- २) "मिताने जमनावर मात केली", हा निष्कर्ष नेहमी सत्य ठरवणारी दोन तथ्ये ओळखा.
- तथ्ये :
- जमना व मिता या दोघींनी तानीवर मात केली, जी सर्वात शेवटी आली.
 - मिता दुसरी आली.
 - जमनाने तानीवर मात केली पण ती पहिली आली नाही.
 - मिताने शामावर मात केली.
- पर्यायी उत्तरे :
- (a), (b)
 - (a), (c)
 - (b), (c)
 - (b), (d)
- 2) Identify two facts that prove conclusion, "Mita beat Jamna" to be always true.
- Facts :**
- Jamna and Mita both beat Tani, who finished last.
 - Mita finished runner-up.
 - Jamna beat Tani but did not stand first.
 - Mita beat Shama.
- Answer options :**
- (a), (6)
 - (a), (2)
 - (b), (c)
 - (b), (d)
- ३) कोण्या एका समुहाच्या सर्व व्यक्तींना कोणत्याही प्रश्नाला दोन वाक्यात उत्तरे द्यायची सवय आहे आणि त्यापैकी एक वाक्य नेहमीच सत्य असते आणि दुसरे नेहमीच असत्य असते. एका प्रवाशाची या समुहाच्या तीन व्यक्तींची गाठ पडली. त्यांच्यापैकी एक व्यक्ती डॉक्टर आणि दुसरी, व्यक्ती वकील आहे आणि तिसरी व्यक्ती शेतकरी आहे. त्यांच्या व्यवसायासंबंधीच्या प्रश्नाला त्यांनी दिलेली उत्तरे अभ्यासा आणि पुढील पर्यायांतून सत्य विधान निवडा.
- X : मी शेतकरी नाही. Z शेतकरी नाही.
- Y : X वकील नाही. Z शेतकरी आहे.
- Z : X डॉक्टर नाही. मी शेतकरी नाही.
- X डॉक्टर आहे.
 - Y वकील आहे.
 - Z शेतकरी आहे.
 - वरीलपैकी एकही विधान सत्य नाही

- 3) All persons of a certain community are in a habit of answering any question in two sentences and one of these is always true and other one is always false. A visitor came across three persons of this community : one of them is a doctor, another one is a lawyer and third one is a farmer. Study the reply of these persons to a question about their professions and select the true statement from the given options.
- X : I am not a farmer. Z is not a farmer.
Y : X is not a lawyer. Z is a farmer.
Z : X is not a doctor. I am not a farmer.
- 1) X is a doctor. 2) Y is a lawyer.
3) Z is a farmer. 4) None of the above statements are true
- 8) माहिती अभ्यासा आणि तिच्या संदर्भात निश्चितपणे सत्य असणारे विधान निवडा.
C ही वसाहत F, D आणि G या वसाहतींच्या दक्षिणेला बसली आहे. C आणि A या वसाहती E च्या पूर्वेला वसलेल्या आहेत आणि B ही वसाहत C आणि A च्या पश्चिमेला वसलेली आहे. A आणि B या वसाहती G या वसाहतीच्या दक्षिणेला वसलेल्या आहेत.
- १) B ही वसाहत E या वसाहतीच्या पूर्वेला वसलेली आहे.
२) G ही वसाहत A या वसाहतीच्या पश्चिमेला वसलेली आहे.
३) G ही वसाहत B या वसाहतीच्या उत्तरेला वसलेली आहे.
४) E ही वसाहत D या वसाहतीच्या दक्षिणेला वसलेली आहे.
- 4) Study the information and select the definitely true statement with respect to it.
Colony C is located to the south of colonies F, D and G. Colonies C and A are located to the east of E and colony B is located to the west of colonies C and A. Colonies A and B are located to the south of C.
- 1) Colony B is located to the east of colony E.
2) Colony G is located to the west of colony A.
3) Colony G is located to the north of colony B.
4) Colony E is located to the south of colony D.
- ५) समान धारकता असलेल्या रसाच्या एकूण २१ बाटल्या आहेत; त्यातील ७ पूर्ण भरलेल्या, ७ अर्ध्या भरलेल्या आणि उरलेल्या ७ रिकाम्या आहेत. कोणतेही मापन साधन नसताना ३ मित्रांत त्या सारख्या वाटून घ्यायच्या आहेत. वरील विदेच्या आधारे योग्य विधान निवडा.
- १) प्रत्येकाला रसाने पूर्ण भरलेल्या दोन बाटल्या, दोन रिकाम्या बाटल्या आणि दोन अर्ध्या भरलेल्या बाटल्या मिळतील.
२) प्रत्येकाला प्रत्येक प्रकारच्या दोन बाटल्या मिळतील आणि प्रत्येकी एका प्रकारची एक बाटली स्वीकारावी लागेल.
३) या बाटल्या तीन मित्रांत सारख्या वाटणे आवश्यक आहे.
४) प्रत्येकाला रसाने पूर्ण भरलेल्या ३ बाटल्या, ३ रिकाम्या बाटल्या आणि १ रसाने निम्मी भरलेली पाटली मिळेल.
- 5) There are 21 juice bottles of identical capacity; out of which 7 bottles are full, 7 are half-full and the remaining 7 are empty to be divided amongst 3 friends equally without having any measuring device.
Select the correct statement with respect to the above data.
- 1) Each one will get two full bottles of juice, two empty bottles and two half-full bottles.
2) Each one will get two bottles of each variety and everyone will have to accept a single bottle of one variety.
3) It is impossible to distribute bottles equally among three friends.
4) Each one will get 3 full bottles of juice, 3 empty bottles and 1 half-filled bottle.

- ६) दिलेल्या एका विशिष्ट जानेवारी महिन्यात नेमके ४ सोमवार व ४ शुक्रवार आहेत, तर त्या संबंधाने पुढे दिलेली कोणते/ती विधान/ने निश्चितपणे सत्य आहेत?

विधाने :

- अ) या महिन्याचा पहिला दिवस निश्चितपणे बुधवार आहे.
ब) या महिन्यात पाच बुधवार आणि चार शनिवार आहेत.
क) या महिन्यातील शेवटच्या गुरुवारी ३१ तारीख आहे.
ड) हा महिना मंगळवारी सुरू होतो.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ व क २) ड वगळून सर्व
३) अ वगळून सर्व ४) विधानांची सत्यता पडताळण्यासाठी पुरेशी विदा दिलेली नाही.
- 6) A given January has precisely 4 Mondays and 4 Fridays. Which of the following statements is/are definitely true with respect to this ?

Statements :

- a) The first day of this month is definitely a Wednesday.
b) There are five Wednesdays and four Saturdays in this month.
c) The last Thursday of this month falls on date 31.
d) This month starts on a Tuesday.

Answer Options :

- 1) Only a and c 2) All except d
3) All except a 4) No sufficient data is provided for the verification of statements

(५) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, मानांकन चाचणी, तुलना

- १) बैठकव्यवस्था
- २) क्रम व मांडणी व्यवस्था
- ३) तुलना व मानांकन

१) बैठकव्यवस्था

- १) अ, ब, क, ड, प व फ या सहा व्यक्ती परस्परांत समान अंतर राखून वर्तुळाकार बसल्या आहेत. पण त्या याच अनुक्रमाने बसलेल्या आहेत असे नाही. 'अ' आणि 'प' हे वर्तुळ व्यासाच्या विरुद्ध टोकांवर बसले आहेत पण 'प', 'ड' च्या शेजारी नाही. 'अ', 'क' च्या उजव्या बाजूला असून 'ब' च्या शेजारी नाही. वरील माहितीनुसार सत्य नसलेले विधान निवडा.
 - १) 'क' आणि 'ड' वर्तुळ व्यासाच्या विरुद्ध टोकांवर बसलेले नाहीत.
 - २) 'क' आणि 'ब' निश्चितपणे वर्तुळ व्यासाच्या विरुद्ध टोकांवर आहेत.
 - ३) 'ड' च्या संदर्भात व्यासाच्या विरुद्ध टोकावर येण्यासाठी 'ब' ला 'प' च्या उजव्या हाताला बसावे लागेल.
 - ४) 'ब' आणि 'फ' यांच्या नेमक्या जागा ठरवण्यासाठी 'ब' च्या स्थानाच्या संदर्भात अधिक माहितीची गरज आहे.
- 1) Six persons namely A, B, C, D, P and F are sitting in a circle keeping equal distance from each other. But they are not seated in the same order. A and P sit on opposite ends of the diameter of the circle but not adjacent to P, D. A is on the right side of C and not next to B. Choose the statement which is not true according to the above information.
 - 1) C and D do not sit on opposite ends of the circle diameter.
 - 2) C and B are definitely on opposite ends of the circle diameter.
 - 3) B has to sit on the right hand side of P to be at the opposite end of the diameter with respect to D.
 - 4) More information is needed regarding the location of B and F to determine the exact location of B.
- २) काही व्यक्ती बाकावर बसल्या आहेत. V ही व्यक्ती An च्या शेजारी आणि S ही व्यक्ती G च्या शेजारी आहे. G ही व्यक्ती Aj च्या बरोबर नाही. Aj बाकाच्या डाव्या टोकाला आणि S बाकाच्या उजव्या टोकाकडून दुसऱ्या स्थानी आहे. V ही व्यक्ती An च्या उजवीकडे आणि Aj च्या उजवीकडे आहे. V आणि S सोबतीने बसल्या आहेत. जर G आणि V यांनी त्यांच्या जागांची बदलाबदल केली तर या माहितीच्या संदर्भात दिलेल्या विधानापैकी सत्य नसलेले विधानांपैकी सत्य नसलेले विधान निवडा.
 - १) त्यांची तोंडे कोणत्या दिशेला आहेत हे माहीत नसल्यानेस्थाने निश्चित करता येणार नाही.
 - २) G मधल्या स्थानावर आहे.
 - ३) V टोकाच्या स्थानावर आहे.
 - ४) An दोनापैकी एक टोकापासून दुसऱ्या स्थानी आहे.
- 2) Some persons are sitting on a bench. V is sitting next to An and S is next to G. G is not sitting with Aj. Aj is on the left end of the bench and S is in second position from right hand end. V is on the right side of An and to the right side of Aj. V and S are sitting together. If G and V exchange their positions select the statement that is not true with respect to the given information.
 - 1) Positions cannot be ascertained as the direction they face is not known.
 - 2) G occupies the middle position.
 - 3) V occupies the end position.
 - 4) An occupies the second position from one of the end.

- ३) नऊ क्रिकेट चाहते स्टेडियममध्ये सामना पहात आहेत. ते एका रांगेत बसलेले आहे. ते आहेत - J, K, L, M, N, O, P, Q आणि R, L हे M च्या उजवीकडे आहे आणि N च्या उजवीकडे तिसऱ्या स्थानावर आहेत. K, रांगेच्या एका टोकाला आहे. Q हा O आणि P ला लागून बसलेला आहे. O हा K च्या डावीकडे तिसऱ्या स्थानावर आहे. J, O च्या डावीकडे अगदी पुढे आहे. रांगेच्या मध्यभागी कोण बसला आहे ?
 १) I २) J ३) O ४) Q
- ३) K, L, M, N, O, P, Q and R. L is at the right of M and at the third place to the right of N. K is at one end of the row. Q is seated adjacent to both O and P. O is at third place to the left of K. J is right next to the left of O. Who is seated at the centre of the row ?
 1) I 2) J 3) O 4) Q
- ४) राम, श्याम, सुरेश, चंदू आणि कमला हे पाच मित्र एका रांगेत दक्षिणेकडे तोंड करून क्रिकेट पाहत आहेत; अर्थात ते या नामक्रमाने बसलेले असतील असे नाही. केवळ श्याम हा राम आणि कमला यांच्या मध्ये, तर सुरेश हा कमलाच्या उजव्या बाजूला लागतच आहे आणि चंदू रामच्या डाव्या बाजूला लागूनच आहे. या माहितीच्या आधारावर खालील कोणते विधान निश्चितपणे सत्य आहे ?
 १) श्याम हा रामच्या डाव्या बाजूला आहे. २) चंदू कमलाच्या डाव्या बाजूला तिसरा आहे.
 ३) श्याम कमलाच्या उजव्या बाजूला आहे. ४) राम सुरेशच्या डाव्या बाजूला दुसरा आहे.
- ४) Five friends Ram, Shyam, Suresh, Chandu and Kamala are watching cricket in a row facing south; but not necessarily in the same order. Only Shyam is between Ram > and Kamala, Suresh is to the immediate right of Kamala and Chandu is to the immediate left of Ram. On the basis of the above information, which of the following statements is definitely true ?
 1) Shyam is to the left of Ram 2) Chandu is third to the left of Kamala
 3) Shyam is to the right of Kamala 4) Ram is second to the left of Suresh
- ५) एका वर्तुळाकार टेबला भोवती सहा व्यक्ती बसलेल्या आहेत. आनंद, हीनाच्या समोर असून ती अरविंदच्या डाव्या बाजूला व संजयच्या उजव्या बाजूला बसलेली आहे. सुमन ही अरविंदच्या उजव्या बाजूस बसलेली आहे. मनोज अरविंदच्या समोर बसलेला आहे. जर हीना व मनोज, अरविंद आणि संजय यांनी आपसात आसनाची अदलाबदल केली, तर मनोजच्या डाव्या बाजूला शेजारी कोण बसलेला असेल ?
 १) संजय २) अरविंद ३) हीना ४) सुमन
- ५) Six persons are sitting around a circular table. Anand is facing Heena, who is sitting to the left of Arvind and to the right of Sanjay. Suman is to the right of Arvind. Manoj is facing Arvind. If Heena and Manoj, Arvind and Sanjay mutually exchange their positions, who is now sitting next to the left of Manoj?
 1) Sanjay 2) Arvind 3) Heena 4) Suman
- ६) अनिल, संजय, सुनिल, दीपक, महेश, प्रशांत आणि सुरेश ही मुले एका रांगेत बसली आहेत. सुनिल, दीपक व अनिलच्या मध्ये, महेश हा प्रशांत व सुरेशच्या मध्ये आणि संजय हा दीपक व प्रशांत यांच्यामध्ये आहे. अनिल व सुरेश दोन्ही टोकाला आहे, तर दीपक कोठे बसला आहे ?
 १) सुनिल व संजय यांच्यामध्ये २) अनिल व संजय यांच्यामध्ये
 ३) संजय व महेश यांच्यामध्ये ४) सुनिल व प्रशांत यांच्यामध्ये
- ६) Anil, Sanjay, Sunil, Deepak, Mahesh, Prashant and Suresh are seated in a row. Sunil is seated between Deepak and Anil, Mahesh is seated between Prashant and Suresh and Sanjay is seated between Deepak and Prashant. Anil and Suresh are seated at both ends of the row, then where is Deepak seated?
 1) In the middle of Sunil and Sanjay 2) In the middle of Anil and Sanjay
 3) In the middle of Sanjay and Mahesh 4) In the middle of Sunil and Prashant

- ७) दिलेली माहिती अभ्यासा :
- A, B, C, D आणि E या व्यक्ती बागेतील बाकांवर उत्तरेकडे तोंड करून बसलेल्या आहेत. B ही D च्या उजवीकडे ४० मी. अंतरावर आहे. A ही B च्या दक्षिणेला ६० मी. अंतरावर आहे, C ही D च्या पश्चिमेला ५० मी. अंतरावर आहे आणि E ही A च्या उत्तरेला ७० मी. अंतरावर आहे. C आणि E दरम्यानच्या कमीत कमी अंदाजे अंतराचे मीटरमध्ये सर्वात उचित वर्णन करणारा पर्याय निवडा.
- १) ते निश्चितपणे ९० मी. पेक्षा जास्त असणारच.
 - २) ते निश्चितपणे ९१ मी. पेक्षा जास्त परंतु ९२ मी. पेक्षा कमी असणारच.
 - ३) ते निश्चितपणे ९० मी. पेक्षा जास्त परंतु ९१ मी. पेक्षा कमी असणारच.
 - ४) ते निश्चितपणे ९१ मी. पेक्षा कमी असणारच.
- 7) Persons A, B, C, D and E are sitting on benches in the garden facing north. B is 40 m to the right of D, A is 60 m to the south of B. C is 50 m to the west of D, and E is 70 m to the north of A. Select most appropriate option that describes approximate minimum distance between C and E in metres.
- 1) It must be definitely greater than 90 m.
 - 2) It must be definitely greater than 91 m but less than 92 m.
 - 3) It must be definitely greater than 90 m but is less than 91 m.
 - 4) It must be definitely less than 91 m.
- ८) खालील माहिती वाचा आणि प्रश्नाचे उत्तर द्या.
- सहा मित्र A, B, C, D, E आणि F केंद्राकडे तोंड करून बंद वर्तुळात बसले आहेत. E हे D च्या डावीकडे आहे. C, A आणि B मध्ये आहे. F, E आणि A च्या मध्ये आहे. B च्या डावीकडे कोण आहे ?
- 1) A
 - 2) C
 - 3) D
 - 4) E
- 8) Read the following information and answer the question.
- Six friends A, B, C, D, E and F are sitting in a closed circle facing the centre. E is to the left of D. C is between A and B. F is between E and A. Who is to the left of B?
- 1) A
 - 2) C
 - 3) D
 - 4) E
- ९) बागेतील बाकावर मी बसले आहे माझ्यासमोर चिंच, वड, जांभूळ, पिंगळ, नारळ, चिकू व सुरु ही झाडे आहेत ही यादी क्रमवार आहे असे नाही.
- * माझ्या उजव्या हाताला असलेला चिकू नारळाच्या शेजारी उजवीकडे आहे.
 - * नारळाचे झाड सुरुच्या झाडापासून उजवीकडून चौथे आहे.
 - * वड आणि पिंगळ ही दोन्ही झाडे जांभळाच्या शेजारी आहेत.
 - * पिंगळाच्या डावीकडून तिसरे असलेले झाड हे ओळीच्या एका शेवटाला आहे.
- यावरून पुढीलपैकी सत्य नसलेले विधान निवडा.
- १) चिंचेचे झाड ओळीच्या एका शेवटाला आहे.
 - २) नारळाचे झाड पिंगळाच्या डावीकडे लागून आहे.
 - ३) सुरु वडाच्या डावीकडे लागून आहे.
 - ४) चिकू पिंगळाच्या उजवीकडून दुसरा आहे.
- 9) I am sitting on a garden bench and in front of me are tamarind, wad, jambhul, pimpal, coconut, chiku and so on. The list is not in order.
- * The chick on my right hand side is right next to the coconut.
 - * The coconut tree is the fourth from the right from the first tree.
 - * Both vad and pimpal trees are next to jambhal.
 - * The tree third from the left of the bulb is at one end of the row.
- Choose the statement from the following which is not true.
- 1) The tamarind tree is at one end of the line.
 - 2) A coconut tree is adjacent to the left side of the lotus.
 - 3) Adjacent to the left side of Suru Ward.
 - 4) Chiku is second from the right of Pimpal.

१०) A, B, C, D, B आणि F एका ओळीत उभे आहेत. B हा F आणि D च्या मध्ये उभा आहे. E हा A आणि C च्या मध्ये उभा आहे. A हा F किंवा D च्या लगेच पुढे नाही. C हा D च्या लगेच पुढे नाही. F हा कोणत्या जोडीच्या मध्ये उभा आहे ?

- १) B आणि D २) B आणि A ३) B आणि E ४) B आणि C

10) Six students A, B, C, D, B and F are standing in row. B is between F and D. E is between A and C. A does not stand next to either F or D. C does not stand next to D. F is between which of the following pair of students ?

- 1) B and D 2) B and A 3) B and E 4) B and C

२) क्रम व मांडणी व्यवस्था

१) एका परीक्षेसाठी पाच विषय होते. परीक्षा सोमवारी सुरु झाली. इतिहासाच्या आधी गणित, भूगोलानंतर विज्ञान आणि भूगोल व इतिहास यांच्यामध्ये मराठी विषय होता. तर परीक्षेची सुरुवात कोणत्या विषयाने झाली ?

- १) मराठी २) गणित ३) भूगोल ४) इतिहास

1) For an examination, there were FIVE subjects. Examination starts on Monday. Mathematics paper was previous to History. Science paper was after Geography was after Geography and Marathi paper was in between Geography and History. Examination starts from which subject ?

- 1) Marathi 2) Mathematics 3) Geography 4) History

२) A, B, C, D आणि E वर्तमानपत्र वाचतात. जो प्रथम वाचतो तो C ला देतो. जो शेवटचा वाचतो तो A कडून घेतला होता. E वाचणारा पहिला किंवा शेवटचा नव्हता. B आणि A मध्ये दोन वाचक आहेत. वृत्तपत्र शेवटचे कोण वाचते ?

- 1) A 2) B 3) C 4) D

2) A, B, C, D and E read a newspaper. The one who reads first gives it to C. The one who reads last had taken from A. E was not the first or last to read. There are two readers between B and A. Who reads the newspaper last?

- 1) A 2) B 3) C 4) D

३) पुढील दिलेल्या तीन रंगांच्या हिरवा (G), निळा (B) व लाल (R) खड्यांच्या क्रमिक माळा आहेत :

X = G G B R B R R B B R

Y = G B R R B R B B R G

Z = R B B R G G B R B R

जर पहिला व शेवटचा खडा शेजारी ठेवले तर यातील कोणत्या दोन माळा समान होतील ?

- १) X आणि Y २) Y आणि Z
३) X आणि Z ४) कोणत्याही दोन माळा सारख्या होणार नाहीत

3) Consider the following order of a string of pebbles of three colours, Green (G), Blue (B) and Red (R) :

X = G G B R B R R B B R

Y = G B R R B R B B R G

Z = R B B R G G B R B R

Which two of them gives us identical necklaces prepared by just making the first and last pebbles of the string adjacent ?

- 1) X and Y 2) Y and Z
3) X and Z 4) No one of them are identical

- ४) अशोकने मोहनपेक्षा उंच उडी मारली, परंतु त्याने चेतनपेक्षा उंच उडी मारली नाही. नरेशने कृष्णापेक्षा उंच उडी मारली, परंतु त्याने मोहन एवढी उडी मारली नाही, तर उंच उडीचा उतरता क्रम कसा असेल ?
 १) मोहन, चेतन, अशोक, नरेश, कृष्णा २) चेतन, मोहन, अशोक, नरेश, कृष्णा
 ३) चेतन, अशोक, मोहन, नरेश, कृष्णा ४) चेतन, नरेश, मोहन, अशोक, कृष्णा
- 4) Ashok jumped higher than Mohan but not higher than Chetan. Naresh jumped higher than krishna but not as high as that of Mohan. Then what is the correct descending order of players considering their jump ?
 1) Mohan, Chetan, Ashok, Naresh, Krishna 2) Chetan, Mohan, Ashok, Naresh, Krishna
 3) Chetan, Ashok, Mohan, Naresh, Krishna 4) Chetan, Naresh, Mohan, Ashok, Krishna
- ५) A, B, C, D, E आणि F ही मुलं परस्परांकडे तोंडे करून कानदुखीचा खेळ खेळण्यासाठी वर्तुळाकार बसलेली आहेत आणि ती येथे दिलेल्या क्रमाने असतीलच असे नाही. A हे मूल F च्या समोर आणि C च्या डावीकडे बसले आहे. E हे मूल D किंवा B च्या शेजारी नाही. B हे मूल A च्या शेजारी नाही. जर B हे मूल स्वतःच्या डावीकडील मुलाच्या कानात सर्वात प्रथम कुजबुजणार असेल तर पहिल्या फेरीच्या शेवटी कानात संदेश बोलण्याची संधी न मिळणारे मूल निवडा.
 १) फक्त D २) फक्त F ३) एकतर D किंवा F ४) फक्त E
- 5) Children A, B, C, D, E and F are sitting in a circle facing each other not necessarily in order given here and playing game Chinese-Whisper. A is sitting opposite to F and to the left of C. E is not adjacent to either D or B. B is not adjacent to A. If B is the first child to say the message and whispers in ear of child on its left then select the child who will not get the chance to whisper message at end of the first round.
 1) Only D 2) Only F 3) Either D or F 4) Only E
- ६) मुलांच्या भेटवस्तू वाहून नेण्यासाठी संत निकोलस त्यांच्या आठ रेनडिअरना दोघा-दोघांच्या चार ओळीत जुंपणार आहेत. त्यांनी त्यांची व्यक्तिगत नावे ठेवली असली तरी वर्णाक्षरानीही निर्देशित केले आहेत. ते रेनडिअरना चांगले ओळखतात आणि त्यांच्या सवयी विचारात घेऊन त्यांना पुढील नियम लक्षात ठेवावे लागतात. A ला नेहमीच डाव्या बाजूला जुंपावे लागते, पण सर्वात मागच्या ओळीत जुंपून चालत नाही. B व C यांना पहिल्या दोनपैकी एका ओळीत जुंपावे लागते पण एकाच ओळीत जुंपण्याची गरज नाही. D ला नेहमीच E च्या पाठी (लागून) जुंपावे लागते. F ला नेहमीच G च्या पुढे जुंपावे लागते पण दोघे एकाच बाजूला कधीही नकोत आणि B किंवा C च्या शेजारी नको. H ला नेहमीच A पासून शक्य तेवढ्या दूर जुंपावे लागते पण ते एका ओळीत जुंपून चालत नाही. दिलेल्या यादीतून सर्वात पाठची/च्या डावीकडून-उजवीकडेपर्यंत सर्वात शक्य जोडी/ड्या निवडा.
 अ) D - G ब) G - D क) E - G ड) H - G ई) G - H
पर्यायी उत्तरे :
 १) फक्त अ व ई २) क खेरीज सर्व ३) फक्त अ, ब व ई ४) वरील सर्व
- 6) St. Nicolas is trying to arrange his eight reindeers in four rows of two to carry gifts for children. Though he named them as persons, he also labelled them with letters. He knows his reindeers well and considering their habits he needs to observe the following rules. A must always be on the left-hand side but not in the rear row. B and C must be in either of the first two rows, but not necessarily in the same row. D must always be immediately behind E. F must always be ahead of G but both should be never on the same side and never next to B or C. H must be as far away from A as possible and not on the same side. Select the possible rear pair/pairs from the given list from left to right.
 a) D-G b) G-D c) E-G d) H-G e) G-H
Answer Options :
 1) Only a and e 2) All except c 3) Only a, b and e 4) All of the above

- पर्यायी उत्तरे :**

- 9) Two cubes are placed near to each other in front of you in such a way that 'A' is to your left and 'B' to your right.
- a) One pair of opposite faces of cube 'A' is red and another pair of opposite faces is blue. One of the remaining faces yellow and other one is violet.
- b) Only two opposite faces of cube 'B' are blue. One of the remaining pairs of opposite face are brown and green and one of the other pair of opposite faces are black and white.
- c) If blue face of 'B' is facing sky and yellow face of 'A' is kept above it, then which coloured surface of 'A' will be facing you ?

Answer options :

- 1) Violet
2) Blue
3) Either Blue or Red
4) Either Blue or Violet

- १०) आंब्याचे झाडू पेरू व लिंबूच्या झाडाच्या मध्ये आहे. पपईचे झाड लिंबूच्या झाडाजवळ आहे पण आंब्याच्या व पेरूच्या झाडाजवळ नाही. पपईच्या उजवीकडे नारळाचे झाड आहे पण पेरूच्या झाडाच्या डावीकडे कोणतेच झाड नाही.

खालीलपैकी कोणती विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?

- i) लिंबूचे झाड पपई आणि आंब्याच्या झाडाच्यामध्ये आहे.
ii) पपईचे झाड नारळ आणि लिंबूच्या झाडाच्या मध्ये आहे.
iii) पपईचे झाड नारळाच्या झाडाजवळ आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त विधाने (i) आणि (ii) बरोबर आहेत. २) फक्त विधाने (i) आणि (iii) बरोबर आहेत.
३) फक्त विधाने (ii) आणि (iii) बरोबर आहेत. ४) विधाने (i), (ii) आणि (iii) बरोबर आहेत.

- 10) Mango tree is in the middle of Gauva and Lemon tree. Papaya tree is near the Lemon tree but not near the Mango tree and Gauva tree. At the right side of Papaya tree is Coconut tree but at the left side of Gauva tree no any tree.

Which statement/s of following is/are correct ?

- i) Lemon tree is between the Papaya and Mango tree.
ii) Papaya tree is between Coconut and Lemon tree.
iii) Papaya tree is near Coconut tree.

Answer Options :

- 1) Only (i) and (ii) statements are correct 2) Only (i) and (iii) statements are correct
3) Only (ii) and (iii) statements are correct 4) (i), (ii) and (iii) all statements are correct

- ११) पुस्तकाच्या (shelf) एका खणात अ, ब, क, ड, ई व फ ही सहा पुस्तके एकमेकांना लागून उभी ठेवली आहेत. यापैकी ब, क आणि ड या पुस्तकांची वेष्टने निळ्या रंगाची असून उरलेल्या पुस्तकांची वेष्टने हिरव्या रंगाची आहेत. यातील ड व फ ही पुस्तके गेल्या दोन वर्षात प्रकाशित झालेली असून बाकीची पुस्तके सात वर्षांपूर्वी प्रकाशित झाली आहेत. पैकी अ, क, व ड ही पुस्तके कथासंग्रह असून उरलेली पुस्तके कविता संग्रह आहेत. यातील निळ्या वेष्टनाचे कोणते पुस्तक नव्याने प्रकाशित झालेले असून कथासंग्रह आहे ?

- १) अ २) ब ३) ई ४) ड

- 11) Six books A, B, C, D, E and F are placed next to each other in a pile of books. Out of these books B, C and D have blue covers and remaining books have green covers. Books D and F have been published in the last two years and the rest of the books have been published seven years ago. Out of which books A, C and D are Stories collection and remaining books are poetry collection. Which of these books of Niela Veshtan is newly published and is a collection of stories?

- 1) A 2) B 3) E 4) D

३) तुलना व मानांकन

- १) A, B, C व D या विद्यार्थ्यांकडे एकूण मिळून तीस पुस्तके आहेत. यातील एकाकडे तीन पुस्तके आहेत. दुसऱ्याकडे सहा आहेत, तिसऱ्याकडे नऊ आणि चौथ्याकडे बारा पुस्तके आहेत. B कडे C पेक्षा कमी पुस्तके आहेत तर D कडे A पेक्षा जास्त पुस्तके आहेत. जर C कडे D पेक्षा कमी पुस्तके असतील तर सत्य असतीलच असे/अशी नसणारे/री विधान/ने निवडा.

विधाने :

- a) A आणि B या दोघांकडे मिळून किमान १२ पुस्तके असणारच.
- b) D आणि A या दोघांकडे मिळून किमान १५ पुस्तके असणारच.
- c) C आणि D या दोघांकडे मिळून किमान १८ पुस्तके असणारच.
- d) C आणि B या दोघांकडे मिळून किमान ९ पुस्तके असणारच.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) वाळून सर्व २) वरील सर्व ३) वरीलपैकी एकही नाही ४) फक्त (a)

- 1) Total number of books that students A, B, C and D have is thirty. One of them has three book, another one is having six, third one is having nine and fourth one is having twelve books. B is having fewer books than C and D is having more books than A, If C has fewer books than D, then select the statement/s that/those is/are not necessarily true.

Statements :

- a) A and B together must have at least 12 books.
- b) D and A together must have at least 15 books.
- c) C and D together must have at least 18 books.
- d) C and B together must have at least 9 books.

Answer options :

- 1) All but (a) 2) All of the above 3) None of the above 4) Only (a)

- २) निधीचे गुणांक नेहा पेक्षा जास्त आहे. हर्षचे गुणांक राकेश एवढे आहे. राहुलचे गुणांक शितल पेक्षा कमी आहे. नेहाचे गुणांक हर्ष पेक्षा जास्त आहे. शितलचे गुणांक राकेश पेक्षा कमी आहे. तर सर्वात कमी गुणांक कोणाचे आहे ?

- १) शितल २) हर्ष ३) राहुल ४) निधी

- 2) Nidhi's coefficient is higher than Neha's. Harsh's coefficient is Rakesh's. Rahul's coefficient is lower than Shital's. Neha's coefficient is higher than Harsh's. Sheetal's coefficient is lower than Rakesh's. So who has the lowest coefficient?

- 1) Sheetal 2) Harsh 3) Rahul 4) Nidhi

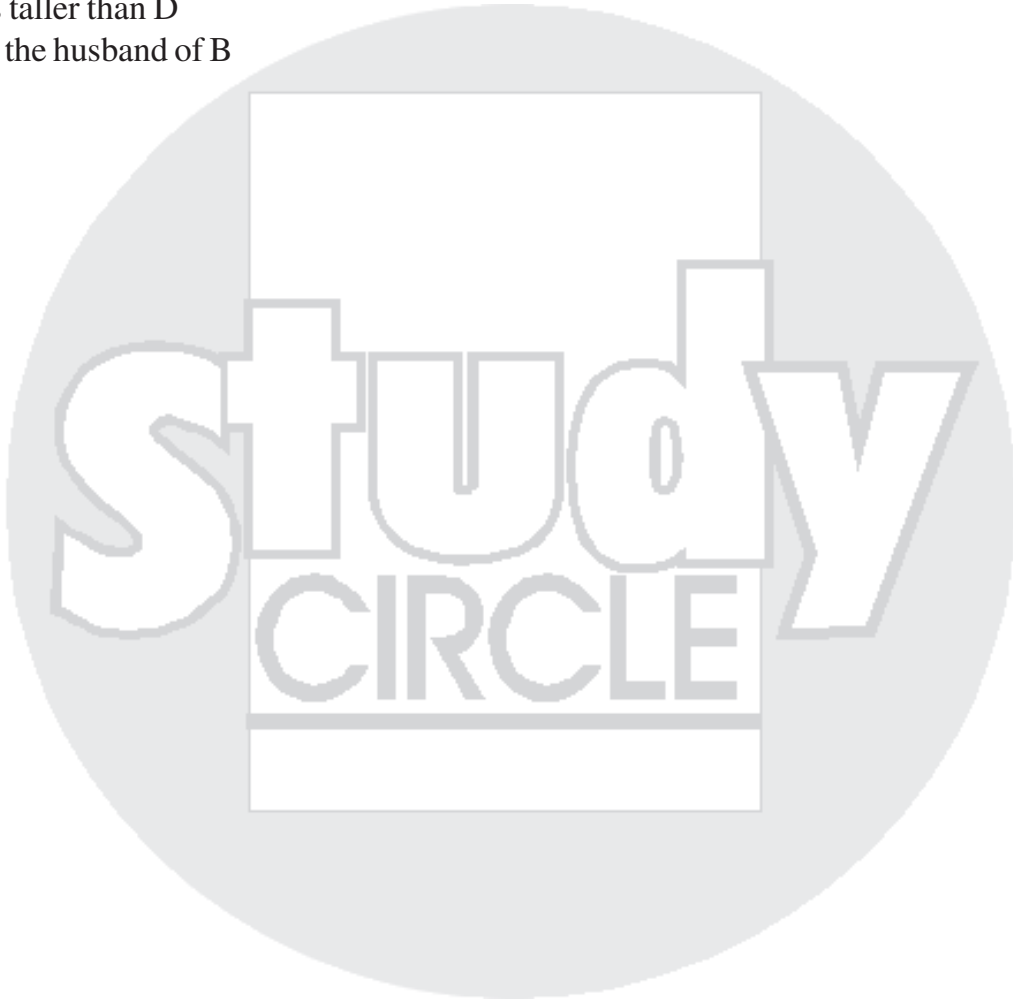
- ३) अझिजकडे प्रत्येकी विभिन्न वजने असलेले A, B, C, D आणि E या नामनिर्देशनांचे लोखंडी गोळे आहेत. B चे वजन A च्या वजनाच्या निम्मे आहे. B चे वजन C च्या वजनाच्या साडेचार पटीने जास्त आहे. D चे वजन C च्या वजनाच्या दुप्पट आहे. E चे वजन D च्या वजनाच्या दुप्पट आहे. A चे वजन E च्या वजनापेक्षा जास्त आहे, ज्याचे वजन C च्या वजनापेक्षा जास्त आहे. त्यांच्या वजनाच्या चढत्या किंवा उतरत्या क्रमाने मांडणी केली तरी ज्याचा क्रमांक बदलणार नाही असा गोळा निवडा.

- १) D २) E ३) B ४) C

- 3) Aziz has iron lumps labeled A, B, c D and E each having different weight.. B weighs half as much as A. B weighs four and half as muchas C. D weighs twice as much as C. E weighs twice as much as D, A weighs more than E which weighs more than C. Select the lunip that will not change its rank if they are arranged according to descending or ascending order of their weights.

- 1) D 2) E 3) B 4) C

- ४) क, ख, ग, व घ या चार व्यक्तींच्या गटात दोन विवाहित जोडपी आहेत. दोन्ही स्त्रिया स्वतःच्या नवऱ्याच्या तुलनेत बुटक्या आहेत. 'क' सर्वात उंच असून 'ग' 'ख' पेक्षा उंच आहे. 'घ' हा 'ख' चा भाऊ आहे. या माहितीच्या संदर्भात पुढीलपैकी चुकीचे विधान निवडा.
- १) चारही व्यक्तींचे परस्परांशी कौटुंबिक संबंध आहेत. २) 'ख' व्यक्ती चौघांतील सर्वात बुटकी आहे.
३) 'ग', 'घ' पेक्षा उंच आहे. ४) 'क', 'ख', चा नवरा आहे.
- 4) There are two married couples in a group of four persons A, B, C, and D. Both women are shorter to their own husbands. C is the tallest and C is taller than B. D is the brother of B. Choose the incorrect statement from the following regarding this information.
- 1) All the four persons have family relations with each other.
2) B person is the most shortest of the four.
3) C is taller than D
4) A is the husband of B

(६) नातेसंबंध

- १) एका गटात A, B, C, D आणि E अशा पाच व्यक्ती आहेत. त्यात B, C चा भाऊ आहे. या ५ व्यक्तीत एक जोडपे आहे. E हा नवरा आहे. A आणि D मैत्रिणी आहेत आणि त्यांनी लग्न केलेले नाही. तर E ची बायको कोण ?
 १) B २) C ३) D ४) A
- 1) In a group there are five persons. A, B, C, D and E. B is the brother of C. In these five people there is one couple. E is the husband. A and D are female friends and they are unmarried. Who is a wife of 'E' ?
 1) B 2) C 3) D 4) A
- २) जर $A+B$ चा अर्थ A ही B ची आई आहे; $A-B$ चा अर्थ A ही B ची बहीण आहे; $A \times B$ चा अर्थ A हे B चे वडील आहेत. आणि $A \div B$ चा अर्थ A हा B चा भाऊ आहे तर N हा M चा मामा आहे या अर्थाचे विधान निवडा.
 १) $N \div P - L + E - M$ २) $M - Y \times P - N + E$ ३) $N - Y + A \div M + E$ ४) $N \div C + F \times M - L$
- 2) If $A+B$ means A is the mother of B; $A-B$ means A is the sister of B; $A \times B$ means A is the father of B and $A \div B$ means A is the brother of B. Then select the statement that means N is the maternal uncle of M.
 1) $N \div P - L + E - M$ 2) $M - Y \times P - N + E$ 3) $N - Y + A \div M + E$ 4) $N \div C + F \times M - L$
- ३) जर $A \times B$ चा अर्थ A, B च्या दक्षिणेला आहे; $A+B$ चा अर्थ आहे A, B च्या उत्तरेला आहे; $A \% B$ चा अर्थ A, B च्या पूर्वेला आहे; $A - B$ चा अर्थ A, B च्या पश्चिमेला आहे; ' $P \% Q + R - S$ ' च्या संदर्भात S ची दिशा निवडा.
 १) ईशान्य २) वायव्य ३) नैऋत्य ४) आग्नेय
- 3) If $A \times B$ means A is to the south of B; $A+B$ means A is to the north of B; $A \% B$,means A is to the east of B; $A - B$ means A is to the west of B; then as per ' $P \% Q+R-S$ ', select the direction of S with respect to Q :
 1) North-east 2) North-west 3) South-west 4) South-east
- ४) C चे U शी नाते काय आहे या प्रश्नासंदर्भात दिलेल्या पुढील विदेचा पुरेपणा निश्चित करा.
विदा विधाने :
 अ) R ची बहीण J हिने C चा भाऊ L शी लग्न केले असून, तो आईवडिलांचा एकटा मुलगा आहे.
 ब) U ही L आणि J यांची एकटी मुलगी आहे.
पर्यायी उत्तरे :
 १) फक्त अ पुरेशी आहे आणि ब ची आवश्यकता नाही.
 २) अ आणि ब या दोन्ही आवश्यक आणि पुरेशी आहे.
 ३) फक्त अ किंवा ब पुरेशी आहे.
 ४) अ किंवा ब याशिवाय अधिक विदा आवश्यक आहे.
- 4) Decide sufficiency of data with respect to the question : How is C related to U ?
Data statment :
 a) R's sister J is married to C's brother L, who is the only son of his parents.
 b) U is the only daughter of L and J.
Answer Options:
 1) Only a is sufficient and b is not necessary. 2) Both a and b are necessary and sufficient.
 3) Either a or b is sufficient. 4) Apart from a and b more data is necessary.

- ५) सान्वी ही पौर्णिमाची मुलगी आहे. शिल्पा ही सान्वीची आत्या आहे. मिलिंद हा शिल्पाचा एकुलता एक भाऊ आहे. तर शिल्पा ही पौर्णिमाची आहे.
- १) नणंद २) भावजय ३) मुलगी ४) बहिण
- 5) Sanvi is Purnima's daughter. Shilpa is Sanvi's auntie. Milind is the only single brother of Shilpa. Then Shilpa is Purnima's
- 1) Sister-in-law 2) Brother's wife 3) Daughter 4) Sister
- ६) A\$B चा अर्थ A, B चे वडील आहेत; A#B चा अर्थ A, B ची बहीण आहे; A*B चा अर्थ A, B ची मुलगी आहे आणि A@B चा अर्थ A, B चा भाऊ आहे. M, Q ची बायको आहे हे दर्शविणारा पर्याय निवडा.
- १) Q\$R#T@M २) Q\$R@T#M ३) Q\$R*T#M ४) Q\$R@T*M
- 6) A\$B means A is the father of B; A# B means A is the sister of B; A*B means A is the daughter of and A@B means A is the brother of B. Select the following that indicate 'M' is the wife of Q'.
- 1) Q\$R#T@M 2) Q\$R@T#M 3) Q\$R*T#M 4) Q\$R@T*M
- ७) 'C' व 'P' ही भावंडे 'B' ची मुले आहेत पण ती त्यांची आई नाही. 'C' ही व्यक्ती त्यांच्या आई-वडिलांच्या एकुलत्या मुलाचा भाऊ नाही. 'A' आणि 'B' हे जोडपे आहे. 'Q' ही 'C' ची मुलगी आहे. 'R' हा 'P' चा मुलगा आहे. 'S' आणि 'P' हे जोडपे आहे. 'T' ही 'S' ची आई आहे. अनुक्रमे भाचा व आत्या हे नाते असलेल्या व्यक्तींची जोडी निवडा.
- १) C आणि R २) Q आणि P ३) R आणि C ४) T आणि Q
- 7) 'C and 'P' are siblings and children of 'B' but 'B' is not their mother. 'C' is not the brother of only son of their parents. 'A' is the spouse of 'B'. 'Q' is the daughter of 'C'. 'R' is son of 'P'. 'S' is spouse of 'P'. 'T' is mother of 'S'. Select the pair of persons who are nephew and aunty from fathers side respectively.
- 1) C and R 2) Q and P 3) R and C 4) T and Q
- ८) सहा जणांच्या कुटुंबात पुरुष व स्त्रियांची संख्या समान आहे. त्यांच्यात दोन वडील आणि दोन मुलगे आहेत. त्या कुटुंबाच्या सदस्यांबद्दलची अधिक माहिती पुढी दिली आहे.
- राम कुटुंबातील वयाने सर्वात मोठा आहे तर नीता वयाने सर्वात लहान आहे. शेतकरी हे लेखक व शिवाय डॉक्टर यांचे वडील आहे. नीता, समीरची बहीण आहे व दोघांही कुमारवयीन आहेत. त्यांची आई शिक्षिका आहे. जयेश आणि नादिरा हे कुटुंबातील एकमेव जोडपे आहे. अॅनाचे लग्न झालेले नाही व ती रामची मुलगी आहे.
- राम व लेखक व्यक्ती यांच्यातील नात्याचे वर्णन करणारा पर्याय निवडा.
- १) राम लेखन करणाऱ्या व्यक्तीचे वडील आहेत. २) राम लेखन करणाऱ्या व्यक्तीचा नवरा आहे.
- ३) राम लेखन करणाऱ्या व्यक्तीचा भाऊ आहे. ४) राम लेखन करणाऱ्या व्यक्तीचा मुलगा आहे.
- 8) There are equal number of men and women in a family of six. There are two fathers and two sons. Additional information about these family members is as given below.
- Ram is eldest and Nita is youngest of the family. The farmer is the father of the writer and also of the doctor. Nita is Sameer's sister and both are teenagers. Their mother is a teacher. The only couple in the family is Jayesh and Nadira. Anna is not married and is the daughter of Ram. Select the option that describes the relationship between Ram and the writer.
- 1) Ram is the father of the person who is the writer.
- 2) Ram is the husband of the person who is the writer.
- 3) Ram is the brother of the person who is the writer.
- 4) Ram is the son of the person who is the writer.

- ९) जर $P \$ Q$ चा अर्थ P, Q चा भाऊ आहे; $P \# Q$ चा अर्थ P, Q ची आई आहे; $P * Q$ चा अर्थ P, Q ची मुलगी आहे; तर ' $A \# B \$ C * D$ ' या विधानातील वडील निवडा.
- १) D २) B ३) C ४) अपुरी विदा
- 9) If $P \$ Q$ means P is the brother of Q; $P \# Q$ means P is the mother of Q; $P * Q$ means P is the daughter of Q; then select the father in the statements ' $A \# B \$ C * D$ '.
- 1) D 2) B 3) C 4) Insufficient Data
- १०) जर $A + B$ चा अर्थ A ही B ची बहीण आहे. $A \times B$ चा अर्थ A ही B ची बायको आहे; $A \div B$ चा अर्थ A हे B चे वडील आहेत आणि $A - B$ चा अर्थ A हा B चा भाऊ आहे, तर T ही P ची मुलगी आहे या अर्थाचे विधान निवडा.
- १) $P \times Q \div R + S - T$ २) $P \times Q \div R - T + S$
३) $P \times Q \div R + T - S$ ४) $P \times Q \div R + S + T$
- 10) If $A + B$ means A is the sister of B; $A \times B$ means A is the wife of B, $A \div B$ means A is the father of B and $A - B$ means A is the brother of B, then select the statement that means T is the daughter of P.
- 1) $P \times Q \div R + S - T$ 2) $P \times Q \div R - T + S$
3) $P \times Q \div R + T - S$ 4) $P \times Q \div R + S + T$
- ११) जर $M \sigma N$ चा अर्थ M हा N चा मुलगा आहे; $M \phi N$ चा अर्थ M ही N ची बहीण आहे; $M l \bullet N$ चा अर्थ M हे N चे वडील आहेत, तर C ही E ची नात आहे या अर्थाचे विधान निवडा.
- १) $E \sigma B l \bullet F l \bullet C$ २) $C \sigma B l \bullet F l \bullet E$ ३) $C \phi B \sigma F \sigma E$ ४) $B l \bullet F l \bullet E \sigma C$
- 11) If $M \sigma N$ means M is the son of N; $M \phi N$ means M is the sister of N; $M l \bullet N$ means M is the father of N, then select the statement that means C is the grand-daughter of E.
- 1) $E \sigma B l \bullet F l \bullet C$ 2) $C \sigma B l \bullet F l \bullet E$ 3) $C \phi B \sigma F \sigma E$ 4) $B l \bullet F l \bullet E \sigma C$
- १२) P ही N ची पत्नी असून, S ही P ची नणंद आहे. R हा P चा मुलगा आहे आणि T हा N चा मुलगा आहे; तर S हिचे T शी नाते काय ?
- १) सासू २) आत्या ३) मावशी ४) आईकडून आजी
- 12) P is wife of N and S is sister in law of P and R is the son of P and T is son of N then how is S related to T?
- 1) Mother in Law 2) Paternal Aunt 3) Maternal Aunt 4) Maternal Grandmother
- १३) जर ' $P \times Q$ ' म्हणजे P ही Q ची बहिण, ' $P + Q$ ' म्हणजे P ही Q ची आई, ' $P - Q$ ' म्हणजे P हे Q चे वडिल, ' $P \div Q$ ' म्हणजे P हे Q चा भाऊ, ' $P = Q$ ' म्हणजे P ही Q ची कन्या, ' $P > Q$ ' म्हणजे P हे Q चे पती, तर खालीलपैकी कोणते सूत्र ' B हे R चे पणजोबा' म्हणून प्रस्तुत करते ?
- १) $B - N + K \times R$ २) $B > P = R$ ३) $R \div S = T + B$ ४) $B - S + L - R$
- 13) If ' $P \times Q$ ' means P is sister of Q, ' $P + Q$ ' means P is mother of Q, ' $P - Q$ ' means P is father of Q, ' $P \div Q$ ' means P is brother of Q, ' $P = Q$ ' means P is daughter of Q, ' $P > Q$ ' means P is husband of Q, then which of the following represents 'B is the great-grandfather of R'?
- 1) $B - N + K \times R$ 2) $B > P = R$ 3) $R \div S = T + B$ 4) $B - S + L - R$

१४) पुढील माहिती काळजीपूर्वक वाचा व त्यावरून प्रश्नाचे उत्तर निवडा.

a) X हा Y चा भाऊ आहे.

b) Z ही X ची बहीण आहे.

c) M हा N चा भाऊ आहे.

d) N ही Y ची मुलगी आहे.

च चे काका असणारी व्यक्ती कोण ?

१) X

२) Y

३) Z

४) N

14) Read the information carefully and using it select the answer to question.

a) X is a brother of Y

b) Z is a sister of X

c) M is a brother of N

d) N is a daughter of Y

Who is a uncle of M ?

1) X

2) Y

3) Z

4) N

१५) A ही B ची आई आहे, C हा A चा मुलगा आहे, D हा E चा भाऊ आहे, E ही B ची मुलगी आहे. मग D ची आजी कोण आहे ?

1) A

2) B

3) C

4) E

15) Given that, A is the mother of B, C is the son of A, D is the brother of E, E is the daughter of B. Who is the grandmother of D?

1) A

2) B

3) C

4) E

१६) अनिता महेशला म्हणते तुला मामा माझ्या मामाला मामा म्हणतो. तर अनिताच्या मुलीचे व महेशच्या वडिलांचे नाते काय असेल ?

१) आई-मुलगा

२) पती-पत्नी

३) बहीण-भाऊ

४) मुलगी-वडील

16) Anita says to Mahesh, you are called mama, my mama is called mama. So what will be the relationship between Anita's daughter and Mahesh's father?

1) Mother-Son

2) Husband-Wife

3) Sister-Brother

4) Daughter-Father

१७) "अ" ही "ब" ची आई आहे. "क" ही "अ" ची मुलगी आहे व "ड" हे तिचे वडील आहेत. "प" हा "क" चा नवरा आहे. तर "ब" चे "प" शी नाते काय ?

१) मेहुणी

२) मेहुणा

३) जावई

४) त्यांचे नाते वर दिलेल्या यादीपेक्षा वेगळे आहे.

17) "A" is the mother of "B". "C" is the daughter of "A" and "D" is her father. "P" is the husband of "C". So what is the relationship of "B" with "P"?

1) Sister-in-law

2) Brother-in-law

3) Son-in-law

4) Their relationship is different from the above list.

(७) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क

- १) मशीन इनपुट आणि चिन्हे
२) गणितीय तर्क

१) मशीन इनपुट आणि चिन्हे

- १) खालील प्रश्नात @, \$, ϕ व # या चिन्हांचा पुढीलप्रमाणे उपयोग केला आहे.

A ϕ B म्हणजे A हा B पेक्षा मोठा नाही.

A \$ B म्हणजे A हा B पेक्षा लहान किंवा समान नाही.

A @ B म्हणजे A हा B पेक्षा मोठा किंवा समान नाही.

A # B म्हणजे A हा B पेक्षा लहान नाही.

विधान : H ϕ D, T \$ D, F \$ H

अनुमाने : I) F ϕ D

II) T # F

III) D \$ F

कोणते अनुमान/अनुमाने सत्य आहे ?

१) एकही सत्य नाही

२) फक्त अनुमान (I) सत्य

३) फक्त अनुमान (III) सत्य

४) अनुमाने (I) व (II) सत्य

- 1) In following question the symbols @, \$, ϕ and # are used as follows.

A ϕ B means A is not greater than B

A \$ B means A is neither smaller than or equal to B

A @ B means A is neither greater than or equal to B

A # B means A is not smaller than B

Statement : H ϕ D, T \$ D, F \$ H

Conclusion : I) F ϕ D

II) T # F

III) D \$ F

Which conclusion/conclusions are true ?

1) None of true

2) Only conclusion (I) true

3) Only conclusion (III) true

4) Conclusion (I) and (II) true

- २) आंतरजाल बँकेसाठीचा जातीचा परवली संकेत सहा वेगवेगळे अंक वापरून रचला आहे. या संकेताचा पहिला अंक ६, तिसरा अंक ५ आणि पाचवा अंक २ आहे. जर दुसऱ्या व तिसऱ्या अंकाच्या मध्ये गुणाकार चिन्ह आणि तिसऱ्या व चौथ्या अंकाच्या मध्ये समानता चिन्ह ठेवले तर योग्य गणनप्रक्रिया दिसते.

दिलेल्या पर्यायातून जीतचा परवली संकेत निवडा.

१) ६४५३२०

२) ६३५४२७

३) ६३५४२८

४) ६३५४२९

- 2) For Internet banking Jeet's six digit passcode is composed using six different digits. The first digit of the passcode is 6, third digit is 5 and the fifth digit is 2. A correct calculation appears if a sign of multiplication is placed between the second and third digits and the sign of equality is placed between the third and fourth digits.

Select Jeet's passcode from given options. .

1) 645320

2) 635427

3) 635428

4) 635429

२) गणितीय तर्क

- १) एका संयुक्त कुटुंबातील सर्वांपैकी ८ सदस्य केळी खात नाहीत, ७ सदस्य पपई खात नाहीत, ६ सदस्य पेरू खात नाहीत, ५ जण पपई व पेरू खात नाहीत, २ जण केळी व पेरू खात नाहीत, ३ जण पपई व केळे खात नाहीत, २ जण तिन्ही फळे खात नाहीत. या सर्व कुटुंब सदस्यांची एकूण संख्या दर्शवणारा पर्याय निवडा.
- १) २१ २) १३
३) १७ ४) हे सदस्य कोणती फळे खातात ही माहिती नसल्यामुळे दिलेली संख्या शोधणे शक्य नाही
- 1) Among all members of a joint family, 8 members don't eat banana, 7 don't eat papaya, 6 don't eat guava, 5 don't eat papaya and guava, 2 don't eat banana and guava, 3 don't eat papaya and banana, 2 don't eat all 3 fruits. Select the option that indicates the total number of these family members.
- 1) 21 2) 13 3) 17
- 4) It is not possible to find the number as information about fruits which members eats is not given.
- २) N हा वर्गात ५ व्या क्रमांकावर आहे. S हा शेवटच्या क्रमांकावरून ८ वा आहे. जर T हा N नंतर सहावा आणि N आणि S च्या मध्यभागी असेल, तर वर्गात किती विद्यार्थी आहेत ?
- १) २३ २) २४ ३) २५ ४) २६
- 2) N ranks fifth in the class. S is eighth from the last. If T is sixth after N and just in the middle of N and S. Then how many students are there in a class ?
- 1) 23 2) 24 3) 25 4) 26
- ३) A व B यांनी X या ठिकाणापासून Y या ठिकाणापर्यंत बसने प्रवास करण्याचे ठरवले. A जवळ १० रुपये आहेत आणि ही रक्कम दोन व्यक्तींच्या बस दराच्या ८०% आहे असे A च्या लक्षात आले. स्वतःकडे ३ रुपये असल्याचे B ला आढळले आणि त्याने ती रक्कम A कडे सोपवली. या संदर्भात पर्यायांतून योग्य विधान निवडा.
- १) A ला २ तिकिटे घेण्यासाठी अजूनही २ रुपयांची गरज आहे.
२) २ तिकिटे खरेदी केल्यानंतर A कडे ५० पैसे शिल्लक राहिले.
३) आता A कडे तिकिटे खरेदी करण्यासाठी नेमकी रक्कम आहे.
४) आता A कडे असलेले पैसे दोन तिकिटे खरेदी करण्यासाठी पुरेसे नाहीत.
- 3) A and B decide to travel from place X to place Y by bus. A has ₹ 10 with him and he finds that it is 80% of the bus fare of two persons. B finds that he has ₹ 3 with him and hands it over to A. In this context select to the correct statement from options.
- 1) A still needs ₹ 2 for buying 2 tickets.
2) A is left with 50 paise after purchasing 2 tickets
3) Now A has exact money to buy tickets.
4) Now A has not sufficient money to buy two tickets.
- ४) १ ते १० ची चौकट-जाळी करून दिना, मानू, कानू, जयू व झेबा ठिकल्या खेळत आहेत. फक्त दिना व मानू यांनी त्यांच्या ठिकऱ्या सम क्रमांकांवर उतरवल्या. जयूची ठिकरी सर्वात कमी क्रमांकावर उतरली. कानूची ठिकरी सातवर उतरली. कोणाही दोन व्यक्तींनी एकाच क्रमांकावर त्यांच्या ठिकऱ्या उतरवल्या नाहीत. कोणाचीही ठिकरी १, ५ व १० वर उतरली नाही.
- जर ही माहिती सत्य असेल तर दिलेल्या पर्यायांतील कोणते विधान खात्रीने सत्य आहे.
- १) झेबाची ठिकरी ९ क्रमांकावर उतरली. २) कानूची ठिकरी मानूच्या वरच्या क्रमांकावर उतरली.
३) जयूची ठिकरी क्रमांक २ वर उतरली. ४) मानूची ठिकरी क्रमांक ६ वर उतरली.

- 4) Dina, Manu, Kanu, Jayu and Zeba are playing hopscotch on a grid with the numbers 1 to 10. Only Dina and Manu throw their stones onto even numbers. Jayu's stone lands on lower number than, anyone else's. Kanu's stone lands on number seven. No two persons throw their stone on same number, Nobody's stone lands on numbers 1, 5 and 10. If this information is true then select the definitely true statement from given options.
- 1) Zeba's stone land on number 9.
 - 2) Kanu's stone lands on the higher number than Manu's.
 - 3) Jayu's stone lands on number 2.
 - 4) Manu's stone lands on the number 6.
- ५) प्रत्येकी २५ फुले असलेले ५ हार गुंफण्यासाठी ५ मुले बागेत फुले गोळा करत आहेत. गोळा करून झाल्यानंतर ठरवलेल्या वेळाच्या शेवटी सर्वांकडे समान संख्येने फुले असतील याची खात्री करण्याचा निर्णय त्यांनी घेतला होता. त्यातील चौघांकडे हारात गुंफण्यासाठी ठरवलेल्या संख्येपेक्षा फक्त २ फुले कमी होती आणि सर्वात लहान मुलगी आवश्यकत तेवढी फुले गोळा करू शकली नाही. यामुळे सर्वांकडच्या फुलांची संख्या सारखी करण्यासाठी इतरांपैकी प्रत्येकाने स्वतःकडील फुलांपैकी ३ फुले तिला दिली.
- सर्वात लहान मुलीने गोळा केलेल्या फुलांची संख्या निर्देशित करणारा पर्याय निवडा.
- १) १३
 - २) १२
 - ३) ८
 - ४) वरीलपैकी एकही नाही
- 5) 5 children are collecting flowers in the garden for making 5 garlands using 25 flowers each. They decided that at the end of the collecting time, they are going to ensure that they all have equal number of flowers. Four of them are only 2 short of making their garland as was decided and the youngest child was not able to collect the required number of flowers. So each of the others gave 3 flowers from their collection in order to equalise the number of flowers.
- Choose the option that indicates the number of flowers that the youngest child had collected.
- 1) 13
 - 2) 12
 - 3) 8
 - 4) None of the above
- ६) P, Q, R, S, T आणि U ही चुलत भावंडे आहेत. कोणतीही दोन भावंडे सारख्या वयाची नाहीत; मात्र सर्वांची जन्मतिथी सारखीच आहे. सर्वात धाकटा हा १७ वर्षे वयाचा असून, थोरला T हा २२ वर्षे वयाचा आहे. U हा वयाने Q आणि S यांच्या मधला आहे. P हा Q पेक्षा मोठा आहे. R हा S पेक्षा मोठा आहे. जर Q चे वय १७ असेल तर अनुक्रमे S व R यांच्या वयांची जोडी निवडा.
- १) १८ आणि १९
 - २) १८ आणि २०
 - ३) १९ आणि २१
 - ४) १८ आणि २१
- 6) P, O, R, S, T and U are cousins. No two cousins are of the same age, but all have birthdays on the same dates. The youngest is 17 years old and the oldest T is 22. U is somewhere between Q and S in age. P is older than Q. R is older than S. Select the pair of ages of S and R respectively; if Q is 17 years old.
- 1) 18 and 19
 - 2) 18 and 20
 - 3) 19 and 21
 - 4) 18 and 21
- ७) चोरीला गेलेल्या चार चाकीचा शोध घेताना पोलिसांना तीन वेगवेगळ्या व्यक्तींकडून पुढील माहिती मिळाली :
- अ) गाडीचा क्रमांक चार अंकी आहे.
- ब) गाडीच्या क्रमांकाच्या बेरजेला ४ ने भाग जातो.
- क) गाडीच्या क्रमांकाच्या एकक स्थानी ४ हा अंक आहे.
- पर्यायी उत्तरे :
- १) UPU 4054
 - २) WBB 3544
 - ३) DLM 3214
 - ४) MPY 8324

- 7) While investigating about a stolen car, the police received information from different persons as follows :
- a) The car number has four digits.
 - b) The sum of digits of the car number is divisible by 4.
 - c) The unit place digit of the car number is 4.

Answer Options :

- 1) UPU 4054 2) WBB 3544 3) DLM 3214 4) MPY 8324

- ८) वाहनतळावर ३६ वाहने एका ओळीने उभी केलेली आहेत. पहिल्या कारनंतर एक स्कूटर, दुसऱ्या कारनंतर दोन स्कूटर्स, तिसऱ्या कारनंतर तीन स्कूटर्स अशा पद्धतीने वाहने उभी केलेली आहेत. ओळीच्या दुसऱ्या अर्द्या भागात किती स्कूटर्स आहेत हे शोधा ?
- १) १४ २) १५ ३) १६ ४) १७
- 8) 36 vehicles are parked in a parking lot in a single row. After the first car, there is one scooter, after < the second car, there are two scooters. After the third car, there are three scooters and so on. Work out the number of scooters in the second half of the row.
- 1) 14 2) 15 3) 16 4) 17
- ९) अध्यापकांनी मुलांना गुलाबाची २१, मोगऱ्याची ४२ आणि जास्वंदीची ५६ रोपटी लावण्याची विनंती केली. प्रत्येक रांगेत प्रत्येक प्रकारची रोपटी समान संख्येने असतील याप्रमाणे रोपट्यांची लागवड करायची आहे. वरील अटींच्या संदर्भात चुकीचे विधान निवडा.
- १) दिलेल्या अटींनुसार फक्त ७ ओळी असणे शक्य आहेत.
- २) जर अध्यापकांनी जास्वंदीची ७ रोपटी अधिक दिली तर दिलेल्या अटीचे समाधान करणाऱ्या ३ ओळी करणे शक्य आहे.
- ३) जर अध्यापकांनी जास्वंदीची ७ रोपटी कमी दिली तर दिलेल्या अटीचे समाधान करणाऱ्या ७ ओळी करणे शक्य नाही.
- ४) जरी जास्वंदीची ७ रोपटी कमी असली तरी दिलेल्या अटीचे समाधान करणाऱ्या ७ ओळी करणे शक्य आहे.
- 9) Teacher requested children to plant 21 rose saplings, 42 jasmine saplings and 56 hibiscus saplings. These are to be planted such that each row contains the same number of saplings of each variety. Select the false statement with respect to above conditions.
- 1) There would be only 7 rows possible 'as -per given condition.
- 2) It is possible to have 3 rows if teacher gives 7 more saplings of hibiscus that satisfy above condition.
- 3) If teacher gives 7 less saplings of hibiscus then it is not possible to have 7 rows that satisfy given condition.
- 4) It is possible to have 7 rows that satisfy given condition even if 7 less saplings of hibiscus.
- १०) जांभूळ व चिकूच्या विविध संमिश्र प्रकारांची एकूण मिळून ४८ झाडे जिल्हा परिषदेच्या शाळेतील सर्व ३६ विद्यार्थ्यांनी मिळून त्यांच्या परिसरात लावली. प्रत्येक मुलाने जांभळाच्या जातीची तीन आणि दोन मुलींच्या प्रत्येक गटाने मिळून चिकूच्या जातीचे एक झाड लावले.
- १) या शाळेत मुलांपेक्षा १२ मुली जास्त आहेत.
- २) वरील बाबतीत लावलेल्या एकूण झाडांची संख्या जर ४९ असेल, तर त्या शाळेतील मुलींची संख्या निश्चितपणे मुलांपेक्षा १४ ने जास्त असेल.
- ३) या शाळेत १४ मुले आहेत.
- ४) वरील बाबतीत लावलेल्या एकूण झाडांची संख्या जर ५१ असेल, तर त्या शाळेतील मुलांची संख्या निश्चितपणे १३ असेल.

- 10) All 36 pupils of the Zilla Parishad School planted in all 48 plants, a mixture of jambhul and chiku varieties, in their locality. Every boy planted three jambhul varieties and the each group of two girls planted one chiku variety between them.
Select the statement that is not true with respect to the above information.
- 1) There are 12 more girls than boys in this school.
 - 2) If the total number of plants planted is 49, then the number of girls in this school is definitely 14, with respect to the above case.
 - 3) There are 14 boys in this school.
 - 4) If the total number of plants planted is 51, then the number of boys in this school is definitely 13, with respect to the above case.
- ११) प्रत्येक मोठी कोंबडी दर दिवशी सारख्या प्रमाणात अन्न खाते आणि लहान कोंबड्यांबाबतही असेच आहे. एक मोठी आणि दोन लहान कोंबड्या एक दिवसात कुकूट अन्नाच्या १०० गुटिका खातात. दोन मोठ्या आणि तीन लहान कोंबड्यांना खाण्यासाठी १७५ अन्न गुटिका लागतात. या माहितीच्या आधारे दिलेल्या पर्यायांतून चुकीचे विधान निवडा.
- १) लहान कोंबडीला २४ तासांपेक्षा थोड्या जास्त काळासाठी खाद्य द्यायला ३० अन्न गुटिका पुरेशा आहेत.
 - २) ती मोठ्या व दहा लहान कोंबड्यांना प्रत्येक दिवशी खाद्य देण्यासाठी ४५० अन्न गुटिका लागतील.
 - ३) मोठ्या कोंबडीला दिवसभराचे खाद्य म्हणून ६५ अन्न गुटिका पुरेशा आहेत.
 - ४) लहान कोंबडीशी तुलना केल्यास मोठी कोंबडी दुपटीने अन्न खाते.
- 11) Each of large chicken consumes equal quantity of food every day and same is the case with the small chickens. One large and two small chickens feed on 100 pellets of chicken food in a day. 175 pellets of food are needed for feeding two large and three small chickens in a day. Select the false statement from options on the basis of this information.
- 1) Thirty pellets are sufficient to feed one small chicken for little longer duration than 24 hours.
 - 2) 450 pellets are needed for feeding three large and ten small chickens every day.
 - 3) For feeding one large chicken for a day 65 pellets are sufficient,
 - 4) Large chicken consumes double quantity of food when compared to small chicken.
- १२) काही मित्र कबड्डी पाहत आहेत. हाना ३०८ या आसनावर बसली आहे. हानाच्या उजव्या बाजूला ३११ व्या आसनावर मंजू बसली आहे. हानाच्या डाव्या बाजूच्या आसनावर गगन बसला आहे. अब्बास गगनच्या डाव्या बाजूला बसला आहे. अब्बास व गगन यांच्या दरम्यानच्या तीन आसनांवर या सर्वांना अपरिचित असलेले लोक बसले आहेत. अब्बास बसलेल्या आसनाचा क्रमांक दिलेल्या पर्यायांतून निवडा.
- १) ३१३
 - २) ३१४
 - ३) ३०३
 - ४) ३०२
- 12) Some friends are watching Kabaddi. Hana is occupying seat 308. Manju is occupying seat 311 that is to the right of Hana. In the seat left to Hana, Gagan is sitting. Abbas is sitting to the left side of Gagan. Three seats between Abbas and Gagan are occupied by strangers. Select the seat number occupied by Abbas from the given options.
- 1) 318
 - 2) 314
 - 3) 303
 - 4) 302
- १३) गेल्या रात्री मी प्रश्नमंजुषेत भाग घेतला आणि माझ्या संधाने पहिले बक्षिस जिंकले. प्रश्न मंजुषेत तीन फेऱ्या होत्या. १ ल्या फेरीत प्रत्येक १ गुण असणारे २० सोपे प्रश्न होते. २ च्या फेरीत प्रत्येकी २ गुण असणारे २० मध्यम प्रश्न होते. ३ च्या फेरीत प्रत्येकी ५ गुण असणारे २० कठीण प्रश्न होते. आमचे जिंकण्यासाठीचे गुण १३८ होते आणि आम्ही फक्त नऊ उत्तरे चुकीची दिली. दुसरे बक्षिस मिळालेल्या संधात चीड आली कारण त्यांचे कमी प्रश्न चुकले होते. पण आमच्या सुदैवाने (हे थोडंसं लाजिरवाणं असूनही) इतर दोन फेऱ्यांतील प्रत्येकीच्या तुलनेत पहिल्या फेरीत (सोपे प्रश्न) आमचे जास्त प्रश्न चकले होते. तर आम्ही चुकीची उत्तरे दिलेल्या पहिल्या फेरीतील प्रश्नांची संख्या निवडा.
- १) ४
 - २) ५
 - ३) ७
 - ४) ८

- 13) Last night I took part in a quiz night, and my team won first prize. The quiz consisted of three rounds : Round 1 was 20 easy questions worth 1 point each; Round 2 was 20 medium questions worth 2 points each; Round 3 was 20 hard questions worth 5 points each. Our winning score was 138 points, having answered just nine questions incorrectly. The runners-up were annoyed because they had fewer incorrect answers, but fortunately for (us although a little embarrassing) we had more incorrect answer in Round 1 (the easy questions) than in either of the other two rounds. Select the number of questions that we answered incorrectly in Round one.
- 1) 4 2) 5 3) 7 4) 8
- १४) वार्षिक हॉकी साखळी स्पर्धेच्या पहिल्या टप्प्यात सहभागी झालेले एकूण ३२ संघ ४ गटांच्या ८ भागात विभागले. प्रत्येक गटांतील सर्व संघ एकदा एकमेकांबरोबर खेळतात. नंतर गट विजेते बाद फेरी, उपांत्यपूर्व फेरी, उपांत्य फेरी आणि अंतिम फेरी अशी प्रगती करतात. थोडक्यात सर्व संघ किमान ३ सामने खेळतात. त्याचवेळी अंतिम सामन्यात उतरलेले दोन संघ सहा सामने जाते. गतवर्षी चक्रवात संघाने ४.७५ ही सरासरी गाठून 'उच्च सरासरी पारितोषिक' जिंकले. गत वर्षाच्या चक्रवात संघाच्या प्रगतीचे वर्णन करणारा पर्याय निवडा.
- १) फक्त पहिल्या फेरीपर्यंत २) फक्त उपांत्यपूर्व फेरीपर्यंत
३) फक्त उपांत्य फेरीपर्यंत ४) अंतिम फेरीत पोहोचला
- 14) In the first phase of the annual Hockey Tournament the 32 participating teams are divided into groups of 4. In each group all the teams play each other once. The group winners progress to the knockout phase, which consists of quarter-finals, semi-finals and the final. This means that all the teams play at least 3 matches, whilst the two teams that contest the final play 6 matches. Alongwith awarding the trophy to winning team, the team that makes highest average number of goals during the tournament is also awarded. Last year the team 'chakravata' won the 'highest average award' by scoring an average 4.75. Select the option that describes the last year' progress of 'Chakravata' team.
- 1) Only till first round 2) Only up to quarter finals
3) Only up to semi-finals 4) Reached to the finals
- १५) मी तिच्या पिशवीत किती फुले आहेत असे विचारले तेव्हा नानीने उत्तर दिले की एक गुलाब पण दहा आहेत, सर्व कार्नेशन पण दहा आहेत आणि सर्व झिनिया पण दहा आहेत. सर्व फुलांच्या योग्य संख्येचे वर्णन करणारा पर्याय निवडा.
- 1) 30 2) 20 3) 15 4) 10
- 15) When I asked how many flowers she had in her bag, Nani replied that there are al roses but ten, all carnation but ten and all zinias but ten. Choose the option that describes correct number of all flowers.
- 1) 30 2) 20 3) 15 4) 10

(८) स्थान निश्चिती चाचणी, दिशानिर्देश

- १) स्थान निश्चिती
- २) दिशानिर्देश

१) स्थान निश्चिती चाचणी

- १) गावांच्या परस्परसापेक्ष स्थानांची माहिती वाचून एका रेषेवर असलेल्या गावांचा गट दर्शवणारा पर्याय निवडा.
F, D च्या पश्चिमेला १ किमीवर आहे.
B, E च्या पूर्वेला १ किमीवर आहे.
A, E च्या उत्तरेला २ किमीवर आहे.
C, A च्या पूर्वेला १ किमीवर आहे.
E, D च्या दक्षिणेला १ किमीवर आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) A, C व B २) A, D व E ३) C, B व F ४) E, B व D
- 1) Study the information about the mutual positions of villages and select the option that indicates the group of villages that are in line.

F is 1 km to the west of D.
B is 1 km to the east of E.
A is 2 km to the north of E,
C is 1 km to the east of A.
E is 1 km to the south of D.

Answer Options :

- 1) A, C and B 2) A, D and E 3) C, B and F 4) E, B and D
- २) राजू आणि गणू दोघेही 'झ' बिंदूपासून दूर चालत आहे. 'झ' बिंदूपासून राजू ३ मी. व गणू ४ मी. चालले. त्यानंतर राजू 'झ' बिंदूच्या उत्तरेकडे ४ मी. चालला आणि गणू हा राजूच्या दक्षिणेकडे ५ मी. चालला तर दोघांमधील अंतर किती ?
१) ११.४० मी. २) १९.५० मी ३) ५ मी. ४) १६ मी.
- 2) Both Raju and Ganu are moving away from the point Raju is 3 m from the point And count 4 m. walked After that, 4 m to the north of Raju ???? point. Challa and Ganu are 5 m south of Raju. If so, how much is the distance between the two?
1) 11.40 m. 2) 19.50 m 3) 5 m. 4) 16 m.
- ३) जमिल त्याच्या सायकलवरून त्याच्या घराच्या पूर्वेला २ किमी त्याच्या मैत्रीणीला, दानाला तिच्या घरी भेटायला गेला. या ठिकाणाहून हे दोन मित्र स्वतंत्र सायकलवरून ५ कि.मी. दक्षिणेला त्यांच्या मैत्रीणीला, सुमाला तिच्या घरी भेटायला गेले. या ठिकाणाहून हे तिघे मित्र स्वतंत्र सायकलवरून ९ किमी उत्तरेला, २ किमी पश्चिमेला आणि शेवटी ७ किमी दक्षिणेला गेले व येथे त्यांची सायकलस्वारी संपली. कोण त्याच्या/तिच्या/त्यांच्या घराच्या सर्वात जवळ आहे/आहेत ?
१) जमिल आणि दाना २) दाना आणि सुमा ३) जमिल आणि सुमा ४) सुमा
- 3) Jamil rides on his cycle 2 km east of his home to meet his friend Dana at her home. From here the two friends with separate cycles, cycled 5 km south to meet their friend Suma at her home. From this point the three friends with separate cycles, cycled 9 km to north, 2 km to west and finally 9 km to south where they complete their ride. Who is closest to her/his/their own home ?
1) Jamil and Dana 2) Dana and Suma 3) Jamil and Suma 4) Suma

- ४) सकाळी निलम सूर्याच्या दिशेने चालायला सुरुवात करते आणि ८ किमी चालते. ती ९०° च्या कोनात डावीकडे वळते आणि सरळ १२ किमी चालते आणि पुन्हा ९०° च्या कोनात उजवीकडे वळते आणि ८ किमी जाते. तर ती सुरुवातीच्या स्थळापासून किती अंतर दूर आहे आणि कोणत्या दिशेला आहे ?

 - २८ किमी पूर्वेला
 - १८ किमी ईशान्यकडे
 - २० किमी ईशान्यकडे
 - २० किमी पूर्वकडे

५) In the morning Neelam starts to walk towards the Sun and walks 8 km. She turns left at 90° and goes 12 km, and then again turns right at 90° and goes 8 km. How far and in which direction is she from her starting point ?

 - 28 km, East
 - 18 km, North-East
 - 20 km, North-East
 - 20 km, East

६) जॉन्सन त्याच्या कार्यालयाकडे कारने निघाला. तो उत्तरेकडे १५ किमी गेला नंतर १० किमी पश्चिमेकडे गेला. नंतर तो दक्षिणेकडे वळून ५ किमी गेला. पूर्वेकडे वळून त्याने ८ किमी अंतर पार केले. शेवटी त्याने उजवीकडे वळून १० किमीचा प्रवास केला. प्रारंभिक बिंदूपासून आता तो किती दूर व कोणत्या दिशेला असेल ?

 - २ किमी, पश्चिम
 - ५ किमी, पूर्व
 - ६ किमी, दक्षिण
 - ७ किमी, उत्तर

७) Johnson left for his office in his car. He drove 15 km towards north and then 10 km towards west. He then turned to the south and covered 5 km. Further, he turned to the east and moved 8 km. Finally, he turned right and drove 10 km.

How far and in which direction is he from his starting point ?

 - 2km, West
 - 5 km, East
 - 6km,South
 - 7 km, North

८) पाच मित्र P, Q, R, S आणि T गोव्यातून स्वतंत्रपणे पाच शहरांसाठी प्रवास करतात. म्हणजे – चेन्नई, दिल्ली, हैद्राबाद, कोलकाता आणि मंगळूर आणि वाहतुकीच्या विविध साधनांनी म्हणजे बस, ट्रेन, विमान, कार आणि बोट. दिल्लीसाठी प्रवास केलेल्या व्यक्तीने बोटीचा वापर केलेला नाही. R ने मंगळूरला कारने प्रवास केला आणि S ने बोटीने प्रवास केला. Q ने कोलकातासाठी विमानाने प्रवास केलेला आहे आणि T ने ट्रेनने प्रवास केला. दिल्ली आणि चेन्नई गोव्याशी बसमार्गाने जोडलेले नाही.

खालीलपैकी कोणती ठिकाणे व वाहतूक यांचे संयोजन खरे आहे ?

 - कोलकाता – बस
 - दिल्ली – विमान
 - मंगळूर – ट्रेन
 - चेन्नई – बोट

९) Five friends, P,Q,R,S and T travelled for Goa individually for five cities. i.e. Chennai, Delhi, Hyderabad, Kolkata and Mangalore by different means of transport. i.e. bus, train, aeroplane, car and boat

The one who travelled for Delhi didn't use boat. R travelled for Mangalore by car and S travelled by boat Q travelled by aeroplane for Kolkata and T travelled by train. Delhi and Chennai are not connected with bus route with Goa.

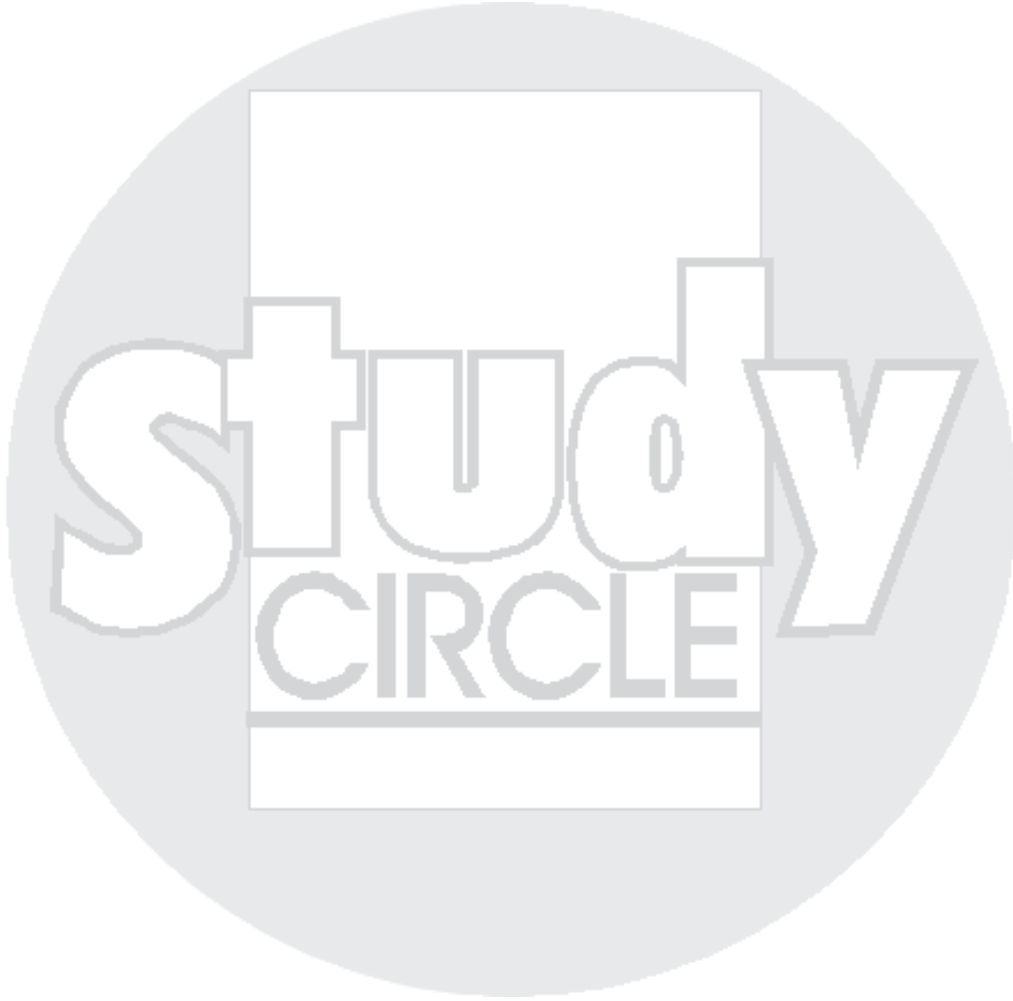
Which combination of place and transport of the following is true ?

 - Kolkata - bus
 - Delhi - aeroplane
 - Mangalore - train
 - Chennai - boat

२) दिशानिर्देश

- १) गोपाळ चालच पश्चिमेच्या दिशेने गेला. काही अंतर चालल्यानंतर तो उजवीकडे वळून चालत राहिला. काही अंतर गेल्यानंतर तो उजवीकडे वळला व चालू लागला. नंतर तो डावीकडे वळला. तर आता त्याचे तोंड कोणत्या दिशेला आहे ?
 १) पूर्व २) दक्षिण ३) पश्चिम ४) उत्तर
- 1) Gopal walked westward. After walking some distance he turned right and continued walking. After some distance he turned right and started walking. Then he turned to the left. So which direction is he facing now?
 1) East 2) South 3) West 4) North
- २) जय त्याच्या घरापासून पश्चिमेकडे काही अंतर चालत गेला. त्यानंतर उजवीकडे काही अंतर कापले. पुन्हा तो डावीकडे वळून काही अंतर चालत गेला. त्यानंतर पुन्हा उजवीकडे काही अंतर जाऊन तो पुन्हा एकदा उजवीकडे वळला व काही अंतर कापले व थांबला. थांबलेल्या जागेवर तो 90° च्या कोनात डावीकडे वळला तर त्याचे तोंड आता कोणत्या दिशेस आहे ?
 १) पूर्व २) उत्तर ३) वायव्य ४) दक्षिण
- 2) Jay walked some distance west from his house. After that, cut some distance to the right. Again he turned left and walked some distance. After that, after going right again for some distance, he again turned right and covered some distance and stopped. If he turns to the left at an angle of 90° at a stopped place, in which direction is he now facing?
 1) East 2) North 3) Northwest 4) South
- ३) एक सकाळी सूर्योदयानंतर, एका चौकात नवीन व डॅनी एकमेकांसमोर उभे राहून बोलत होते. जर डॅनीची सावली नेमकी नवीनच्या उजवीकडे असेल, तर डॅनीचे तोंड ज्या दिशेला आहे तिची निवड करा.
 १) पूर्व २) पश्चिम ३) उत्तर ४) दक्षिण
- 3) One morning after sunrise Navin and Dany were talking to each other face to face at one crossing. If Dany's shadow was exactly to the right of Navin, select the direction that Dany was facing.
 1) East 2) West 3) North 4) South
- ४) सूर्याकडे पाठ करून अमीने चालायला सुरुवात केली. काही वेळाने ती डावीकडे वळली, नंतर उजवीकडे आणि डाव्या दिशेला वळली. ती जात असलेली आताची दिशा निवडा.
 १) उत्तर किंवा दक्षिण २) पूर्व किंवा पश्चिम ३) उत्तर किंवा पश्चिम ४) दक्षिण किंवा पश्चिम
- 4) Ami started walking positioning her back towards the Sun. After some time, she turned left, then turned right and towards the left again. Select the direction in which she is going now.
 1) North or South 2) East or West 3) North or West 4) South or West
- ५) श्रीकांत मैदानात उत्तरेकडे तोंड उभा आहे. तो उजवीकडे वळतो आणि ३० कि.मी. प्रवास करतो. नंतर तो डावीकडे वळते आणि २० कि.मी. प्रवास करतो. पुन्हा तो उजवीकडे वळते आणि ४० कि.मी. प्रवास करतो. पुन्हा तो उजवीकडे वळतो आणि ३५ कि.मी. प्रवास करतो. तर आता त्याचे तोंड कोणत्या दिशेला आहे ?
 १) पूर्व २) आग्नेय ३) नैऋत्य ४) दक्षिण
- 5) Srikant stands facing north on the ground. He turns right and travels 30 km. Then he turns left and travels 20 km. Again he turns right and travels 40 km. Again he turns right and travels 85 km. Which direction is he facing now ?
 1) East 2) North-East 3) South-West 4) South

- ६) एका व्यक्तीचे मुख पश्चिमेकडे आहे, ती व्यक्ती घड्याळ्याच्या दिशेने 45° तून वळते, पुन्हा घड्याळ्याच्या दिशेने 90° तून वळते आणि नंतर घड्याळ्याच्या विरुद्ध दिशेने 270° तून वळते, तर आता तिचे मुख कोणत्या दिशेला आहे ?
१) पश्चिम २) वायव्य ३) उत्तर ४) नैऋत्य
- 6) A man is facing towards West and turns through 45° clockwise, again 180° clockwise and then turns through 270° anticlockwise. In which direction is the facing now ?
1) West 2) North-West 3) North 4) South-West

(९) विश्लेषण, कूट माहितीवरील प्रश्न, समस्या सोडवणे

- १) विश्लेषण व समस्या सोडवणे
- २) कूट माहितीवरील प्रश्न

१) विश्लेषण व समस्या सोडवणे

- १) नानू शब्द खेळ खेळत आहे. एखाद्या शब्दात कोणत्याही स्थानी आले तरी वर्णाक्षरांची किंमत बदलत नाही परंतु प्रत्येक वर्णाक्षराची किंमत वेगवेगळी आहे. TEAR, RITE, TREE आणि ART या शब्दांच्या किमती दिलेल्या आहेत परंतु कोणत्याही वर्णाक्षराची किंमत दिलेली नाही. या माहितीसंबंधाने दिलेल्या पर्यायांतून चुकीचे विधान निवडा.
 - १) फक्त १ ल्या व २ च्या शब्दांच्या किमती वापरून काही वर्णाक्षरांची किंमत निर्धारित करणे शक्य आहे.
 - २) दिलेली माहिती फक्त प्रत्येकी तीन वर्णाक्षरांच्या किमतीचे गणन करण्यासाठी पुरेशी आहे.
 - ३) दिलेली माहिती T या वर्णाक्षराच्या किमतीचे गणन करण्याच्या दृष्टीने अपुरी आहे.
 - ४) T व R या वर्णाक्षरांची एकूण किंमत शोधणे इतरांपैकी एका वर्णाक्षराच्या स्वतंत्र किमतीचे गणन करण्यासाठी आवश्यक आहे.
- 1) Nanu is playing a word game. Each alphabet has the same value whenever it appears but each alphabet has different value. Information about the word values for TEAR, RITE, TREE and ART is given but none of the latter values. Select the statement that is false from given options with respect to given information.
 - 1) It is possible to ascertain the value of some alphabets using values of 1st and 2nd words only.
 - 2) Given information is sufficient for calculating individuals values of three alphabets only.
 - 3) Given information is insufficnet for calculating value of alphabet T.
 - 4) Finding total value of alphabets T and R is necessary for calculating individual value of one of other the alphabet.
- २) कुटुंबात आजी, पती-पत्नी, दोन मुलगे आणि दोन मुली आहेत. सर्व महिलांना कौटुंबिक समारंभासाठी आमंत्रित करण्यात आले होते आणि त्यांच्यापैकी प्रत्येकाने या कार्यक्रमात काही महत्त्वाची जबाबदारी स्वीकारली आहे. दोन्ही मुलं मॅच खेळायला बाहेर गेली.

घरी कोण आहे ?

दिलेल्या माहितीच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते तर्कसंगत उत्तर योग्य आहे ?

 - १) घरात फक्त आजीच असते कारण ती खूप मोठी आहे
 - २) फक्त तिच्या मुलांची काळजी घेण्यासाठी घरी आहे
 - ३) मुलांची काळजी घेण्यासाठी फक्त पती घरी असतो.
 - ४) एकही महिला घरी नाही
- 2) In a family there are grandmother, husband and wife, two sons and two daughters. All ladies were invited to family function and each one of them has accepted some important responsibility in the function. Both sons went out to play a match.

Who is at home?

Which of the following is the appropriate logical answer with respect to information given?

 - 1) Only grandmother is at home as she is too old
 - 2) Only with is at home to take care of her sons
 - 3) Only husband is at home to take care of sons.
 - 4) None of the lady is at home

- ३) खालील माहिती काळजीपूर्वक वाचा आणि प्रश्नाचे उत्तर द्या.
- a) A हे हिल स्टेशन नाही. b) B आणि E ही ऐतिहासिक ठिकाणे नाहीत.
c) D हे औद्योगिक शहर नाही. d) A आणि D ही ऐतिहासिक शहरे नाहीत.
e) A आणि B एकसारखे नाहीत
- दोन शहरांपैकी कोणते ऐतिहासिक ठिकाण किंवा औद्योगिक शहरे नाहीत ?
- १) A आणि B २) D आणि E ३) E आणि C ४) B आणि D
- 3) Read the following information carefully and answer the question.
- a) A is not a hill station. b) B and E are not historical places.
c) D is not an industrial city. d) A and D are not historical cities.
e) A and B are not alike
- Which of two cities are neither historical place nor industrial cities?
- 1) A and B 2) D and E 3) E and C 4) B and D

२) कूट माहितीवरील प्रश्न

- १) आपापसात सर्वात उत्तम निवडण्यासाठी भावंडांच्या दोन जोड्या, साहील आणि त्याची बहीण नुरी आणि नॅन्सी व तिचा भाऊ पन्नू हे बुद्धिबळ खेळले. फक्त पहिल्या सामन्यातील दोन खेळाडू भावंडे होती. पहिल्या सामन्यात हरलेला खेळाडू पुढच्या सामन्यासाठी बाद केला आणि जिंकलेला खेळाडू नंतरचा सामना खेळला व यानंतर याचप्रमाणे सामने झाले. अशा रीतीने फक्त तीन सामने झाले. नुरी व तिचा भाऊ यांनी दुसऱ्या भावंडांच्या जोडीपेक्षा जास्त सामने जिंकले. मुलगांनी दोन सामने जिंकले तर मुलींनी फक्त एक जिंकला. तर सामना न हरलेली व्यक्ती निवडा.
- १) साहील २) पन्नू
३) नॅन्सी ४) न हरलेली व्यक्ती शोधण्याच्या दृष्टीने माहिती पुरेशी नाही
- 1) Two pairs of siblings, Sahil and his sister Nuri and Nancy and her brother Pannu, played chess to decide the best among all of them. The two players were siblings in the first game only. After 1st game, loser was eliminated; winner played the next game and so on. Thus only three games were played. Nuri and her brother won more number of games than other pair of siblings. The boys won two games whereas girls won only one. Select the person who did not lose the game.
- 1) Sahil 2) Pannu
3) Nancy 4) Data is not sufficient for finding person who did not lose any game.
- २) सूचना : खालील दिलेल्या विधानाच्या सहाय्याने प्रश्नाचे उत्तर लिहावे.
- M, N, O, P, Q आणि R या नावाच्या सहा इमारती रस्त्याच्या प्रत्येक बाजूस तीन प्रमाणे उभ्या आहेत. त्यांचे रंग हिरवा, पिवळा, जांभळा, पांढरा, लाल आणि निळा असे भिन्न रंग आहेत आणि त्यांची उंची ही भिन्न आहेत. Q ही सर्वात उंच इमारत हिरव्या इमारतीच्या अगदी विरुद्ध बाजूस आहे. सर्वात लहान इमारत ही जांभळ्या इमारतीच्या विरुद्ध बाजूस आहे. R पांढऱ्या रंगाची इमारत ही M आणि P यांच्या मध्ये आहे. O लाल इमारत ही M च्या अगदी विरुद्ध बाजूस आहे. N जांभळ्या रंगाची इमारत ही R च्या अगदी विरुद्ध बाजूस आहे. M निळ्या रंगाची इमारत ही O पेक्षा उंच असून ती P आणि N पेक्षा लहान आहे. तर सर्वात उंच इमारतीचा रंग कोणता आहे ?
- १) हिरवा २) लाल ३) पिवळा ४) जांभळा

- 2) Instructions : Answer the question with the help of the statement given below.
Six buildings named M, N, O, P, Q and R stand three on each side of the road. They have different colors like green, yellow, purple, white, red and blue and they have different heights. Q is the tallest building on the opposite side of the green building. The smallest building is on the opposite side of the purple building. The white colored building R is between M and P. The red building O is on the opposite side of M. The purple colored building N is on the opposite side of the road. The blue building M is taller than O and shorter than P and N. So what is the color of the tallest building?
- 1) Green 2) Red 3) Yellow 4) Purple
- 3) एका अशासकीय संस्थेला चार मुलांना राज्यस्तरीय सायकल स्पर्धेसाठी प्रायोजित करायचे आहे. निवडीसाठी सारख्या क्षमतेची सात मुले उपलब्ध आहेत. रॉजर, तानू, सिसिलीया, अमन, धनू, मीरा आणि गुन्ना ही ती मुले आहेत. अशासकीय संस्थेला एका कुटुंबातून एकच मूल निवडायचे आहे आणि मुलगे व मुली यांची संख्या समान ठेवायची आहे. यापैकी सिसिलीया, मीरा व गुन्ना या मुली आहेत. रॉजर व तानू हे दोघेच भाऊ आहेत. सिसिलीया ही एकुलता मुलगा अमनची एकुलती बहीण आहे. मीरा व गुन्ना या एका कुटुंबातील नाहीत.
पुढील पर्यायांतून सर्वात अधिक स्वीकारार्ह गट दिलेल्या माहितीच्या आधारे निवडा :
- १) रॉजर, धनू, अमन व सिसिलीया २) तानू, सिसिलीया, मीरा व अमन
३) अमन, गुन्ना, रॉजर व मीरा ४) सिसिलीया, तानू, मीरा व रॉजर
- 3) An NGO wants to sponsor four children for State Level Cycling Meet. Seven children, equally competent, are available for selection. They are Roger, Tanu, Sicilia, Aman, Dhanu, Meera and Gunna. The NGO wants to select only one child from one family and equal number of girls and boys. Among these Sicilia, Meera and Gunna are girls. Roger and Tanu are two brothers. Sicilia is the only sister of Aman who is the only son. Meera and Gunna are not from the same family. Select the most acceptable group from the following options to the NGO :
- 1) Roger, Dhanu, Aman and Sicilia 2) Tanu, Sicilia, Meera and Aman
3) Aman, Gunna, Roger and Meera 4) Sicilia, Tanu, Meera and Roger
- 4) संपूर्ण राज्यातून निवडलेल्या M, N, O, P, Q, R, S व T या आरोग्य कार्यकर्त्यांतून आरोग्याशी संबंधित कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करण्यासाठी दोन चमू तयार करायचे आहेत. प्रत्येक कार्यकर्ता दोनपैकी एका चमूत असेल. एका चमूत जास्तीत जास्त पाच किंवा कमीत कमी चार कार्यकर्ते असतील. कार्यकर्त्यांसंबंधीची काही माहिती पुढे दिली आहे.
- a) चांगले मित्र असल्याने O व M एका चमूत असतील
b) शत्रुत्व असल्यामुळे M व T एका चमूत असणार नाहीत.
c) O सोबत R व N यांची निवड केली जाणार नाही.
d) M व P सोबत Q ची निवड होईल परंतु S सोबत त्यांची निवड केली जाणार नाही.
जर एका चमूसाठी P व M ची निवड केली, तर दिलेल्या पर्यायांतून सत्य विधान निवडा.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) एका चमूत पाच व्यक्ती असणार. २) N या चमूची सदस्य असणार.
३) Q अन्य चमूची सदस्य असणार. ४) S या चमूची सदस्य नसणार.

- 4) Two teams are to be compiled from health workers M, N, O, P, Q, R, S and T selected from all over the State for executing health related programmes. Each worker will be in either of the teams and one of the teams can accommodate at the most-five or at least four workers. Given below is some more information about the workers.
- a) Being best friends O and M would be in the same team.
 - b) Being rivals M and T will not be in the same team.
 - c) R and N will not be selected along with O.
 - d) Q will be selected with M and P but not with S.
- If P and M are selected for a team, then select the true statement from the given options.

Answer Options :

- 1) One of the teams has five persons.
- 2) N is the member of this team.
- 3) Q is in the other team.
- 4) S is not the member of this team.

- ५) अ) रोनु, अना, बिबा, चिनु, साना व दिना या सहा मुलींपैकी प्रत्येक जण तबला, वीणा व व्हायोलीन यापैकी कोणते तरी वाद्य वाजवते, परंतु काही वाद्ये दोन मुली वाजवतात.
- ब) रविवार वगळून आठवड्याच्या वेगवेगळ्या दिवशी प्रत्येकीचा वाढदिवस असतो.
- क) अना सोमवारी जन्मलेली नाही आणि वीणा वाजवत नाही. एक मुलगी तबला वाजवते व ती शुक्रवारी जन्मली आहे. बिबा व्हायोलीन वाजवते, पण ती अनाच्या एक दिवस आधी जन्मली. दिना शनिवारी जन्मली आणि ती वीणा व व्हायोलीन वाजवत नाही.
- ड) रोनु वाजवते तेच वाद्य चिनु वाजवते. रोनु ही अनाच्या वाढदिवसाच्या नंतर दुसऱ्या दिवशी, गुरुवारी जन्मली. रोनु वीणा वाजवते.

वीणा वाजवणाऱ्या रोनुपेक्षा इतर व्यक्तीचा वाढदिवस निर्देशित करणारा पर्याय निवडा.

- १) सोमवार
- २) मंगळवार
- ३) बुधवार
- ४) विदा पुरेशी नाही

- 5) a) Among Ronu, Ana, Biba, Chinu, Sana and Dina, everyone can play one of the musical instruments, tabla, veena and violin but some instruments are played by two girls,
- b) The birthday of each girl is on a different day of the week and is on a day other than Sunday.
- c) Ana is not born on Monday and cannot play veena. One girl playing tabla is born on Friday. Biba plays violin but she is born one day before Ana. Dina is born on Saturday and she doesn't play violin or veena.
- d) Chinu plays the instrument that is played by Ronu. Ronu was born on Thursday, the second day after the birthday of Ana. Ronu plays veena.

Select the birthday of the person, other than Ronu, who plays the veena.

- 1) Monday
- 2) Tuesday
- 3) Wednesday
- 4) Insufficient data

- ६) सुट्टीसाठी पाच मैत्रिणींना एक मिळून आसपासच्या एखाद्या गावी जायचे होते. पण कोठे जायचे हे ठरवणे त्यांना कठीण जाऊ लागले. जाई व मानो यांना पानेला जायचे, तर फेणे ही त्यांची दुसऱ्या क्रमांकाची निवड होती. कालीला माके येथे जायचे होते तर लिलीची पहिली निवड गुटे होती आणि नाझची टेंबे ही होती. नाझ व काली या दोघांनी मिळून फेणेला दुसरी पसंती दिली तर लिलीने ते तिसऱ्या क्रमावर निवडून टेंबेची दुसऱ्या क्रमावर निवड करण्याला पसंती दिली. काली व मानो यांनी टेंबेची तिसऱ्या क्रमांकावर निवड केली. जाईची तिसरी निवड गुटे होती तर नाझची माके. या मैत्रिणींनी १ल्या निवडीला तीन २ऱ्या निवडीला दोन आणि ३ऱ्या निवडीला एक यानुसार गुण निर्धारित करण्यासाठी त्या सहमत झाल्या. जर एखादे ठिकाण कोणाचीही पहिल्या क्रमाची निवड नसेल तर तेथे जायचे नाही असा निर्णय त्यांनी घेतला. तर त्या सुट्टीसाठी गेलेला गाव निवडा.

- १) फक्त टेंबे
- २) पाने किंवा टेंबे
- ३) फक्त फेणे
- ४) माके किंवा गुटे

- 6) Five friends wanted to go on holiday together to one nearby village, but they found it difficult to decide where to go. Jai and Mano both wanted to go to Pane, with Fene as their second choice. Kali wanted to go to Make, while Lily's first choice was Gute and Naz's was tembe. Naz and Kali both put Fene as their second choice, while Lily gave it as her third choice, preferring Tembe as her second choice. Kali and Mano put Tembe as their third choice. Jai's third choice was Gute and Naz's was Make. They agreed to allocate three points for a 1st choice, two points for a 2nd choice and one point for 3rd choice. The friends decided that they would not go anywhere which was not someone's first choice. Select the place they did go for holiday.

1) Only Tembe 2) Pane or Tembe 3) Only Fene 4) Make or Gute

- ७) दया, माया, साया, जिया व निया या गृहिणी आहेत व त्यांचा गट त्यांच्या वसाहतीतील बागेची काळजी घेतो. त्यांना सुट्टीत शेला, कोटा, मोहा, हेटा आणि बेला या ठिकाणांना भेट द्यायची होती. त्यांनी मार्च, जून, सप्टेंबर, नोव्हेंबर आणि डिसेंबर हे महिने या सुट्टीसाठी निवडले. पुढे काही अधिकची व संबंधित तथ्ये दिली आहेत. जियाने डिसेंबरमध्ये सुट्टी घेतली पण मोहा किंवा हेटाला भेट दिली नाही. माया जूनमध्ये शेलाला गेली. दया कोटाला गेली पण मार्च किंवा सप्टेंबरमध्ये नाही. निया मार्चमध्ये सुट्टीवर गेली परंतु हेटाला पूर्वी भेट दिल्यामुळे ती तेथे गेली नाही. नोव्हेंबरमध्ये सुट्टी घेतलेल्या व्यक्तीचे नाव निवडा.

१) दया २) साबा ३) दया किंवा साया ४) विदा पुरेशी नाही

- 7) Daya, Maya, Saya, Jia, and Nia are housewives and their team takes care of the garden in their colony. They wanted to visit places Shela, Kota, Moha, Heta and Vela for vacation. They choose to take these holidays in the month of March, June, September, November and December. Following are some additional, related facts.

Jia took holiday in December but did not visit Moha or Heta. Maya went to Shela in June. Daya went to Kota but not in March or September. Nia went for holiday in March but as she had visited Heta, she did not go there.

Select the person who went on holiday in November.

1) Daya 2) Saya 3) Daya or Saya 4) Data is insufficient

- ८) आपापसात सर्वात उत्तम निवडण्यासाठी भावंडांच्या दोन जोड्या, साहील आणि त्याची बहीण नुरी आणि नॅन्सी व तिचा भाऊ पन्नू हे बुद्धिबळ खेळले. फक्त पहिल्या सामन्यातील दोन खेळाडू भावंडे होती. पहिल्या सामन्यात हरलेला खेळाडू पुढच्या सामन्यासाठी बाद केला आणि जिंकलेला खेळाडू नंतरचा सामना खेळला व यानंतर याचप्रमाणे तीन सामने झाले. नुरी व तिचा भाऊ यांनी दुसऱ्या भावंडांच्या जोडीपेक्षा जास्त सामने जिंकले. मुलांनी एक सामना जिंकला तर मुलींनी दोन जिंकले. तर तिसरा सामना जिंकलेली व्यक्ती निवडा.

१) नुरी २) नॅन्सी
३) साहील किंवा पन्नू ४) उत्तर शोधण्यासाठी अधिक माहितीची गरज आहे

- 8) Two pairs of siblings, Sahil and his sister Nuri and Nancy and her brother Pannu, played chess to decide the best among all of them. The two players were siblings in the first game only. After 1st game, loser was eliminated; winner played the next game and so on. They played three games in all. Nuri and her brother won more number of games than other pair of siblings. The boys won one game only whereas girls won two. Select the person who did win in 3 game.

1) Nuri 2) Nancy
3) Sahil or Pannu 4) More data is needed to find the answer

- ९) P, Q, R, S, T आणि U या व्यक्ती हरित कार्यकर्त्या आहेत. यातील एक व्यक्ती अध्यापक, एक व्यक्ती आरोग्य सेवक, एक व्यक्ती चहाची टपरी चालवते, एक व्यक्ती ग्रंथपाल आणि दोन स्त्रिया शेतकरी आहेत. या गटात दोन विवाहित जोडपी आहेत. ग्रंथपाल व्यक्तीने S शी विवाह केला आहे, जी शेतकरी आहे. गटातील एकही स्त्री चहाची टपरी चालवत नाही किंवा आरोग्य सेवकही नाही. R ही व्यक्ती चहाची टपरी चालवते तिने U ह्या व्यक्तीशी विवाह केला आहे, जी अध्यापक आहे. P ने S शी विवाह केला आहे आणि T ही व्यक्ती शेतकरी नाही. दिलेल्या पर्यायांतून असत्य विधान निवडा.
- १) गटातील स्त्रियांची एकूण संख्या निश्चित करणे शक्य नाही.
- २) जी व्यक्ती ग्रंथपाल आहे ती नक्कीच स्त्री नाही.
- ३) जी व्यक्ती चहाची टपरी चालवते ती नक्कीच गटातील पुरुष सदस्य आहे.
- ४) या गटात नक्कीच तीन स्त्री सदस्य आहेत.
- 9) P, Q, R, S, T and U are green activists. One is a teacher, one is a health worker, one runs a tea stall, one is a librarian and two ladies are farmers. There are two married couples in this group. The librarian is married to S who is a farmer. None of the women in the groups runs a tea stall or a nurse. R runs the tea stall and is married to U who is a teacher. P is married to S and T is not a farmer. Select the statement that is false from given options.
- 1) It is not possible to ascertain total number of women members of the group.
- 2) The person who is librarian is definitely not a women.
- 3) The person who runs a tea stall is definitely male members of the group.
- 4) There are definitely three female members in the group.
- १०) खालील माहिती अभ्यासा आणि विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे द्या :
- P, Q, R, S, T, U आणि V हे वेगवेगळ्या तीन वाहनाने प्रवास करतात. प्रत्येक वाहनाने किमान दोन प्रवासी प्रवास करतात. कार, रिक्शा आणि लॉरी हे वाहने असून प्रत्येक वाहनात दोन्ही लिंगी प्रवासी आहेत. त्यात दोन व्यापारी, दोन वैद्य आणि तीन वकील आहेत. 'R' ही स्त्री वैद्य असून ती आपल्या दोन बहिणी P आणि U यांच्या समवेत प्रवास करीत नाही. Q हे पुरुष व्यापारी असून ते फक्त V वकील समवेत कारने प्रवास करतात. S हे पुरुष वैद्य आहे. दोन सारख्या व्यवसायांची व्यक्ती एकाच वाहनाने प्रवास करीत नाही. P हे व्यापारी नाही आणि ते रिक्शाने प्रवास करतात.
- R हे कोणत्या वाहनाने प्रवास करतात ?
- १) कार २) रिक्शा ३) लॉरी ४) रिक्शा अथवा लॉरी
- 10) Study the following information carefully and answer the questions given below :
- P, Q, R, S, T, U and V are travelling in three different vehicles. There are at least two passengers in each vehicle. Car, Rickshaw, Lorry and each vehicle has passengers of both the sexes. There are two Merchants, two Doctors and three Lawyers among them. R is a lady doctor and she does not travel with the pair of sisters, P and U. Q, a male merchant, travels with she does not travel with only V, a Lawyer in vehicle car. S is a male doctor. Two persons belonging to same profession do not travel in the same vehicles. P is not a merchant and travels in vehicle Rickshaw. In which vehicle does R travel?
- 1) Car 2) Rickshaw 3) Lorry 4) Rickshaw or Lorry

(१०) विदेचा पुरेपणा

- १) सांकेतिक भाषेत 'blue' या शब्दाचा संकेत कोणता आहे या प्रश्नासंदर्भात दिलेल्या पुढील विदेचा पुरेपणा निश्चित करा ?

विदा विधाने :

अ) एका सांकेतिक भाषेत 'sea water is blue' चा संकेत 'er pi th dy' असा आहे.

ब) वरील भाषेत 'sky is clearly blue' चा संकेत 'dy th ha cb' असा आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) अ आणि ब दोन्ही आवश्यक

२) फक्त अ पुरेशी आहे

३) फक्त अ किंवा ब पुरेशी आहे

४) अ आणि ब दोन्ही पुरेशी नाहीत.

- 1) Decide sufficiency of data with respect to the question : What is the code for 'blue' in the code language ?

Data statements :

a) Code for 'sea water is blue' in the certain system is 'er pi th dy'.

b) Code for 'sky is clearly blue' in the above mentioned system is 'dy th ha ch'.

Answer options :

1) Both a and b are necessary

2) a alone is sufficient

3) Either a or b is sufficient

4) Both a and b are insufficient

- २) एका मार्च महिन्यातील शेवटचा रविवार कोणत्या वारी आला आहे या प्रश्नासंदर्भात दिलेल्या विदेचा पुरेपणा निश्चित करा.

विदा विधाने :

a) शुक्रवार हा त्या महिन्याचा शेवटचा दिवस आहे.

b) त्या महिन्याच्या पहिल्या रविवारी ५ तारीख आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) व दोन्ही आवश्यक

२) फक्त (a) पुरेशी नाही

३) फक्त (a) किंवा (b) पुरेशी आहे

४) फक्त (b) पुरेशी नाही

- 2) Decide sufficiency of data with respect to the question : On which date the last Sunday of month March was ?

Data statements :

a) The last day of that month was Friday.

b) The first Sunday of that month fell on 5th,

Answer options :

1) Both (a) and (b) are necessary.

2) (a) alone is not sufficient.

3) Either (a) or (b) is sufficient.

4) (b) alone is not sufficient.

- ३) M ला एकूण मुले किती या प्रश्नासंदर्भात दिलेल्या पुढील विदेचा पुरेपणा निश्चित करा.

विदा विधाने :

a) जुळ्या मुली असलेल्या J चा M हा नवरा असून, तो आईवडिलांचा एकुलता एक मुलगा आहे.

b) K ला एक नातू असून, ती J ची सासू आहे.

पर्यायी उत्तरे :

१) (a) व (b) दोन्ही आवश्यक व पुरेशी आहे.

२) फक्त (a) पुरेशी आहे.

३) फक्त (a) किंवा (b) पुरेशी आहे.

४) फक्त (b) पुरेशी आहे.

- 3) Decide sufficiency of data with respect to question : How many children does M have ?

Data statements :

- a) M is the only one son of his parents and is the husband of J who has twin daughters.
b) K has a grandson and she is the mother-in-law of J.

Answer options :

- 1) Both (a) and (b) are necessary and sufficient. 2) (a) alone is sufficient.
3) Either (a) or (b) is sufficient. 4) (b) alone is sufficient.

- ४) एका मुलाकडे पिवळा व निळा मेणखडू आहे आणखी एका मुलाकडे हिरवा आणि निळा मेणखडू आहे. तत्त्वकडे पिवळा खडू नाही. सुमाकडे हिरवा खडू आहे, परंतु लाल रंगाचा नाही. जानकडे पिवळा मेणखडू आहे. दोनीकडे निळा खडू आहे परंतु हिरवा नाही.

‘‘प्रत्येकाकडे असलेल्या खडूंचे रंग कोणते आहेत’ या प्रश्नासंदर्भात खाली दिलेल्या अधिकच्या विदेचा पुरेसेपणा/ आवश्यकता निश्चित करा.

जास्तीची विदा विधाने :

- अ) प्रत्येक मुलाकडे फक्त दोनच खडू आहेत.
ब) प्रत्येक रंगाचे फक्त दोन खडू आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) परिच्छेदात दिलेली विदा आवश्यक व पुरेशी आहे. २) फक्त अ आवश्यक व पुरेशी आहे.
३) अ व ब या दोन्ही आवश्यक व पुरेशा आहेत. ४) फक्त ब आवश्यक व पुरेशी आहे.

- 4) One child has a yellow and a blue crayon and another has a green and a blue crayon. Tatva does not have a yellow crayon. Suma has a green crayon but not a red one. Jan has a yellow crayon. Doni has a blue crayon but not a green one.

Decide the sufficiency/necessity of additional data given below with respect to the above information and question : ‘What is the colour of crayons each one is having’ ?

Additional data statements :

- a) Each child has only two crayons.
b) There are only two crayons of each colour.

Answer Options:

- 1) Data given in the paragraph is necessary and sufficient.
2) Only a is necessary and sufficient.
3) Both a and b are necessary and sufficient.
4) Only b is necessary and sufficient.

- ५) उपलब्ध असलेल्या विदेतून, एका शहरातील रस्त्यांवरील विविध वर्गावारीच्या वाहनांच्या परिणामी झालेल्या प्रदूषणाचे प्रमाण पुढीलप्रमाणे उघड झाले आहे. खाजगी चार चाकी गाड्या सर्वात जास्त प्रदूषण करतात, त्याखालोखाल बस, ट्रक आणि दोन चाकी वाहने प्रदूषण करतात.

पुढील पर्यायांतून वरील विदेच्या आधारे काढता येणारा / रे निष्कर्ष निवडा.

- a) शहरांच्या रस्त्यांवर धावणाऱ्या दुचाकी वाहनांनी संख्या चारचाकी वाहनांच्या संख्येपेक्षा कमी आहे.
b) एक खाजगी वाहनामुळे होणारे प्रदूषण कोणत्याही एका बसमुळे होणाऱ्या प्रदूषणापेक्षा जास्त असेल.

पर्यायी उत्तरे :

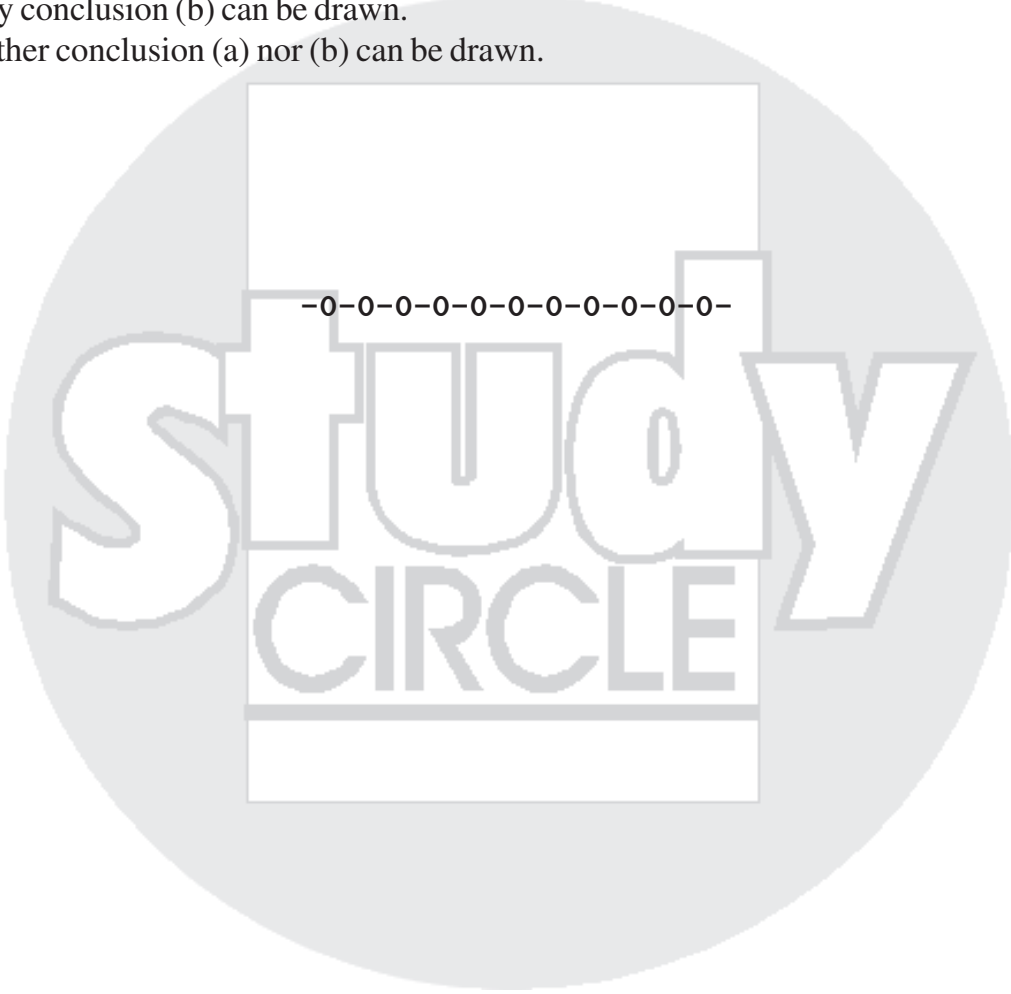
- १) (a) व (b) हे दोन्ही निष्कर्ष काढता येतात. २) फक्त (a) हा निष्कर्ष काढता येतो.
३) फक्त (b) हा निष्कर्ष काढता येतो. ४) (a) किंवा (b) यांच्यापैकी एकही निष्कर्ष काढता येत नाही.

5) According to the available data, quantum of pollution caused by various categories of vehicles on the road of certain city reveals that the private four wheeler vehicles cause the maximum pollution, this is followed by the pollution caused by the buses, the trucks and finally the two wheelers. Select the conclusion/s from the following options that/those can be drawn on the basis of these data.

- a) The number of two wheelers is less than the number of four wheelers plying on the city roads.
- b) Pollution caused by a single private vehicle would be more than the pollution caused by any single bus

Answer Options :

- 1) Both the conclusions (a) and (b) can be drawn.
- 2) Only conclusion (a) can be drawn.
- 3) Only conclusion (b) can be drawn.
- 4) Neither conclusion (a) nor (b) can be drawn.

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

तार्किक तर्क आणि विश्लेषणात्मक क्षमता

(१) दिलेल्या वाक्यरचनेवरून निर्णय, निष्कर्ष काढणे, विधाने व निष्कर्ष

१-१	२-३	३-२	४-२	५-१	६-१
७-४	८-४	९-३	१०-२	११-४	१२-४
१३-४	१४-१	१५-४	१६-४	१७-४	

(२) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके

१) विधाने आणि युक्तिवाद

१-४	२-१	३-२	४-३	५-२	६-३
७-३	८-२	९-१	१०-४	११-१	

युक्तिवादातील दोष / युक्तिवाद सर्वात जास्त दुबळा करणारे विधान

१-२	२-३	३-१	४-१	५-१	६-४
-----	-----	-----	-----	-----	-----

युक्तिवादाला आधारभूत गृहितक

१-१	२-२	३-२	४-१	५-४	
-----	-----	-----	-----	-----	--

२) विधाने आणि गृहितके

१-X	२-३	३-२			
-----	-----	-----	--	--	--

(३) परिस्थिती आणि प्रतिसाद, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे

१) परिस्थिती आणि प्रतिसाद

१-१	२-३	३-१	४-२	५-४	६-४
-----	-----	-----	-----	-----	-----

२) परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे

१-२	२-२	३-३	४-२	५-३	६-४
-----	-----	-----	-----	-----	-----

(४) विधान आणि कृतीचा मार्ग, प्रतिपादन आणि कारण, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी

१) विधान आणि कृतीचा मार्ग

१-२					
-----	--	--	--	--	--

२) प्रतिपादन आणि कारण

१-४	२-२				
-----	-----	--	--	--	--

३) विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी

१-X	२-३	३-३	४-३	५-४	६-३
-----	-----	-----	-----	-----	-----

(५) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, मानांकन चाचणी, तुलना

१) बैठकव्यवस्था

१-२	२-१	३-२	४-२	५-२	६-१
७-३	८-X	९-X	१०-४		

२) क्रम व मांडणी व्यवस्था

१-२	२-X	३-३	४-३	५-१	६-३
७-४	८-३	९-३	१०-४	११-X	

३) तुलना व मानांकन

१-४	२-३	३-२	४-३		
-----	-----	-----	-----	--	--

(६) नातेसंबंध

१-२	२-१	३-४	४-२	५-१	६-४
७-३	८-१	९-१	१०-२	११-३	१२-२
१३-४	१४-१	१५-X	१६-X	१७-X	

(७) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क१) मशीन इनपुट आणि चिन्हे

१-१	२-१				
-----	-----	--	--	--	--

२) गणितीय तर्क

१-२	२-२	३-२	४-१	५-३	६-३
७-२	८-२	९-३	१०-३	११-२	१२-३
१३-२	१४-३	१५-X			

(८) स्थान निश्चिती चाचणी, दिशानिर्देश१) स्थान निश्चिती चाचणी

१-२	२-१	३-४	४-३	५-१	६-४
-----	-----	-----	-----	-----	-----

२) दिशानिर्देश

१-X	२-X	३-३	४-१	५-४	६-४
-----	-----	-----	-----	-----	-----

(९) विश्लेषण, कूट माहितीवरील प्रश्न, समस्या सोडवणे१) विश्लेषण व समस्या सोडवणे

१-१	२-X	३-X			
-----	-----	-----	--	--	--

२) कूट माहितीवरील प्रश्न

१-३	२-३	३-३	४-४	५-३	६-१
७-१	८-२	९-१	१०-३		

(१०) विवेचा पुरेपणा

१-४	२-३	३-१	४-३	५-४	
-----	-----	-----	-----	-----	--